

WORKING WITH CULTURAL OBJECTS AND MANUSCRIPTS

Provenance, Legality, and Responsible Stewardship

EDITED BY

Visa Immonen,
Rick Bonnie,
Helen Dixon,
Ulla Tervahauta, and
Suzie Thomas

EDITORS

Visa Immonen, Rick Bonnie, Helen Dixon,
Ulla Tervahauta, and Suzie Thomas

LAYOUT & COVER DESIGN

Joonas Kinnunen | joonastkinnunen.com

FIGURES

Authors

[Unsplash.com](https://unsplash.com)

[Wikimedia Commons \(CC BY-SA 3.0\)](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wikimedia_Commons_(CC_BY-SA_3.0))

Helsinki 2020

Suomen Museoliiton julkaisuja 77

Publications of Finnish Museums Association No. 77

ISSN 0355-1741

ISBN 978-951-9426-57-0

WORKING WITH CULTURAL OBJECTS AND MANUSCRIPTS

Provenance, Legality, and Responsible Stewardship

EDITORS

Visa Immonen, Rick Bonnie, Helen Dixon,
Ulla Tervahauta, and Suzie Thomas

TABLE OF CONTENTS

01 Introduction to Working with Cultural Objects and Manuscripts <i>Visa Immonen, Suzie Thomas, and Rick Bonnie</i>	1
02 Unescon vuoden 1970 yleissopimuksen täytäntöönpano Yhdysvalloissa ja muissa kulttuuriesineiden markkinamaissa <i>Patty Gerstenblith</i>	9
03 Yhteensopiva aisapari? Akateeminen yhteisö ja muinaisesinekauppa <i>Neil Brodie</i>	35
04 Väärentämisen historiaa antiikista nykyaikaan <i>Christopher A. Rollston</i>	65
05 Collaboration, Information and Need for New Legislation: Some Examples of How Sweden has Worked to Prevent International Heritage Crime <i>Magnus Olofsson</i>	85
06 Regulating the import and export of cultural objects in Norway: Background and challenges <i>Josephine Munch Rasmussen</i>	93
07 The Reality of Exporting Cultural Objects: Viewpoint of the Finnish Licencing Authority <i>Raila Kataja</i>	106
08 ICOM's Fight Against Illicit Trafficking <i>Eero Ehanti</i>	113
09 Homecoming: Experiences of Sámi Object Repatriations at the Sámi Museum Siida <i>Anni Guttorm</i>	121
10 Syrian Antiquities and the Media <i>Nidaa Dandachi</i>	131

01 INTRODUCTION TO WORKING WITH CULTURAL OBJECTS AND MANUSCRIPTS

Visa Immonen¹, Suzie Thomas², and Rick Bonnie³

In the tumultuous world of international conflicts, systematic destruction of cultural heritage, and worldwide routes of illicit trade in cultural objects and manuscripts, Finland might seem a safe haven, a sparsely settled country remote from the global channels of organized crime and conspicuously stable. There are no large antiquities markets, and the country continuously holds top positions in the corruption perceptions index published annually by Transparency International (<https://www.transparency.org/>). Finland complies to the international conventions and legislation regarding cultural heritage, and what information is available on illicit cultural object trade activities has remained mostly anecdotal.

Although much of this still remains a reality, the idealized picture of detachment from illicit trade on heritage has recently become increasingly questioned and may on further reflection appear too simplistic. Finland has a long eastern border with the Russian Federation, which also constitutes a hard border of the European Union (EU) and Schengen Area, and the country has a significant role as a trade transit area. Media interest in the possibility of Finland as a destination for dubious cultural material from elsewhere has only emerged in recent years. For instance, in June 2015, Finnish Customs suspended the transportation of a 15th-century Syrian work of art from Finland to Russia

1 Department of Archaeology, University of Turku. Email: vialim@utu.fi

2 Cultural Heritage Studies, University of Helsinki. Email: suzie.e.thomas@helsinki.fi

3 Centre of Excellence in Ancient Near Eastern Empires (ANEE), University of Helsinki. Email: rick.bonnie@helsinki.fi

(<https://yle.fi/uutiset/3-8045922>; see also <https://conflictantiquities.wordpress.com/2015/06/07/syria-finland-russia-iran-france-trafficking-policing-capacity/>).

This led to the arguments that works of art stolen by the terrorist organization Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL) were being smuggled to Russia through Finland. However, after an investigation, the item was cleared, and it was allowed to be transported. Although there turned out to be no connection to ISIL, the possibility that Finland could somehow be connected, even simply as a place of transit, was raised for the first time.

Although mostly considered as a nationally limited concern rather than one with transnational implications (save the odd ‘metal detecting tourist’), the boom in metal detecting in the 2010s has also introduced debates around heritage crime and even illicit trade of archaeological finds to wider audiences. Conversely, archaeologists have at the same time become more aware of the importance of hobbyists, private collections, as public interactions and even sources of data for their work (Wessman, Koivisto and Thomas 2016; Immonen and Kinnunen 2017).

To assess the complexity of the issues of heritage crime, and Finland’s position in the networks of illicit trade of cultural objects, six researchers from the Faculty of Arts and the Faculty of Theology at the University of Helsinki came together and launched a new research project in 2017. The team, consisting of Suzie Thomas, Rick Bonnie, Helen Dixon, Ulla Tervahauta, and Sanna Aro-Valjus with Visa

RATIONALE FOR THE BOOK

Immonen as the project's PI, received funding from the University of Helsinki Future Fund. In addition to a year of research activities, it allowed the team to organize an international symposium 'Working with Cultural Objects and Manuscripts' (WCOM) (<https://blogs.helsinki.fi/culturalobjects/>), with additional support from the National Museum of Finland and ICOM Finland.

The symposium was held at the National Museum of Finland in Helsinki on 5–6 June 2017. It gathered some 60–70 speakers and participants to discuss and debate issues regarding antiquities trafficking in Finland and the different responses from the museum, academic, and governmental communities. The keynote speakers were archaeologist and leading researcher on illicit trade in cultural objects, Neil Brodie, who works as Senior Research Fellow at the School of Archaeology, University of Oxford, specialist in international cultural heritage law, Patty Gerstenblith, a professor at DePaul University, Magnus Olofsson of the Vasa Museum in Stockholm, and the Northwest Semitic epigrapher and expert on forged inscriptions, Christopher Rollston from George Washington University. In addition to international scholars, the symposium attracted public interest, and news items on the symposium and its issues were published in the national media channels.⁴

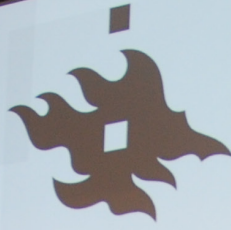
⁴ News items were published by MTV.fi, the internet news channel of the Finnish commercial television station (<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/uutissuomalainen-lahi-idan-ryostettyja-muinaisesineita-todennakoisesti-myos-suomessa/6454898#gs.M=si7CE>), YLE Svenska; the Swedish language news service of Finland's national public broadcasting company (<https://svenska.yle.fi/artikel/2017/06/06/finland-genomfartsland-olagliga-konstskatter-i-vilken-utstrackning->

In Finland, Anri Peterzens-Nysten (2018) has analysed the legal protection and return of cultural property. She is particularly interested in the functionality of the legal recovery system. She argues that both the regulation and its implementation are developing in a twofold way. Peterzens-Nysten divides regulation and implementation into hard and soft forms. The soft law and implementation, exemplified by voluntary return of cultural property, have quickly established their position alongside hard versions. The work of the WCOM group promotes a similar approach in which the awareness of scholars and professionals is of paramount importance. The symposium went some way to developing this debate, but more is needed, and the presence of a publication inspired by the symposium ensures a longer term impact on a broader audience.

The authors of the chapters in this book were selected from among the speakers of the symposium, with a particular emphasis on the keynote addresses. The keynote speakers' contributions have been previously published in English, but are now translated and made available to a Finnish-reading audience. They have proven to be seminal scholarly works on illicit trade and forgeries of cultural objects. By selecting these articles for Finnish language publication, we want to connect national discussions on illicit trade of cultural heritage, and representatives of different professional and specialist groups, with international debates and contemporary scholarship.

[ar-oklart](https://www.ess.fi/uutiset/kotimaa/art2374401)), and the regional newspaper Etelä-Suomen Sanomat (www.ess.fi/uutiset/kotimaa/art2374401).

- Visa Immonen &
- Suzie Thomas.
- Photo: Eero Ehanti.

Working with cultural objects manuscripts in a Finnish context

Reflections on Issues and Possibilities

Suzie Thomas & Visa Immonen

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Thomas & Immonen

The rest of the contributions are by Nordic-based scholars. Their texts are in English in order to provide wider international audiences with access to the specific challenges and points of similarity in the Nordic countries. Hopefully this provides an impetus to create and strengthen international scholarly and professional networks of communication and co-operation in the fight against illicit trade in cultural objects and manuscripts.

To enhance the accessibility of these texts, they are published in open access form. We are extremely thankful to the Finnish Museums Association, which took the book into its online publication series. This platform enhances the distribution and impact of these important texts among Finnish professionals, experts, and students.

INTRODUCTION TO CHAPTERS

The 1970 Unesco Convention has a long history of implementation in the United States and other market nations, as **Patty Gerstenblith** (article in Finnish) points out. It was motivated by the limitations of cultural property protection established by international conventions in the aftermath of the Second World War. Especially the looting of archaeological heritage led to the 1970 Convention tackling the illegal trade in artworks, antiquities, and ethnographic objects. Although many nations have joined the 1970 Convention, especially during the past twenty years, its implementation has been a highly complex issue, and often not very effective. At the same time, many countries from where

antiquities are being plundered and smuggled, are highly critical of the Convention as it does not provide help in recovering cultural objects that were removed prior to the Convention. Other deficiencies of the Convention could be, however, resolved in the ways in which it is implemented.

Neil Brodie (article in Finnish) addresses the troubled relationship between the illicit trade in cultural objects and academia. The improper removal of cultural objects from their original context causes irreversible damage to scholarly knowledge and cultural identities, as well as harming the local economy and self-governance of communities. Brodie emphasises the contribution which academic scholarship can make in understanding and preventing heritage crimes. However, scholars also need to make their own ethical commitments clear and sustainable. They should not handle unprovenanced objects in misguided efforts to merely extract or salvage information from them, and academic work cannot be isolated from the rest of society and its financial transactions. There is no ‘morally neutral’ or ‘outside’ position in working with cultural objects and the antiquities market.

The Museum of the Bible was opened to the public in Washington D.C. in November 2017. The acquisition policy of the museum became an object of public scrutiny (Moss and Baden 2017), and in 2018 it was reported that some of the alleged Dead Sea scrolls in its collection were revealed to be forgeries (<https://edition.cnn.com/2018/10/22/us/bible-museum-fake-scrolls/index.html>). Forging texts was already known in the ancient Middle

East, as **Christopher A. Rollston** points out in his contribution (appearing in Finnish) on epigraphic forgeries. This practice was also known throughout Antiquity and the Middle Ages, up to the present day. Some of these forgeries have been produced by competent scholars, and many of them have been considered as genuine by scholars for long periods of time. Importantly, as Rollston concludes, most of modern forgeries surface on the antiquities market. This emphasises the role of scholars in working only on properly provenanced cultural objects.

In his contribution, **Magnus Olofsson** focuses on the present Swedish efforts to curb international heritage crimes. There the national legislation has been effective in controlling the export of cultural objects out of Sweden, but the entry of illicit antiquities are (still) not properly addressed. A particular problem rises from the high number of institutions involved in heritage crimes. Developing better communication between these organizations as well as informing audiences beyond them is important, Olofsson argues. He calls for better cooperation between heritage institutions and universities to produce better understanding of heritage crime.

In her chapter, **Josephine Munch Rasmussen** looks at the implementation of legal measures against antiquities trafficking in Norway during recent years. Building upon the case of the Norwegian private collector Martin Schøyen, Rasmussen explores in particular how scholars have acted as facilitators of the antiquities market. Ultimately, she argues that academics and their institutions should be more

aware of this problem and aim to address the issues at hand.

Raila Kataja discusses her long experience at the National Museum of Finland, which functions administratively as part of the Finnish Heritage Agency, as the licencing authority. The movement of cultural objects is conditioned on the one hand by EU regulations and, on the other, by Finnish legislation. The latter emphasises, instead of monetary value, the national or cultural value of goods as an assessing criterion. There are two licencing authorities, the Finnish Heritage Agency and the National Gallery, but neither of these institutions have staff specialised in licencing. Based on Kataja's experience, cultural objects are increasingly transported from Central Europe to Russia via Finland. The greatest challenges are posed by the lack of adequate resources to inform the public, and to support both customs and police work on heritage crimes.

For museums, one of the international institutions that plays an important role in preventing antiquities trafficking is the International Council of Museums (ICOM). ICOM helps in the preservation of cultural heritage and advances museum matters in society. Starting from a personal reflection of a 2006 visit to Tadmor/Palmyra in Syria about the role and issues of encyclopaedic museums, heritage decisions, and cultural heritage trafficking, **Eero Ehamti** discusses the wide range of measures ICOM has implemented in order to cultural heritage crimes in and outside of museum contexts. Such measures include the publication of so-called 'Red Lists' of endangered cultural objects, a database of national legislations

and institutions regarding cultural heritage, and the creation of standardised object descriptions.

For hundreds of years cultural heritage has been collected and trafficked away from their indigenous contexts into Western museums focused on ‘world’ heritage. In recent decades, however, museums and scholars have shown more consideration on the issues involved in the movement of cultural objects from their original localities, which has led to an increase in repatriation cases. **Anni Guttorm** discusses and reflects upon several such repatriation cases within Finland, in which Sámi collections that were held at several museums across the country have been and are being brought back to Sápmi; the Sámi Homeland. She also reflects upon the importance of these repatriations to the Sámi community and the impact that it has had on the work of Sámi Museum Siida.

Finally, **Nidaa Dandachi**, formerly a curator at Homs Museum in Syria and now living in Finland, presents her study of the way that the looting and trafficking of cultural property from Syria was presented in the Arabic media. In particular she traces how the narrative alters over time as more becomes known about the processes involved in the looting and smuggling, but also how political alignments and pressures affect the stories that journalists tell.

FINAL MESSAGE

It is our aim for this volume to contribute to the growing awareness and debate within Finland, while

connecting to the wider discourse, which for several decades now has been developing. As we have noted elsewhere (Thomas et al. 2018), although Finland is a small country and most certainly only a relatively small contributor to the global challenge of the movement of unprovenanced cultural material, there are nonetheless loopholes which at present could be tightened. A key challenge for policy makers to address is the lack of import regulation for cultural objects. We also note that while relatively little ‘traffic’ makes the records of enforcement agencies such as the Customs authorities, there is a noticeable increase in dubious cultural material surfacing in Finland, including fakes purporting to be from Syria and Iraq. There are also serious issues with regard to ethical standards for research, meaning that the provenience of objects and manuscripts that come under study is often – innocently in most cases – ignored. This breeds complicity in scholars who perhaps have no idea that their individual actions are helping to facilitate illegal trafficking and other nefarious activity.

The issue of a lacking import legislation has been recently received broader attention within the framework of the EU. This was mostly done in relation to the role the illicit trade in cultural goods appears to have on terrorist financing, notably in connection with the news surrounding looting activities by ISIL. As a result, since February 2016, the EU started work on implementing an EU-wide import legislation. On 17 April 2019, the Parliament and the Council accepted the regulation 2019/880 “on the Introduction and the Import of Cultural Goods” with a sole focus on cultural goods (incl. archaeological objects and manuscripts) brought

into the EU from third nations (European Union, 2019).

The import prohibition on illegally obtained and exported cultural goods will go into force for all EU member states on 28 December 2020 (European Union, 2019, Art. 3(1)). Enforcement of this regulation will be carried out by the national authorities through import licenses for archaeological objects over 250 years old and for cultural elements from protected monuments or sites and through an importer statement for cultural goods over 200 years old and a value exceeding 18.000 EUR. The articles relating to this enforcement, however, will only come into effect when an EU-wide centralised electronic system to ensure easy exchange of information between the different EU member-state authorities has been created, at the latest by 28 June 2025. The implementation of this new EU regulation likely requires future changes to the Finnish legislation with regard to the competent authorities (Juha Maaperä, Finnish Heritage Agency, pers. comm.).

EU Regulation 2019/880 is a strong action by the EU to combat the illicit trade in cultural goods, not only into the EU but across the world. It is, of course, our hope that the regulation succeeds in the aims for which it was created. That said, we expect that the reality of enforcing such a broad legal instrument will have problems, especially related to the smaller EU countries and the potential effect it may have on changing trafficking networks. The particular problem relates to the available expertise evaluating archaeological, historical, and artistic objects from

cultures and areas across the world. While export legislation requires expertise on national levels primarily, enforcing import legislation would require a much vaster knowledge of cultural goods across the world.

While larger destination countries for cultural goods within the EU (e.g., France, Germany, the Netherlands) may have resources available to build such expertise, smaller EU countries, including Finland, may experience more difficulties checking imported cultural goods as the resources for this experience are minimal. Hence, the authorities in these countries have to rely to a large extent on the expertise across its museums, research institutes, and universities. The impact of not being able to enforce the legislation coherently across its member states may have, as a result, an effect on the way illicit trafficking flows enter the EU, by which those member states with the least capacity may get the largest number of imports of cultural goods. The centralised electronic system that is currently being built may, hopefully, alleviate our concern.

We hope that this volume and the symposium that inspired it will go also towards opening up discussion of what contribution Finland can make in the global struggle against the illegal trafficking of cultural objects, keeping in mind the cultural, material and other damage this causes. As part of the WCOM project, we aim to introduce new research ethics to the academic community in Finland to enhance awareness among scholars of best practice and of the impact of their actions.

The chapters in this volume represent a barometer of the current state of knowledge and practice in Finland and also further afield. In this way we shed light on Finnish issues and procedures for a national and international readership, while introducing topics and research that is perhaps much better known abroad to readers here in Finland. As a dynamic topic and issue, many of the challenges may change over time – perhaps dramatically so. However, without the initial awareness of the negative side effects of illicit trade in and movement of cultural objects and manuscripts, we cannot hope to affect change positively.

REFERENCES

European Union. “REGULATION (EU) 2019/880 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 17 April 2019 on the Introduction and the Import of Cultural Goods.” Official Journal of the European Union L 151 (2019). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_2019.151.01.0001.01.ENG

Immonen, Visa and Joonas Kinnunen. 2017. “‘Quidditching’, and the Emergence of New Heritage Identities – Amateur Metal Detecting in Finland”. *Public Archaeology* 15 (4): 1–23. DOI: <https://doi.org/10.1080/14655187.2017.1352188>

Moss, Candida R., and Joel S. Baden. 2017. *Bible Nation: The United States of Hobby Lobby*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Peterzens-Nysten, Anri. 2018. *Kulttuurisiseen suoja: Laittoman kulttuurisiseen palauttaminen kansainvälisenä ongelmana*. PhD diss., Helsinki: Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta.

Thomas, Suzie, Rick Bonnie, Helen Dixon, and Visa Immonen. 2018. “Researching Cultural Objects and Manuscripts in a Small Country: The Finnish Experience of Raising Awareness of Art Crime.” *Arts* 7 (2). DOI: <https://doi.org/10.3390/arts7020019>

Wessman, Anna, Leena Koivisto and Suzie Thomas. 2016. “Metal Detecting in Finland: An Ongoing Debate.” *Open Archaeology* 2 (1): 85–96. DOI: <https://doi.org/10.1515/opar-2016-0006>

**02 UNESCON
VUODEN 1970
YLEISSOPIMUKSEN
TÄYTÄNTÖÖNPANO
YHDYSVALLOISSA
JA MUISSA
KULTTUURIESINEIDEN
MARKKINAMAISSA**

Patty Gerstenblith¹

Kulttuuriperintökohteisiin kohdistuvat suurimmat uhkat ovat kahdenlaisia: sotilaallisten konfliktien aiheuttamia hävityksiä sekä kulttuurikohteiden ja -kokoelmien ryöstelyä. Ne ovat kulkeneet käsi kädessä antiikista nykyaikaan (Miles 2008, 33–104). Jo antiikin auktorit Cicero ja Polybios esittivät ajatuksia kulttuuriperinnön suojelusta, mutta uudella ajalla niitä ilmaistiin ensi kerran kansainvälisen oikeuden teoreetikon Emmerich de Vattelín (1714–1767) kirjoituksessa 1700-luvun puolivälissä (Miles 2008, 300–302). Haagin rauhankongressin vuosien 1899 ja 1907 sopimukset, joihin *Lieber Code* -nimellä tunnettu, Yhdysvaltain sisällissodan aikaan unionin armeijaa varten vuonna 1863 laadittu lakikokoelma vaikutti, vakiinnuttivat suojelukäsitteet kansainväliseen oikeuteen.

Kansainvälinen yhteisö ryhtyi käsittelemään humanitääristä oikeutta laajemmasta näkökulmasta vasta toisen maailmansodan lopussa natsien sotajoukkojen aiheutettua sekä humanitaarista että kulttuurillista hävitystä Euroopassa. Kansainvälisen humanitäärisen lain periaatteiden kehitys eteni 1940-luvun lopulla ja sai muotonsa etenkin Geneven yleissopimuksissa. Kulttuuriomaisuuden

¹ Center for Art, Museum and Cultural Heritage Law, DePaul University. Email: pgersten@depaul.edu. Kaikki tässä esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajan omia eivätkä välttämättä Yhdysvaltain ulkoministeriön tai hallinnon kantoja. – Tekstin on suomentanut Liisa Laakso-Tammi ja kielentarkastanut sekä toimittanut Visa Immonen. Artikkelin on julkaistu vuonna 2017 nimellä “Implementation of the 1970 Unesco Convention by the United States and Other Market Nations” teoksessa *The Routledge Companion to Cultural Property*, toim. Jane Anderson ja Haidy Geismar, 70–88. New York, NY: Routledge. Artikkelin suomentamiseen ja julkaisemiseen on saatu lupa englanninkielisen version kustantajalta.

suojaus eriytettiin omaan yleissopimukseensa, vuoden 1954 yleissopimukseen kulttuuriomaisuuden suojelemiseksi aseellisen selkkauksen sattuessa. Haagin vuoden 1954 yleissopimuksen ensimmäinen lisäpöytäkirja käsittelee irtainta kulttuuriomaisuutta, joskin hyvin kapeasta näkökulmasta. Se käsittelee vain kulttuuriesineiden laiton vientiä vallatuilta alueilta sekä yhden valtion mahdollisuudesta tallettaa kulttuuriesineitään toiseen valtioon niiden suojelemiseksi.

Toisen maailmansodan jälkeen kansainvälisten taidemarkkinoiden kiinnostus taide-esineisiin, mukaan lukien arkeologisiin löytöihin, kasvoi samaa tahtia, kun Euroopan ja Pohjois-Amerikan valtiot vaurastuivat. Nykyaikaisen teoksen eroten antiikki-markkinoilla oleva arkeologinen esineistö lisääntyy vain joko epäaitojen ja väärennettyjen esineiden muodossa tai arkeologisten kohteiden ryöstelyn myötä. Samaan aikaan tieteellisten menetelmien, kuten arkeologisten stratigrafisten kaivausten ja analyysien, vakiintuminen on merkinnyt sitä, että kaivauskohteista saadaan enemmän tietoa. Näin ollen kohteiden ryöstely aiheuttaa yhä laajempaa menneisyyttä koskevan tiedon ja ymmärryksen menetystä. Kun kolonialismi on tullut tiensä päähän suuressa osassa maailmaa, varsinkin Afrikan ja Aasian uudet valtiot ovat etsineet tapoja säilyttää paikallisesti se, mitä niiden perinnöstä oli vielä jäljellä siirtomaavalta-ajan jälkeen.

Keski-Amerikan maya-kulttuurin raunioiden ja monumentaaliveistosten tuhoutumisen maailman tietoisuuteen tuoneiden professori Clemency C. Cogginin (1969) ja toimittaja Karl E. Meyerin

- Chichén Itzá, Meksiko.
- Kuvituskuva.
- [Jezael Melgoza/Unsplash.com](https://www.unsplash.com).

(1977) työ innosti maailmanyhteisöä laatimaan Unescon johdolla uusi kansainvälinen yleissopimus. Sillä pyrittiin puuttumaan taideteosten sekä antiikki- ja etnograafisten esineiden laittomaan kauppaan. Lopputuloksena syntyi vuoden 1970 Unescon yleissopimus kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi ("Unescon vuoden 1970 yleissopimus" tai lyhyemmin "yleissopimus"). Yleissopimuksen on tähän mennessä allekirjoittanut 131 valtiota. Riippuen siitä, miten kukin valtio suhtautuu tiettyyn yleissopimukseen, sen voimaansaattaminen kansallisessa lainsäädännössä saattaa edellyttää erillisen täytäntöönpanolain säätämistä. Yleissopimus on sitova tietyssä maassa sen kansallisen lainsäädännön rajoissa. Tässä esseessä käsitellään Unescon vuoden 1970 yleissopimuksen voimaansaattamislainsäädäntöä arkeologisella esineistöllä käydyin kaupan kannalta merkittävimmässä markkinamaissa. Aloitamme tarkastelemalla Unescon vuoden 1970 yleissopimuksen täytäntöönpanoa Yhdysvalloissa, minkä jälkeen muiden maiden täytäntöönpanotapoja käsitellään lyhyemmin.

TÄYTÄNTÖÖNPANO YHDYSVALLOISSA

Yhdysvallat oli ensimmäisiä markkinamaita, joka aloitti Unescon vuoden 1970 yleissopimuksen ratifioinnin senaatin yksimielisen päätöksen jälkeen vuonna 1972. Ratifiointiin tuli kuitenkin yksi varaus ja kuusi "understanding"-poikkeussopimusehtoa. Eräs understanding-ehdoista perustui sille, että Yhdysvallat pitää yleissopimusta luonteeltaan

toimeenpantavana. Näin ollen yleissopimuksella on kansallista oikeusvaikutusta vasta, kun kongressi saattaa voimaan lain, jolla yleissopimus pannaan täytäntöön kansallisena lakina.² Tällainen lakiehdotus tehtiinkin, ja edustajainhuone hyväksyi sen vuoden 1970 lopulla. Esitys kuitenkin pysähtyi senaattiin New Yorkin senaattori Daniel Patrick Moynihanin (1927–2003) vuoksi. Hän edusti Yhdysvaltain taide- ja antiikkimarkkinoiden ydintä ja oli itsekin antiikkikeräilijä.

Täytäntöönpanolainsäädäntö, joka tunnetaan nimellä Cultural Property Implementation Act (CPIA), 19 U.S.C. § 2601–2613, säädettiin lopulta joulukuussa 1982, ja presidentti Ronald Reagan vahvisti sen laiksi tammikuussa 1983. Kongressin CPIA-lain säätämistä ja Unescon vuoden 1970 yleissopimuksen ratifiointia koskevia perusteita olivat muun muassa seuraavat:

Arkeologisen ja etnologisen materiaalin ja antiikkiesineiden kysyntä on kasvanut viime vuosina. Useimpien asiantuntijoiden mielestä se on aiheuttanut myös niillä käytävän kansainvälisen vaihdon

² Valtiosta tulee kansainvälisen sopimuksen tai yleissopimuksen sopimusvaltio lukuisten vaiheiden kautta. Ensimmäinen vaihe on allekirjoitus. Tavallisesti yleissopimus on allekirjoitettavissa rajatun ajan. Riippumatta siitä, allekirjoittaako valtio yleissopimuksen, valtio voi silti ratifoida sen tai liittyä sopimukseen kyseisen valtion edellyttämän prosessin mukaisesti. Yhdysvaltain perustuslaki esimerkiksi edellyttää, että kaksi kolmasosaa senaatista hyväksyy ratifioinnin. Sopimus tai yleissopimus ei ole valtiota sitova ennen kuin se on toteuttanut muodollisen ratifiointiprosessin. Yleissopimuksen allekirjoittamalla se kuitenkin ilmaisee ratifiointiaikeensa, ja valtion odotetaan olevan toimimatta tavoilla, jotka ovat yleissopimuksen päämäärien ja tarkoituksen vastaisia.

merkittävää lisääntymistä. Muista hyödykkeistä poiketen kulttuuriesineiden lisä- tai uustuotanto ei voi mitenkään kasvaa vastaamaan kysyntää. Päinvastoin lisääntynyt tarjonta on seurausta yhtäältä aiemmin tunnettujen ja toisaalta vastikään arkeologisista kohteista löydettyjen esineiden myynnistä. Kulttuuriesineiden alkuperän ainutlaatuisuus ja luonne aiheuttavat vakavia kaupankäynnin ongelmia, jotka poikkeavat vastavuorosiin kauppasopimusohjelmiin tai Yhdysvaltain kauppaoikeuteen liittyvistä huolista. . . . Kulttuuriartefaktien kysyntä on johtanut arkeologisten kohteiden ja esineiden peruuttamattomaan hävittämiseen ja riistänyt kohdemailta niiden kulttuuriperintöä sekä maailmalta tärkeää menneisyyttä koskevaa tietoa. Koska Yhdysvallat muodostaa arkeologisesti ja etnisesti kiinnostavien esineiden ja taide-esineiden päämarkkina-alueen, varastetut tai laittomasti alkuperämaista viedyt esineet maassamme voivat vakavasti rasittaa suhteitamme kyseisiin maihin. Niiden joukossa on usein läheisiä liittolaismaita.

Senaatin raportissa todettiin myös, että Yhdysvalloissa olevat arkeologiset ja historialliset kohteet ovat yhtä lailla ryöstelyn kohteena. ”Näiden paikkojen tuhoutuminen ja niistä löytyneiden esineiden välittämän historiallisen todistusaineiston katoaminen muodostavat merkittävän kansallisen edun liittyä muihin maiden kanssa kansainvälisen kaupan torjumiseen” (Yhdysvaltain senaatin raportti 1982).

CPIA ottaa täytäntöön vain kaksi kohtaa vuoden 1970 Unescon yleissopimuksesta: Artiklan 7(b), joka koskee sellaisen varastetun kulttuuriomaisuuden

palauttamista, joka on luetteloitu julkisen maallisen tai uskonnollisen yhteisön kokoelmiin, sekä artiklan 9, jossa määritetään mekanismi, jolla sopimusvaltiot voivat vaatia toisiltaan apua kulttuuriperintöä vaarantavissa arkeologisten ja etnologisten materiaalien ryöstelytilanteissa. CPIA sisältää muitakin osia, kuten yleissopimuksen 1. artiklan mukaisen kulttuuriomaisuuden määritelmän sekä toimenpiteet, joihin sopimusvaltion tulisi ryhtyä 5. artiklan määritelmän mukaisen kulttuuriperintönsä suojelemiseksi. Muut yleissopimusvaltiot näkivät 3. artiklan muodostavan yleissopimuksen ydinvelvoitteen, mutta Yhdysvallat nimenomaisesti katsoi, ettei artikla ole luonteeltaan olennainen ja kieltäytyi siksi liittämästä sitä täytäntöönpanolainsäädäntöönsä (O’Keefe 2007, 41, 108). Yhdysvaltain kanta oli todennäköisesti seurausta siitä, että 3. artikla sisältää vaatimuksen kattavasta yleissopimuksen määräysten noudattamisesta, etenkin mitä tulee muiden sopimusvaltioiden kulttuuriesineiden vientivalvonnan tunnustamiseen.

”VARASTETTU KULTTUURIOMAISUUS”: ARTIKLA 7(B)

CPIA:n kahdesta oleellisesta määräyksestä suoraivaisempi koskee julkisista tai uskonnollisista instituutioista varastettua omaisuutta. Määräys heijastelee yleissopimuksen 7(b) artiklan sisältöä. CPIA:n pykälässä todetaan:

Minkä tahansa sopimusvaltion museolle tai uskonnolliselle tai ei-uskonnolliselle julkiselle muistomerkillä tai vastaavalle laitokselle kuuluvaksi dokumentoidun ja sieltä varastetun kulttuu-

riomaisuuden maahantuonti Yhdysvaltoihin on kiellettyä tämän omistusoikeuden tultua voimaan tai tämän sopimuksen tultua voimaan asianomaisissa valtioissa sen mukaan, kumpi asianomaisista päivämääristä on myöhempi. (19 U.S.C. § 2607)

Termi ”kulttuuriomaisuus” määritellään yleissopimukseen viitaten ”sitä kuin yleissopimuksen 1. artiklan (a)–(k)-kohdissa määritellään, riippumatta siitä, katsooko jokin sopimusvaltio tällaisen esiin nimenomaisesti sellaiseksi näiden artiklojen tarkoituksissa” (19 U.S.C. § 2601(6)). Yleissopimuksen määritelmä on erittäin laaja, ja se kattaa käytännössä kaikentyyppiset kulttuuriesineet, joita voi olla museossa tai muuntyyppisessä julkisessa, ei-uskonnollisessa tai uskonnollisessa laitoksessa.

UNESCON VUODEN 1970 YLEISSOPIMUKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

CPIA:n pykälän aiheuttama pääasiallinen muutos Yhdysvaltain kansalliseen lainsäädäntöön oli luonteeltaan ennen kaikkea korjaava. Yksityisten asianosaisten, joihin kuuluvat myös Yhdysvaltojen tunnustamat vieraiden maiden hallitukset, on aina ollut mahdollista nostaa kante Yhdysvaltain oikeusistuimissa ja vaatia takaisin varastettua omaisuuttaan siviilioikeuden takavarikon purkumenettelyllä. Yhdysvallat tulkitse, että yleissopimuksen kehoitus kieltää laitoksesta varastetun kulttuuriomaisuuden maahantuonti tarkoittaa, että tällainen tuonti tulisi estää rajalla. CPIA antaa täten kotimaan turvallisuusvirastolle (Department of Homeland

Security, aiemmin tulli) valtuudet ottaa haltuun ja takavarikoida kyseinen omaisuus rajalla, joskin se voidaan ottaa haltuun ja takavarikoida myös sen tultua maahan.

Ottaessaan haltuun ja takavarikoidessaan tällaista kulttuuriomaisuutta hallinnon on todistettava ainoastaan se, että omaisuus oli lähtöisin dokumentoidusta julkisesta kokoelmasta ja että se on varastettu laitoksesta sen jälkeen, kun sekä Yhdysvallat että alkuperämaa ovat liittyneet yleissopimukseen (sen mukaan, kumpi on tapahtunut myöhemmin). Hallinnon ei ole tarpeen osoittaa, että tuojalla olisi ollut tietoa tai tarkoitus tehdä rikos. Säännös voi olla hyödyllinen myös tapauksessa, jossa dokumentoitua kulttuuriomaisuutta on varastettu sopimusvaltiosta, joka ei voi ajaa kannetta yhdysvaltalaisessa tuomioistuimessa. Näin ollen CPIA:n säännös antaa merkittävästi yleissopimusta ”vahvemman” suojan.

DOKUMENTOIMATTOMIEN ARKEOLOGISTEN JA ETNOLOGISTEN MATERIAALIEN TUONTIRAJOITUKSET: 9. ARTIKLA

Yhdysvalloissa 9. artiklan implementointi on monimutkaista, ja säännös on jaettu kahteen CPIA:n pykälään. Ensimmäinen niistä, 19 U.S.C. § 2602, määrittelee mekanismin, jolla Yhdysvallat voi tehdä kahdenvälisiä sopimuksia tai yhteisymmärryspöytäkirjoja (MOU) muiden sopimusvaltioiden kanssa ja määrätä näin tuontirajoituksia nimetyille arkeologisille tai etnologisille materiaalikategorioille. CPIA salli Yhdysvaltojen tehdä tällaisia sopimuksia

pyynnön esittävän sopimusvaltion kanssa ilman, että senaatin tarvitsee ratifioida uutta sopimusta. Tällaiset sopimukset koskevat pelkästään arkeologisia ja etnologisia materiaaleja eikä yleissopimuksen 7(b)-artiklan mukaista laajempaa kulttuuriomaisuuskategoriaa.

CPIA:han sisältyy arkeologisen ja etnologisen materiaalin määritelmä, johon 9. artiklan säädöksiä voidaan soveltaa. Tämä poikkeaa yleissopimuksesta.

"Sopimusvaltion arkeologinen tai etnologinen materiaali" tarkoittaa –

- (A) mitä tahansa arkeologisesti merkityksellistä esinettä;
- (B) mitä tahansa etnologisesti merkityksellistä esinettä; tai
- (C) mitä tahansa alakohdissa (A) tai (B) tarkoitettua esineen palasta tai osaa, joka on alun perin löydetty sopimusmaassa ja johon sen vientivalvonta kohdistuu. Tämän kohdan tarkoituksissa –
 - (i) mitään esinettä ei voida pitää arkeologisesti merkityksellisenä esineenä, jollei se ole –
 - (I) kulttuurisesti merkittävä;
 - (II) vähintään 250 vuotta vanha; ja
 - (III) löydyntynyt normaalisti tieteellisten kaivausten, salaisen tai satunnaisen kaivamisen tai maanpäällisen tai vedenalaisen etsinnän tuloksena; ja

- (ii) mitään esinettä ei voida pitää etnologisesti merkittävänä esineenä, jollei se ole –
 - (I) heimo- tai esiteollisen yhteisön tuote; ja
 - (II) tärkeä jonkin kansan kulttuuriperinnölle johtuen sen erityisistä piirteistä tai suhteellisesta harvinaisuudesta taikka siitä syystä, että esine lisää tietoa asianomaisen kansan alkuperästä, kehityksestä tai historiasta. (19 U.S.C. § 2601(2))

Kuten Patrick J. O’Keefe (2007, 111) toteaa, nämä määritelmät supistavat oleellisesti CPIA:n mahdollista soveltamisalaa. Esimerkiksi Pohjois-Amerikan historiallista tai siirtokunta-aikaa edustavista kohteista tai historiallisista hyllyistä peräisin olevat esineet eivät ole arkeologista materiaalia, jolleivät ne täytä 250 vuoden ikävaatimusta.

Sopimusvaltio aloittaa menettelyn esittämällä diplomaattisia kanavia pitkin Yhdysvalloille kahdenvälisestä sopimusta koskevan pyynnön. Pyyntö viedään neuvoo-antavalle kulttuuriomaisuuskomitealle (Cultural Property Advisory Committee), joka koostuu presidentin nimittämistä jäsenistä. Heistä kolme ovat arkeologian tai antropologian asiantuntijoita, kolme kansainvälisen arkeologisen, etnologisen tai muun kulttuuriomaisuuskaupan asiantuntijoita, ja kolme edustaa suurta yleisöä (19 U.S.C. § 2605(b)). Komitea arvioi sopimusvaltioiden kahdenvälisiä sopimuksia koskevat pyynnöt ja tekee suositukset presidentille (joka on delegoinut tehtävän opetus- ja kulttuuriasiain apulaisministerille) siitä, täyttyvätkö

lainmukaiset kriteerit. Valtuutettu päätöksentekijä suorittaa CPIA:n edellyttämät arvioinnit, ja jos kriteerit täyttyvät, se aloittaa neuvottelut kahdenvälisestä sopimuksesta. Sillä määrätään 303. pykälän mukaiset tuontirajoitukset tai ryhdytään 304. pykälän mukaisiin hätätoimiin.

Kahdenvälisen sopimuksen edellyttämällä arvioinneilla varmistetaan siitä, että

- (A) sopimusvaltion kulttuuriomaisuus on asianomaisen valtion arkeologiseen tai etnologiseen materiaaliin kohdistuvan ryöstelyn aiheuttamassa vaarassa;
- (B) sopimusvaltio on ryhtynyt yleissopimuksen mukaisiin toimiin kulttuuriomaisuutensa suojelemiseksi;
- (C)
 - (i) sopimusvaltion arkeologista tai etnologista materiaalia koskevilla tuontirajoituksilla ... joita sovelletaan yhdessä vastaavanlaisten täytäntöönpanijain tai kohtuullisessa ajassa täytäntöönpanijain rajoitusten kanssa muissa yksittäisissä maissa (joko sopimusvaltioita tai sen ulkopuolisia maita), joilla on merkittävää tällaisen materiaalin tuontikauppaa, olisi todellista etua vakavan ryöstelytilanteen ehkäisyssä; ja
 - (ii) tässä pykälässä esitettyjen rajoitteiden soveltamista vähemmän drastisia keinoja ei ole käytettävissä; ja
- (D) tuontirajoitusten soveltaminen ... kyseisissä

olosuhteissa on kansainvälisen yhteisön edun mukaista kulttuuriomaisuuden maidenvälisessä tieteellisessä, kulttuurisessa ja opetuskellisessa vaihdossa. (U.S.C. § 2602 (a)(1))

Vaikka osa näistä arvioinneista noudattelee 9. artiklan kieliasua, toiset selvästi kohdistavat lisävelvoitteita pyynnön esittävään sopimusvaltioon. Jotkin määräykset vaikuttavat epäyhdenmukaisilta. Esimerkiksi kohdassa (A) käytetään ilmaisua ”ryöstelyn aiheuttama vaara”, kun taas kohdassa (C)(i) käytetään ilmaisua ”vakava ryöstelytilanne”. Kolmas arviointi (C)(i) ennakoii sitä, että Yhdysvaltain toimiin ryhdytään yhteisesti tai monenvälisessä yhteydessä. Näiden yhteistoimien luonnetta ja laajuutta ei kuitenkaan kirjoiteta julki säädöksessä, vaikka niihin selvästikin sisältyy toimia, joita oletetaan toteutettavan kohtuullisessa ajassa.

Yhteistoimien vaatimuksia koskee myös tärkeä poikkeus. Lakitekstissä määrätään seuraavaa:

- Presidentti voi tehdä sopimuksen, jos hän katsoo, että yksittäisellä valtiolla on merkittävää näillä materiaaleilla käytävää tuontikauppaa eikä se ota tai ei todennäköisesti ota käyttöön vastaavia rajoituksia, mutta –
- (A) nämä rajoitukset eivät ole oleellisia estämään vakavaa ryöstelytilannetta, ja
- (B) tuontirajoitusten soveltamisella ... vastaavien merkittävää kyseisten materiaalin tuontikauppaa harjoittavissa muissa maissa (sekä sopimusvaltioissa tai siihen kuulumattomissa

maissa) toteutettujen tai toteutettavien rajoitusten yhteydessä olisi merkittävää etua vakavan ryöstelytilanteen estämisessä. (19 U.S.C. § 2602 (c)(2))

Luettaessa yhtäaikaisesti sekä yhteistoiminnan vaatimusta koskevaa perussäädöstä että sen poikkeusta, näyttää siltä, että Yhdysvallat voi solmia kahdenvälisen sopimuksen myös ilman yhteistoimintaa, kun (1) Yhdysvallat on ainoa maa, jolla on merkittävää asianomaisen materiaalin tuontikauppaa tai (2) toisen maan, jolla on merkittävää tuontikauppaa, tuontirajoitusten määrääminen ei ole merkityksellistä ryöstelyn estämisen kannalta. Toisessa tilanteessa on riittävää, että Yhdysvaltain omilla tuonninrajoitustoimilla on merkittävää etua.

Kahdenvälinen sopimus ei saa olla voimassa yli viittä vuotta, mutta se voidaan uusida rajattoman monta kertaa. El Salvadorin kanssa tehtyä on jatkettu neljästi. Jatkoa koskeva kriteeri on, että sopimuksen teon oikeuttavat olosuhteet ovat edelleen olemassa (19 U.S.C. § 2602(e)).

CPIA antaa Yhdysvalloille mahdollisuuden määrätä tietyissä olosuhteissa tuontirajoituksia ilman kahdenvälisestä sopimusta koskevia neuvotteluja. Hätilaa koskeva määräys panee täytäntöön 9. artiklan viimeisen osan, jonka nojalla sopimusvaltioiden tulee ryhtyä ”väliaikaisiin toimiin” ehkäistäkseen peruuttamattomat vahingot sillä aikaa, kun sopimus pysyvämmistä toimista on tekeillä. Tämä CPIA:n määräys on käytettävissä vain, jos toinen sopimusvaltio on jo jättänyt kahdenvälisestä sopimusta

koskevan hakemuksen ja asiakirjat, joita tarvitaan sekä kahdenväliseen sopimukseen että hätätoimiin. CPIA kuvaa kolmea tapausta, joissa on kyse ”hätiläolosuhteista”:

”Hätiläolosuhde” merkitsee kaikkien sopimusvaltiosta peräisin olevien arkeologisten tai etnologisten materiaalien osalta sitä, että kyseinen materiaali on –

- 1) vastikään löydettyä tyyppiä, joka on tärkeää ihmiskunnan historian ymmärryksen kannalta ja joka on ryöstelyn, purkamisen, katoamisen tai pirstoutumisen aiheuttamassa vaarassa;
- 2) identifioitavissa olevan peräisin kohteesta, jolla tunnustetaan olevan erittäin suuri kulttuurinen merkitys, jos tällainen kohde on ryöstelyn, purkamisen, katoamisen tai pirstoutumisen vaarassa, joka on tai uhkaa olla mittakaavaltaan kriisitasoa; tai
- 3) erityisen kulttuurin tai sivilisaation muinaisjäännösten osa, jonka tallentaminen on ryöstelyn, purkamisen, katoamisen tai pirstoutumisen vaarassa, joka on tai uhkaa olla mittakaavaltaan kriisitasoa;

ja tuontirajoitusten soveltaminen ... väliaikaisesti, kokonaisuudessaan tai osaksi vähentäisi ryöstelyyn, purkamiseen, katoamiseen tai pirstoutumiseen johtavaa yllykettä. (19 U.S.C. § 2602(a))

Monia kahdenvälisen sopimuksen edellytyksiä ei tässä ole, mukaan lukien yhteistoimintavaatimus.

Hätätilaan liittyvät olosuhteet on määritelty varsin kapeasti ja tarkasti. Tuontirajoitukset voivat olla aluksi voimassa vain viisi vuotta. Ne voidaan uusia vain kerran kolmeksi lisävuodeksi erotuksena sille, että kahdenväliset sopimukset voidaan uusia rajoittamattoman monta kertaa. Yhdysvalloilla on vuoden 2020 alussa kahdenväliset sopimukset vain 20 valtion kanssa. Ne ovat Algeria, Belize, Bolivia, Bulgaria, Ecuador, Egypti, El Salvador, Guatemala, Honduras, Italia, Jordania, Kamputsea, Kiina, Kolumbia, Kreikka, Kypros, Libya, Mali, Nicaragua ja Peru. Sopimus Kanadan kanssa oli voimassa 1997–2002. Monissa tapauksissa hätätilanteissa on tiettyjä materiaaleja koskevia tuontirajoituksia ennen niitä koskevan kahdenvälisen sopimuksen neuvotteluja ja laatimista. Tällaisia ovat olleet esim. maya-esineet El Salvadorin Cara Sucia -alueelta, kulttuurisesti merkittävät arkeologiset esineet Perun Sipánin alueelta sekä maya-esineistö Guatemalan Peténin alueelta.

Yhdysvalloilla on voimassa pysyvät tuontirajoitukset, jotka koskevat elokuun 1990 jälkeen Irakista laittomasti vietyjä kulttuurimateriaaleja. Tämä perustuu Irakin muinaiskulttuurien hätätilasuojelulakiin (Emergency Protection for Iraqi Cultural Antiquities Act, EPIC), joka säädettiin vuoden 2004 lopulla (3001–3003 §:t, P. L. 108–429). Tämä lainsäädäntö antoi presidentille valtuudet käyttää CPIA:n hänelle suoma määräysvaltaa ja kieltää nimettyjen arkeologisten ja etnologisten materiaalien tuonti Irakista. Lainsäädäntö on merkittävä, koska se määrittää Irakin arkeologisen ja etnologisen materiaalin samoin kuin YK:n turvallisuusneuvoston vuoden 2003 päätöslauselma 1483 sen sijaan, että käytettäisiin tavanomaisia CPIA:n mukaisia määritelmiä. Vaikka

tuontirajoitukset olivat CPIA:n (U.S.C. § 2603) nojalla oikeutettuja, EPIC-laissa säädettiin, että Irakin ei tarvinnut esittää ensin kahdenvälistä sopimusta koskevaa pyyntöä ja tuontimääräykset olisivat voimassa määrittelemättömän ajan. Tuontirajoitukset astuivat voimaan huhtikuussa 2008. Irak-lainsäädännön mukaan muotoillun lainsäädännön nojalla määrättiin vastaavat tuontirajoitukset Syyriasta maaliskuun 2011 jälkeen laittomasti viedyille kulttuuriesineille. Tämä saattoi voimaan Yhdysvaltojen velvoitteet, jotka perustuvat YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan 2199 vuodelta 2015.

O’Keefe (2007, 112) huomauttaa, että kahdenvälisen sopimuksen pyytämisen prosessi säilyttää sopimusvaltiolle taakkoja, joita itse yleissopimuksessa ei ennakoitu. Näin on erityisesti koska valtion tulee valmistella kahdenvälistä sopimusta koskeva pyyntö, jotta se voi hakea tuontirajoituksia hätätilanteessa. Tästä taakasta huolimatta eräät maailman köyhimmistä valtioista, kuten Bolivia, El Salvador, Guatemala ja Mali, ovat onnistuneet saamaan aikaan kahdenväliset sopimukset Yhdysvaltain kanssa. Monet Unescon yleissopimuksen allekirjoittajavaltiot tunnustavat automaattisesti, vastavuoroisuuteen perustuen, muiden sopimusvaltioiden kulttuuriomaisuutta koskevat vientirajoitukset. Tätä taustaa vasten kuudentoista valtion kanssa solmitut kahdenväliset sopimukset – joka on alle 15 % niistä valtioista, joiden kanssa Yhdysvalloilla voisi olla sopimukset – eivät osoita, että 9. artiklaa noudatettaisiin ylivoimaisen laajasti. Se oli kuitenkin merkittävä askel maailman luultavasti suurimpien taidemarkkinoiden valtiolta tilanteessa, jossa suurin osa taidemarkkinamaista ei ylipäätään ollut valmis liittymään yleissopimukseen.

Jommankumman CPIA-säädöksen nojalla annetut tuontirajoitukset astuvat voimaan, kun niitä koskeva ilmoitus on julkaistu Yhdysvaltain liittovaltion virallisessa lehdessä *Federal Registerissä*. Sopimuksessa on luettelo nimetyistä arkeologisten tai etnologisten materiaalien luokista. Ne edustavat esinetyyppejä eivätkä niinkään erityisiä esineitä, joihin tuontirajoitus kohdistuu. Ulkoministeriön kasvatus- ja kulttuuriasiain viraston kulttuuriperintökeskus ylläpitää verkkosivua, jolla annetaan tietoa tuontirajoituksista.³ Siellä on myös maakohtaisia tuontirajoituksia koskeva taulukko, jossa on yksilöity voimaantumispäivät sekä tietokanta käytettävissä olevista kuvista, jotka havainnollistavat tuontirajoitusten alaisia nimettyjä materiaalityyppejä.

Näihin kategorioihin kuuluva arkeologinen tai etnologinen esine voidaan tuoda Yhdysvaltoihin, jos sillä on tuontilisenssi (19 U.S.C. § 2606(a)), tai jos voidaan esittää tyydyttävää näyttöä siitä, että esine on lähtenyt alkuperämaasta yli 10 vuotta ennen Yhdysvaltoihin tuloa tai tuontirajoituksen voimaantumispäivänä tai sitä ennen (19 U.S.C. § 2606(b)). Kotimaan turvallisuusministeriö (Department of Homeland Security) valvoo tuontirajoitusten noudattamista. Ainoa CPIA:n määrittelemä oikeuskeino on esineen takavarikointi (19 U.S.C. § 2609). Kun esine on takavarikoitu, sen omistusoikeus siirtyy Yhdysvaltain hallinnolle, joka sitten palauttaa esineen toiselle sopimusvaltiolle.

³ <https://eca.state.gov/cultural-heritage-center/cultural-property-advisory-committee/current-import-restrictions>

Sopimuksen taustasyiden selvittelyn ja nimettyjen materiaalien luettelon lisäksi sopimuksessa on muitakin säännöksiä, erityisesti 2. artiklassa. Ne koskevat Yhdysvaltain ja toisen maan välistä molemminpuolista yhteistyötä kulttuuriperinnön säilyttämiseksi ja teknisen avun antamista. Tietty säännökset koskevat erityisesti toista valtiota. Esimerkiksi alkuperäinen El Salvadorin kanssa solmittu yhteisymmärryspöytäkirja sisältää oletuksen, että El Salvadorin kansallismuseo jälleenrakennetaan. Tämä tapahtuikin kahdenvälisen sopimuksen ensimmäisen kauden aikana. Italian kanssa solmitussa MOU:ssa on oletus, että Italiaa tekee parhaansa antaakseen listattuihin kategorioihin kuuluvia materiaaleja pitkäaikaislainaan yhdysvaltalaisille museoille. Tämä on Italian nykyainsäädännön mukaista, koska pitkäaikaislainaaminen on mahdollista kasvatus-, tutkimus- ja konservointitarkoituksiin. Italia on pidentänyt taide-esineiden sallitun laina-ajan neljään vuoteen, ja aikaa voidaan pidentää vielä neljällä vuodella. Vaikka 2. artiklan säännökset ilmaisevat suunnan, johon maidenväliset suhteet voivat kehittyä, sitoumukset eivät kuitenkaan ole edellytys MOU-pöytäkirjan kattavuudelle. Ne eivät ole lainmukaisten määritelmien mukaisia vaatimuksia, joskin tietyissä tapauksissa ne voivat liittyä sellaisiin (Kouroupas 2010, 331–333).

Kansainvälinen juridinen järjestelmä, joka nojaa yksittäisiin valtioihin, aiheuttaa tietynlaisia hankaluuksia. Nykyvaltioiden rajat eivät ole välttämättä samat kuin muinaisten kulttuurien tai alkuperäisyhteisöjen. Etelä-Amerikan inkojen ja Keski-Amerikan maya-kulttuurit sekä Välimeren ja Euroopan antiikin kulttuuri ovat vain yksittäisiä esimerkkejä

muinaiskulttuureista, jotka ulottuvat usean nykyvaltion alueelle. Vaikka kulttuuri- ja nykyvaltioperusteiset tuontirajoitukset voisivat olla tehokkaampia, kansainväliset yleissopimukset ovat valtioiden välisiä järjestelyjä ja toimivat siltä pohjalta.

Kaksi ensimmäistä raportoitua kahdenväliseen CPIA-sopimukseen pohjautuvaa tuontirajoituspäätöstä koski kahden kolonialistisen ajan maalauksen tuontia Perusta. Oikeustapaukset olivat Yhdysvallat versus 1700-luvulta peräisin oleva perulainen öljy-maalaukset kankaalle ”Doble Trinidad” eli ”Sagrada Familia con Espiritu Santo y Dios Padre” sekä 1600-luvulta peräisin olevat ”San Antonio de Padua” ja ”Santa Rosa de Lima”, 597 F. Supp. 2 d 618 (E. D. Va. 2009). Yhdysvaltain ja Perun välinen sopimus kattaa ”esineet, joita on käytetty uskonnollisessa evankelioimistyössä alkuperäiskansojen parissa”, mihin kuuluvat kolonialistisen ajan maalaukset (arkeologiset ja etnografiset materiaalit Perusta, 62 Fed. Reg. 31,713 at 31,720 (valtiovarainministeriö 11.7.1997)). Jossain määrin oli epäselvää, olivatko maalaukset peräisin Boliviasta vai Perusta, mutta koska kummankin maan kanssa solmittuihin kahdenvälisiin sopimuksiin sisältyivät samat etnologisten esineiden kategoriat, tuomioistuimien ei katsonut tarpeelliseksi määrittää, kumpi oli alkuperämaa. Tällainen lähestymistapa rajoittuu kuitenkin tilanteisiin, jossa kaikilla nykyisillä alkuperämailla on kahdenvälinen sopimus Yhdysvaltojen kanssa samoista esinekategorioiden.

Ainoa raportoitu päätös, joka koski kahdenvälisiä CPIA-sopimuksia, annettiin muinaisrahojen kerääjällään (Ancient Coin Collectors Guild, ACCG)

nostamassa jutussa, jossa testattiin tuontirajoituksia Kiinasta ja Kyprokselta tuontituihin vanhoihin rahoihin. ACCG oli järjestänyt tuonnin huhtikuussa 2009 Marylandin Baltimoren kautta. Kyse oli alkuperältään tuntemattomista kolikoista, jotka kuitenkin sisältyivät listattuihin kiinalaisiin ja kyproslaisiin kolikkotyyppeihin. Marylandin piirikunnan tuomioistuin hylkäsi ACCG:n valituksen muun muassa sillä perusteella, etteivät ulkoministeriö ja tulli tai rajavartiosto, joka on kotimaan turvallisuusministeriön virasto, olleet ylittäneet CPIA:n mukaisia valtuuksiaan (Ancient Coin Collectors Guild v. US Customs and Border Patrol, Dep’t of Homeland Security et al., 801 F. Supp. 2d 383 (D. Md. 2011)). Yhdysvaltain neljännen piirikunnan vetoomustuomioistuimien vahvisti ratkaisun vedoten osittain ulkoasioissa sovellettuun arkaluontoisuuteen sekä kongressin antamaan valtuutukseen käyttäen merkittävää harkintaa CPIA:n täytäntöönpanossa (Ancient Coin Collectors Guild v. Customs and Border Protection, Dep’t of Homeland Security et al., 899 F.3d 295 (4th Cir. 2018), 698 F.3d 171 (4th Cir. 2012)). Neljäs piirikunta katsoi myös, että kun Yhdysvallat täyttää näyttötaakkansa sen osalta, että esine on nimettyjen esineiden listalla olevan tyyppinen, tuojan näyttötaakkana on osoittaa, että esine on sellainen, joka voidaan tuoda Yhdysvaltoihin. Tuomioistuimien päätyi ratkaisuun, jonka mukaan ”tuojan ei tarvitse dokumentoida jokaista esineen liikettä antiikista alkaen. Sen on pelkästään osoitettava, että esineet lähtivät tuontirajoituksia pyytäneestä maasta ennen kuin kyseiset rajoitukset astuivat voimaan tai yli kymmenen vuotta ennen tuontipäivää.” (edell. s. 183). Tämä ratkaisu kertoo oleellisesti siitä, ettei mikään erityinen muinaisesinekategoria, mukaan

lukien vanhat rahat, ole luonteensa perusteella sellainen, etteikö sitä voisi sisällyttää luetteloon. Oikeuskäsittely jatkuu yhä sen selvittämiseksi, olivatko kyseiset rahat takavarikoitavissa.

On vaikea arvioida, kuinka paljon Yhdysvaltain hallinto on palauttanut kiinniotettuja ja takavarikoituja kulttuuriesineitä alkuperämaihinsa CPIA-pohjaisen kahdenvälisen sopimusten nojalla. Yhdysvaltain hallitus ei tilastoi tätä kattavasti. Kotimaan turvallisuusvirasto julkaisee satunnaisia lehdistötiedotteita, joissa ilmoitetaan palautuksista, mutta ei kerrota takavarikkojen juridista perustetta. Joka tapauksessa esineitä on kahdenvälisen sopimusten perusteella palautettu moneen maahan, kuten Guatemalaan, Italiaan, Kiinaan ja Peruun.

TÄYTÄNTÖÖNPANO MUISSA MARKKINAMAISSA

Vaikka kestikin lähes 30 vuotta ennen kuin muut suuret markkinamaat alkoivat osoittaa kiinnostusta vuoden 1970 Unescon yleissopimukseen, tilanne muuttui merkittävästi 1990-luvun lopussa ja uuden vuosituhaten alussa. Vuonna 1998 Ranskasta tuli sopimusvaltio, ja vuonna 2002 kaksi Yhdysvaltojen jälkeen suurinta markkinamaata eli Iso-Britannia ja Japani liittyivät yleissopimukseen.

Nopeassa tahdissa myös Ruotsi ja Tanska seurasivat. Sveitsi liittyi vuonna 2003 ja Saksa 2007. Tuoreimmat uudet eurooppalaiset sopimusvaltiot ovat Luxembourg ja Itävalta. Monet näistä maista päättivät ratifioida yleissopimuksen reaktiona yhdysval-

talaisten johtaman vuoden 2003 Irakin valtauksen aikaiseen ja sen jälkeiseen arkeologisten kohteiden ja museoiden ryöstelyyn. Sveitsiä motivoi ainakin osaksi se, että Geneven lentokentän vapaasatama-alueelta löytyivät italialaisen taidevälittäjä Giacomo Medicin laajat antiikkiesinekokoelmat. Tietyt maat liittyivät yleissopimukseen analysoituaan vuoden 1995 Unidroit'n yleissopimusta varastetuista tai laittomasti maasta viedyistä kulttuuriesineistä. Vaikka se syntyi erityisesti Manner-Euroopan maita varten, ne totesivat, että sopimuksen ankarammat vaatimukset eivät ole hyväksyttäviä. Sen sijaan vuoden 1970 Unescon yleissopimuksen tarkentamattomammat vaatimukset tekivät siitä paremman vaihtoehdon. Riittävän moni markkinamaa on nyt ratifioinut yleissopimuksen ja ottanut sen osaksi lainsäädäntöään, jotta on mahdollista luoda typologia täytäntöönpanotavoista.

VASTAVUOROISET TUONTIRAJOITUKSET – 3. ARTIKLAN IMPLEMENTOINTI

Useimmat sopimusvaltiot tunnustavat vastavuoroisesti toisten maiden vientirajoitukset, kun ne annetaan osana vuoden 1970 Unescon yleissopimuksen voimaansaattamista. Muiden sopimusvaltioiden vientivalvonnan laaja tunnustaminen saattaa voimaan yleissopimuksen 3. artiklan, jossa todetaan: ”Kulttuuriomaisuuden tuonti, vienti tai omistusoikeuden siirto vastoin sopimusvaltioiden tämän yleissopimuksen perusteella hyväksymiä määräyksiä on luvatonta.” Artikla 6(b) puolestaan toteaa, että sopimusvaltiot ryhtyvät ”kieltämään kulttuuri-

maisuuuden viennin alueeltaan ellei mukana ole yllä mainittua [= artikla 6(a)] vientitodistusta.” Tämä on keskeinen osa kaupansäätelymekanismeja. Kolmen valtion eli Australian, Kanadan ja Saksan voimaansaattamismallia tarkastellaan seuraavassa kattavia tuontirajoituksia kuvaavien esimerkkien valossa.

Australia

Australia säätöi täytäntöönpanolainsäädäntönsä eli irtaimen kulttuuriperinnön suojelulain (Protection of Movable Cultural Heritage Act) vuonna 1986. Siitä tuli sopimusvaltio 1989 ja lainsäädäntöä muutettiin vuonna 2011. Australia on kenties ainutlaatuinen vuoden 1970 yleissopimuksen ratifioijamaiden joukossa siinä, että sen tuontivalvonta ulottuu kaikkiin laittomasti vietyihin kulttuuriesineisiin, riippumatta siitä, onko alkuperämaa vuoden 1970 yleissopimuksen allekirjoittajavaltio vai ei. Se vientivalvonta, jota tästä rikotaan, voi olla pelkästään ”toisen maan kulttuuriomaisuuteen liittyvä laki” (14(1) §). Sillä ei myöskään ole merkitystä, onko esine viety laittomasti sen alkuperämaasta, kunhan tuonti Australiaan on tapahtunut lainsäädännön voimaantulopäivän jälkeen. Esine voidaan takavarikoida. Se, joka tietoisesti rikkoo tuontikieltoa, syyllistyy rikokseen, jonka seuraamuksena voi olla korkeintaan 100 000 Australian dollarin suuruinen sakko tai korkeintaan viiden vuoden pituinen vankeusrangaistus tai molemmat (14(2) §). Australia harkitsee lainsäädäntönsä kiristämistä australialaismuseoiden jouduttua skandaaleihin, koska ne ovat hankkineet hindutemppeleistä varastettuja veistoksia Subhash Kapoor -nimiseltä välittäjältä (Pearlman 2013).

Vuonna 1978 Kanada säätöi laajat yleissopimuksen artikloihin 3 ja 6(b) perustuvat tuonti- ja vientirajoitukset hyväksymällä kulttuuriomaisuuden vienti- ja tuontilain (Cultural Property Export and Import Act) (CPEIA) R.S.C. 1985, c. C-51 ff. CPEIA-lain nojalla on luotu valvontajärjestelmä kulttuurimateriaalien viennille Kanadasta, millä on tärkeä tehtävä maan kulttuuriperinnön säilyttämisessä (Nafziger et al. 2010, 302–305). Lainsäädännön perusteella on mahdollista laatia luetteloita kulttuurimateriaaleista, joiden vienti edellyttää valvontaa ja vientilupaa.

Tuontivalvonnassa CPEIA soveltaa ”ulkomaisen kulttuuriomaisuuden” käsitettä, jonka määrittellen olevan ”mikä tahansa esine, jonka [vastapuolivaltio] on nimennyt merkittäväksi arkeologian, esihistorian, historian, kirjallisuuden, taiteen tai tieteen näkökulmasta” (R.S.C. 1985, c. C-51, 37(1) §). Määritelmä on siis samanlainen kuin vuoden 1970 yleissopimuksen kulttuuriomaisuuden määritelmä. Toistuva teema usean markkinamaan täytäntöönpanolainsäädännössä on se, miten Unescon yleissopimuksen kulttuuriomaisuuden määritelmää ”erityisesti nimeämisestä” omaisuudesta pitäisi tulkita. Kanadalainen tuomioistuin vastasi kysymykseen Kanadan tuontivalvontaa koskevassa jutussa *R. versus Yorke* toteamalla, että Boliviassa annettu asetus, jossa kyseessä olleet tekstiilit tuli alistaa vientivalvonnalle, oli nimeämisvaatimuksen mukainen. Näin ollen se sopi CPEIA:n ”ulkomaisen kulttuuriomaisuuden” määritelmään. Tuomioistuin tiedosti erityisestä nimeämisvaatimuksesta aiheutuvat vaikeudet, etenkin kun sitä sovelletaan sellaisiin arkeologisiin

ja etnografisiin esineisiin, joita ei useinkaan ole dokumentoitu ennen niiden laiton maastavientiä. Tuomioistuin totesi:

[M]uutoksenhakijan väite, että kulttuuriomaisuuden "erityinen määrittely" edellytti Bolivialta enemmän kuin mitä asetuksessa on yksilöity, ei ole pitävä. Valtion ei ole mahdollista laatia yksilöityä luetteloa jokaisesta suojeltavasta omaisuuskohteesta. Asetuksessa on esitetty selkeästi kategoriat . . . ja ne koskevat myös muutoksenhakijalta takavarikoituja esineitä. Samalla tavoin väite siitä, että "kudonnaiset" terminä olisi jollain tavoin liian yleinen, eikä se erottele kulttuurisesti merkityksellisiä "kudonnaisia" niistä, joilla tällaista merkitystä ei ole, ei ole vakuuttava. Terminä "kudonnainen kangas" on yleisesti käytössä, ja asetus erottaa ne muilla valmistustavoilla tuotetusta omaisuudesta. Bubba-Zamora-niminen nainen todisti oikeudessa Bolivian kudontatraditiosta. Kulttuuriomaisuuteen kuuluvat tekstiilit antavat arvokasta tietoa etnisistä ryhmistä ja niiden uskonnonharjoituksesta. (R. v Yorke (1998), 166 N.S.R. (2d) at 150)

Tämä saattaa olla ainoa oikeuskäytännössä oleva tulkinta erityisen nimeämisen vaatimuksesta ja sen täyttymisestä.

"Vastavuoroinen valtio" on "vieras valtio, joka on kulttuuriomaisuussopimuksen sopimusvaltio." Laisa otetaan huomioon mahdollisuus, että Kanada tekee kahden- tai monenvälisiä sopimuksia, jotka "liittyvät laittoman kansainvälisen kulttuuriomaisuudella käytävän kaupan ehkäisyyn". Laki ei sinänsä nimenomaisesti viittaa vuoden 1970 Unescon

yleissopimukseen tällaisena sopimuksena, mutta on kuitenkin selvää, että yleissopimus vastaa tätä määritelmää, ja lain määräykset täten soveltuvat mihin tahansa sopimusvaltioon.

Lain operatiiviset määräykset ovat suhteellisen yksiselitteisiä, ja niissä todetaan, että "on laitonta tuoda Kanadaan mitään ulkomaista kulttuurista omaisuutta, joka on laittomasti viety tästä vastavuoroisesta valtiosta" (R.S.C. 1985, c. C-51, 37(2) §). Tuontirajoituksia sovelletaan ainoastaan sen päivän jälkeen laittomasti vietyyn ulkomaiseen kulttuuriomaisuuteen, jona kulttuuriomaisuussopimus astuu voimaan sekä Kanadassa että vastavuoroisessa maassa. Vuoden 1970 yleissopimusta koskeva ajankohta Kanadassa on vuosi 1978.

Varsin varhaiselta ajalta lain voimassaolohistoriassa on olemassa kaksi esimerkkiä yrityksistä palauttaa kulttuurimateriaaleja Kanadan lain nojalla. Kummassakaan tapauksessa ei voitu näyttää, että kulttuurimateriaali olisi poistunut alkuperämaastaan CPEIA-lain voimaantumisen jälkeisenä aikana. Ensimmäisessä tapauksessa oli kyse antiikkiesineiden kuljetuksesta Egyptistä. Ne otettiin kiinni Montrealin Mirabelin lentokentällä vuonna 1989 (Walden 1995, 208–210). Egyptiläisviranomaiset esittivät näyttöä siitä, että esineet oli kaivettu laittomasti ja salakuljetettu pois Egyptistä, mutta viimekädessä he eivät pystyneet todistamaan, että esineet oli viety Egyptistä vuoden 1978 jälkeen. Vastaavanlainen tilanne koskee erästä välittäjää vastaan nostetun syytteen käsittelyssä. Hän oli salakuljettanut nigerialaisia taide-esineitä ja tuonut niitä Kanadaan (R. v Heller (1984), 30 A.L.R. (2d)

130 (Q.B.)). Tapauksessa oli kyse New Yorkissa toimineen välittäjän tuomitsemisyrityksestä ja Nigeriasta laittomasti viedyn Nok-terrakottaveistoksen tuonnista Kanadaan (Shyllon 2000, 221).

Kanadan toimenpiteet vuoden 1970 yleissopimuksen toimeenpanemiseksi ovat selvästi lisääntyneet. O’Keefe toteaa, että vuosien 1978 ja 2000 välillä on tehty 11 palautuspyyntöä, joista seitsemän on johtanut myönteiseen lopputulokseen. Vuosina 2000–2007 oli viisi palautusta, joista Boliviasta, Egyptiin ja Peruun tehtiin kuhunkin yksi ja Kolumbiaan kaksi (O’Keefe 2007, 149). Kanadan Unescolle antaman vuoden 1970 yleissopimuksen toimeenpanoa koskevan raportin mukaan Kanada palautti vuosina 2007–2010 yhteensä 350 kulttuurisinetä Bulgariaan, Egyptiin, Kiinaan, Maliin ja Nigeriaan (Kanada 2010, 3). Suurin yksittäinen Kanadan tekemä kulttuurisineiden takavarikko ja palautus tehtiin kuitenkin vuonna 2011, jolloin Bulgariaan palautettiin 21 000 kulttuurisinetä, joiden joukossa oli 18 000 antiikinaikaista rahaa ja muita esineitä, kuten koruja, bysanttilaisia ristejä, amuletteja, vyönsolkia ja pronssikotkia (Crawford 2011; Office of the Minister of Canadian Heritage and Official Languages 2011).

Kulttuuriomaisuuden tuominen tai tuomisyritys vastoin CPEIA:n määräyksiä on rikos (R.S.C. 1985, c. C-51, 43 §, 45 §). Enimmäisrangaistus on sakko, jonka suuruus on 25 000 Kanadan dollaria tai korkeintaan viiden vuoden vankeus (R.S.C. 1985, c. C-51 45 §). Vaikuttaa siltä, että tämän säännöksen nojalla on annettu vain yksi langettava tuomio, joka koski Boliviasta tekstiilejä tuonutta välittäjää (R. v

Yorke, 166 N.S.R (2d) 130 (1998)) (O’Keefe 2007, 152–153).

Saksa

Saksassa Unescon vuoden 1970 yleissopimuksen voimaantulolaki säädettiin 2007. Sen nojalla Saksa ei salli laittomasti maastavietyjen kulttuurisineiden tuontia, jos yksittäiset esineet ovat olleet luokiteltuina julkisesti saatavilla olevassa inventaarissa alkuperämaassa vähintään vuoden ajan ennen niiden maastavienttiä (”luetteloperiaate”). Pyrkinessään ottamaan huomioon vaikeudet, joita on vastikään ryöstettyjen arkeologisten esineiden inventoinnissa, Saksa antoi alkuperämaalle vuoden aikaa kirjata arkeologiset esineet inventaariin laskettuna siitä, kun se tuli tietoiseksi kaivauksista (Saksa 2007).

On laajasti tunnustettu, ettei tämä ole tehokas tapa puuttua arkeologisten kohteiden ryöstelyyn. Määritelmällisesti ne tuottavat dokumentoimatonta esineistöä, jonka olemassaolo ei ole yleisesti tiedossa ennen kuin ne ilmestyvät markkinamaahan. Tunnustaen tämän rajoituksen Saksa muutti lainsäädäntöään vuonna 2016 voidakseen tehokkaammin käsitellä kyseistä ongelmaa (Saksa 2016). Uusi lainsäädäntö on ainakin osittain reaktio laajalle levinneeseen ryöstelyyn Lähi-idässä, etenkin Irakissa ja Syyriassa. Lainsäädäntö täyttää YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmasta 2199 (2015) Saksalle tulleet velvoitteet.

Uusi lainsäädäntö harmonisoi Saksan lain vientivalvonnan osalta. Tämän keskustelun kannalta

Illicit Trafficking of Cultural Property

UNESCO » Culture » Themes » Illicit Trafficking of Cultural Property

Illicit Trafficking of Cultural Property

Facebook & Tweets

1970 Convention

Operational Guidelines

1995 UNIDROIT Convention

Meeting of States Parties

Subsidiary Committee

Emergency actions

Capacity-building

Awareness-raising initiatives

Legal and practical instruments

Partnerships

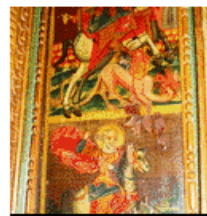
Restitution of Cultural Property

Intergovernmental Committee

Alert - Stolen artefacts in Greece December 2018

Theft of two (2) icons from the church of the Dormition of the Virgin Mary, municipal district of Exohe, Konitsa, Ioannina region, Greece. The theft took place in 30 September 2018.

Please [follow the link](#) for the details of the stolen object.

Saint Demetrios and Saint Menas

November 2018

Theft of a portable icon in wooden substrate that represents Saint Nicholas from the church of Saint Nikolas, Vrontero, Florina, Greece. The theft took place on August 21, 2018.

Please [follow the link](#) for the details of the stolen object.

Theft of one (1) object from the White Tower Museum, Thessaloniki, Greece. It is one female statuette probably of Venus from orange-brown clay. It is assumed the theft occurred between 25 February 2011 and 13 April 2018.

Please [follow the link](#) for the details of the stolen object.

Wooden substrate icon

MOOC FIGHT TRAFFIC CULTURE

RELATED

ALERT

▶ Stolen artefacts alerts

HIGHLIGHT

▶ 5th Meeting of the States Parties to the 1970 Convention, 20-21 May 2018, Headquarters

▶ 7th session of the Meeting of the States Parties to the 1970 Convention, 22-23 May 2018, Headquarters

▶ Working Group on the Rules of the ICPRCP, 24 May 2018, Headquarters

Engaging the

- EDELLINEN SIVU. Unescon "Illicit Trafficking of Cultural Property" -internetsivut. Yksi esimerkki vuosien 1970 ja 1995 yleissopimuksia seuraneista toimista. Kuvakaappaus 26.2.2019.
- Unesco.org

merkityksellisempiä ovat kuitenkin arkeologisten esineiden Saksaan tuontia koskevat uudet säännökset. Lainsäädännön nojalla tuojan on esitettävä dokumentaatio siitä, että kulttuuriomaisuus on viety maasta ulos laillisesti, jos se on poistunut Unescon vuoden 1970 yleissopimuksen sopimusvaltiosta vuoden 2007 eli sen jälkeen, kun Saksa ratifioi yleissopimuksen. Tämä säilyttää tuojalle taakan dokumentaation esittämisestä. Jos sitä ei ole, kulttuuriomaisuus katsotaan laittomasti viedyksi (Saksan liittotasavallan kulttuuri- ja mediakomissaari, Federal Government Commissioner for Culture and the Media 2016, 7). Taakka siirtyy tuojan kontolle myös, koska laki katsoo muuta todistavan dokumentaation puuttumisen osoittavan, että kulttuuriesineet on viety laittomasti kyseisestä sopimusvaltiosta vuoden 2007 jälkeen. Vaatimus tunnustaa sen, että useimmat valtiot edellyttävät kulttuuriomaisuuden ventilisenssejä, ja se vaihtaa luetteloperiaatteen kategoriaperiaatteeseen, mikä helpottaa erityisesti arkeologisten esineiden suojelua.

KAHDENVÄLISET SOPIMUKSET

Sveitsi on Yhdysvaltain lisäksi ainoa sopimusvaltio, joka edellyttää muilta sopimusvaltioilta lisäsopi-

muksia Unescon vuoden 1970 yleissopimuksen täytäntöönpanemiseksi. Moni tärkeä tekijä kuitenkin erottaa Sveitsin ja Yhdysvaltain lainsäädäntöjä, vaikka ne pintapuolisesti muistuttavatkin toisiaan. Sveitsin lainsäädäntö asettaa kulttuuriesinekategorioidelle merkittäviä rajoituksia, mutta tämä on 3. artiklan täytäntöönpanoa, kun taas Yhdysvalloissa kyse on 9. artiklan määräyksistä. Tästä syystä se ei rajoitu arkeologisiin ja etnologisiin materiaaleihin, vaan pikemminkin koskee kaikkia kulttuuriomaisuustyyppisiä.

Sveitsin toimeenpanolaki, kulttuuriomaisuuden siirtoa koskeva laki (CPTA), astui voimaan kesäkuussa 2005 (Loi fédérale du 20 juin 2003 sur le transfert international des biens culturels). Sen nojalla Sveitsin liittoneuvosto voi tehdä sopimuksia muiden vuoden 1970 yleissopimuksen allekirjoittajavaltioiden kanssa "kulttuuri- ja ulkosuhde-etujen suojelemiseksi sekä kulttuuriperinnön varjelemiseksi" (CPTA, 7 §). Sveitsin lainsäädännössä "kulttuuriomaisuus" määritellään "uskonnollisesta tai universaalista näkökulmasta merkittäväksi, arkeologiaan, esihistoriaan, historiaan, kirjallisuuteen, taiteisiin tai tieteisiin liittyväksi omaisuudeksi, joka kuuluu Unescon vuoden 1970 yleissopimuksen 1. artiklan nimeämiin kategorioihin" (CPTA, 2(1) §). Ilman, että sitä nimenomaisesti todetaan, Sveitsin määritelmä jättää mainitsematta yleissopimuksen 1. artiklassa olevan "erityisen nimeämisen".

Sopimuksissa on kategorioittain yksilöity kulttuuriomaisuusesineiden luettelo. Tämän perusteella

voidaan asettaa esineiden tuontirajoituksia, vaikka niitä ei olisikaan dokumentoitu ennen niiden laitonta siirtämistä, ja tässä suhteessa Sveitsin sopimukset muistuttavat Yhdysvaltain tekemiä sopimuksia. Sveitsin sopimukset eivät rajoitu arkeologisiin ja etnologisiin materiaaleihin, mutta siitä huolimatta ne etupäässä koskevat valtioiden kulttuuriperinnön kannalta erityisen tärkeinä pidettyjä arkeologisia esinekategorioita.

Yhdysvaltain kahdenvälisistä sopimuksista poiketen Sveitsin sopimukset voivat olla kestoaltaan jatkuvia, eikä niitä tarvitse uusida. Se, että sopimukset voivat olla määrittämättömän ajan voimassa, antaa niille suuremman ennaltaehkäisevän voiman verrattuna Yhdysvaltain järjestelmään, jossa sopimusta on harkittava uudelleen joka viides vuosi. Tällöin on aina olemassa mahdollisuus – kuten Kanadan tapauksessa – että sopimusta ei jatketa ja parhaillaan tuontirajoitusten kohteena olevat esineet saattavat lähitulevaisuudessa olla rajoittamattoman tuonnin piirissä. Suurin osa Sveitsin sopimuksista on luonteeltaan aidosti molemminpuolisia, sillä ne edellyttävät Sveitsin kulttuuriomaisuuden vientiä koskevien säännösten tunnustamista, ja jokaisessa sopimuksessa on kaksi nimetyä kulttuuriomaisuuden luetteloa – yksi Sveitsin ja toinen sen sopimus-kumppanivaltion kulttuuriomaisuutta koskeva.

Sopimuspyyntöjä ei tarvitse alistaa yksityisten kansalaisten muodostaman komitean tarkasteluun, vaan Sveitsin kulttuuriministeriön virkamiehet neuvottelevat niistä suoraan. Liittoneuvosto voi myös ryhtyä lisätoimenpiteisiin, kun ”jonkin valtion kulttuuriperintö [on] poikkeuksellisten

tapahtumien aiheuttamassa vaarassa” (CPTA, 8 §). Toisin kuin toimet, joihin on ryhdytty 3. artiklaa toimeenpanevien CPTA:n mukaisesti solmittujen kahdenvälisen sopimusten nojalla, 8. artiklaan perustuvien toimenpiteiden katsotaan toimeenpanevan yleissopimuksen 9. artiklaa, jolloin ne voivat olla voimassa vain rajoitetun ajan. Samalla kun todetaan, että näihin toimiin voidaan ryhtyä yleissopimuksen 9. artiklan perusteella, CPTA:n 8. pykälästä ei selviä, rajoittuvatko nämä toimenpiteet arkeologisiin ja etnologisiin materiaaleihin.

CPTA:ssa on myös tarkoituksellista tai tuottamuksellista laitonta kulttuuriomaisuuden tuontia taikka kulttuuriomaisuuden tuonnin tai kauttakuljetuksen aikana annettuja vääriä ilmoituksia koskevia rikosoikeudellisia määräyksiä. CPTA:n määrittämä enimmäissanktio tarkoituksellisesta rikkomuksesta on 100 000 Sveitsin frangin sakko tai korkeintaan vuoden vankeus; tuottamuksellisesta rikkomuksesta määrättävä enimmäissakko on 20 000 Sveitsin frangia. Jos lainriikkoja toimii ammattimaisesti, sanktio voi olla jopa 200 000 Sveitsin frangin suuruinen sakko tai kahden vuoden vankeusrangaistus (CPTA, 24 §). Jos jonkin toisen säännöksen perusteella tulisi määrättäväksi tätä suurempi rangaistus, se määrätään tästäkin rikkomuksesta. CPTA edellyttää ”taidekaupassa ja -huutokauppatoiminnassa mukana olevilta” suurempaa huolellisuutta (CPTA, 16 §).

Sveitsillä on voimassa olevat sopimukset Italian (2008), Kreikan (2011), Kolumbian (2011), Egyptin (2011), Kiinan (2014), Kyproksen (2014) ja Perun (2016) kanssa. Vaikka CPTA:n perusteella ei ole nostettu syytteitä, lukuisia esineitä on palautettu

alkuperämaihinsa, kuten Kreikkaan, Italiaan, Egyptiin, Turkkiin, Peruun ja Libanoniin, vaikka osa näistä toimista on ilmeisesti tehty muutoin kuin kahdenvälisen sopimuksen perusteella (Sveitsi s. a.). Kesäkuussa 2015 palautettiin kahdenvälisen sopimuksen perusteella Egyptiin 32 esineen ryhmä, ja samalla tapahtuma juhlisti Sveitsin kyseisen lainsäädännön 10-vuotispäivää (Al-Youm 2015).

Samoin kuin Yhdysvaltain lainsäädännössä myös Sveitsin vastaavassa laissa on se huono puoli, ettei sitä automaattisesti sovelleta laittomasti maastavietyyn kulttuurimateriaaliin, jos kahdenvälisestä sopimuksesta ei ole. Sen sijaan Sveitsin lainsäädäntö antaa liittoneuvostolle mahdollisuuden reagoida kriisitilanteisiin ilman asianomaisen toisen valtion pyyntöä, ja tästä syystä voidaan hätätilanteen perusteella säätää tuontirajoituksia Unescon vuoden 1970 yleissopimuksen 9. artiklan toimeenpanemiseksi. Syyriassa käytettiin nimenomaan tätä keinoa, kun Sveitsin liittoneuvosto vuoden 2014 lopulla rajoitti Syyriasta maaliskuussa 2011 nousseen kapinan jälkeen laittomasti maastavietyjen kulttuurimateriaalien tuontia. Se antoi määräyksen nro 946.231.172.7 (Sveitsi 2014; Neuhaus 2015).

Vuoden 1970 Unescon yleissopimuksen toimeenpaneva Sveitsin laki teki myös muita muutoksia maan taidemarkkinoita koskevaan lainsäädäntöön. Ehkä keskeisin näistä muutoksista oli hyvässä uskossa toimivan ostajan periaate, joka mahdollisti sen, että myyjä voi siirtää omistusoikeuden varastettuun omaisuuteen hyvässä uskossa toimivalle ostajalle. Täten Sveitsi oli aiemmin paikka, jossa varastettujen

ja ryöstettyjen antiikkiesineiden omistusoikeus voitiin pestä. Muutokset ovat koskeneet tämän periaatteen soveltamista taide- ja kulttuuriesineiden ostoihin ja tehneet Sveitsistä vähemmän houkuttelevan välimarkkinamaan. Nyt muut maat toimivat kauttakulkupisteinä, mutta silti Sveitsissä on vahvat taidekauppamarkkinat.

UUONEN 1995 UNIDROIT- YLEISSOPIMUKSEN VAIKUTUS: HYBRIDILÄHESTYMISTAVAT

Monet markkinamaat ovat nyttemmin ratifioineet sekä vuoden 1970 Unescon yleissopimuksen että vuoden 1995 Unidroit-yleissopimuksen varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä (Prott 1997). Maat päättävät toimeenpanotoimista kummankin yleissopimuksen pohjalta.⁴ Toimenpiteet näyttävät korostavan Unidroit-yleissopimuksen noudattamista, mikä onkin toimeenpanovaatimustensa osalta pakottava. Eräs monista eroista yleissopimusten välillä on se, että Unidroit'ssa on kyse kansainvälisestä yksityisoikeudesta. Siten toimeen-

⁴ Euroopan unionin jäsenvaltioina olevien sopimusvaltioiden on myös säädettävä lait, jotka implementoivat EU:n kulttuuriesineiden liikkumista säätelevät määräykset: Neuvoston direktiivi 93/7/ETY, annettu 15.3.1993; jäsenvaltion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta, virallinen lehti L 74, 27.3.1993. Neuvoston asetus (ETY) N:o 3911/92, annettu 9.12.1992, kulttuuriesineiden viennistä, Neuvoston asetus (EY) N:o 116/2009, annettu 18.12.2008, kulttuuriesineiden viennistä (Kodifioitu toisinto), virallinen lehti L 39, 10.2.2009. Esimerkki EU:n määräykset voimaansaattavasta lainsäädännöstä on Italian laki kulttuuri- ja maisemaperinnöstä, laki nro 42, 22.2.2004, erityisesti 73–78 §.

panolainsäädäntö luo yksityisoikeudellisia toiminta-oikeuksia varastettujen ja laittomasti maastavietyjen kulttuuriesineiden palauttamiseksi, kun taas vuoden 1970 yleissopimus toimii valtioiden välillä.

Esimerkki kummatkin yleissopimukset ratifioineesta maasta on Uusi-Seelanti, joka liittyi vuoden 1995 Unidroit-yleissopimukseen vuoden 2006 lopulla ja vuoden 1970 Unescon yleissopimukseen vuoden 2007 alussa. Sen kattava lainsäädäntö, suojeluesinelaki (Protected Objects Act), tuo osia kummastakin yleissopimuksesta maan omaan lainsäädäntöön (Uusi-Seelanti 2007). Suojeltujen kulttuuriesineiden maastaviennin säätelyn lisäksi Uuden-Seelannin lainsäädäntö heijastelee vuoden 1970 yleissopimuksen 3. ja 7. artiklaa siinä, että se kieltää myös suojeltujen ulkomaisten esineiden laittoman tuonnin maahan (10A §). ”Suojellun ulkomaisen esineen” määrittely seuraa vuoden 1970 Unescon yleissopimuksen ja Unidroit-yleissopimuksen määritelmää (2(1) §). Tämä lainsäädäntö mahdollistaa myös sen, että vastavuoroiset valtiot voivat ryhtyä toimiin varastettujen tai laittomasti maastavietyjen esineiden palauttamiseksi (10B §). Jotkin maat ovat ratifioineet kuitenkin vain vuoden 1970 Unescon yleissopimukset ja ottaneet käyttöön vain tiettyjä periaatteita tai toimenpiteitä Unidroit-yleissopimuksesta. Alankomaita ja Isoa-Britanniaa tarkastellaan seuraavassa hybridilähestymistavan esimerkkeinä.

Alankomaat

Alankomaat omaksui toimeenpanolainsäädännösään lähestymistavan, jota voidaan pitää selkeästi

hybridinä. Lainsäädäntö keskittyy vuoden 1970 Unescon yleissopimuksen 3. artiklan toimeenpanoon 9. artiklan sijasta. Lain selitysmuistiossa Alankomaat yksiselitteisesti torjui Yhdysvaltain näkemyksen, jonka mukaan 3. artiklaa ei tarvitse panna täytäntöön (Alankomaat 2009b, 12). Laki kieltää sellaisen kulttuuriomaisuuden tuonnin, joka ”(a) on viety sopimusvaltion alueelta rikkomalla ao. valtion yleissopimuksen tavoitteiden mukaisesti säätämiä säännöksiä, jotka koskevat asianomaisesta sopimusvaltiosta tapahtuvan kulttuuriomaisuuden ulosvientiä taikka kulttuuriomaisuuden omistusoikeuden siirtoa; tai (b) on otettu laittomasti haltuun sopimusvaltiossa” (3 §). Ensisijainen täytäntöönpanomekanismi on yksityisoikeudellinen haaste-oikeus sillä vieraalla valtiolla, joka haluaa palauttaa laittomasti vietyä tai haltuun otettua kulttuuriomaisuuttaan. Hollantilaisviranomaisilla on kuitenkin myös valtuudet ottaa tällaista materiaalia säilöön, mikäli on olemassa epäily tämän säännöksen rikkomisesta, ja kyseinen vieras valtio ei ole vielä esittänyt vaatimuksia (10 §).

Selitysmuistiossa täsmennetään, että laitton haltuunotto sisältää myös arkeologisissa kohteissa tapahtuvat laittomat kaivaukset (Alankomaat 2009b, 16). Muistiossa viitataan Unidroit-yleissopimuksen artiklaan 3(2), jossa arkeologisen kohteiden laittomat kaivaukset rinnastetaan varkauteen todeten, että ”laittomasti kaivettu tai laillisesti kaivettu, mutta laittomasti hallussapidetty kulttuuriesine katsotaan varastetuksi, kun tämä on kaivausmaan lakien mukaista”. Hollannin lainsäädäntö katsoo siis laajasta näkökulmasta sitä, mitä vaaditaan vuoden 1970 Unescon yleissopimuksen toimeenpanemiseksi. Siinä lainsäädäntö muistuttaa Kanadaa ja muita

valtioita, joilla vuoden 1970 Unescon yleissopimuksen 3. artikla pannaan toimeen laaja-alaisesti. Selitysmuistiossa viitataan kuitenkin erityisesti Unidroit-yleissopimuksessa omaksuttuun varastetun omaisuuden määritelmään laittomasti kaivetun arkeologisen materiaalin osalta. Näin ollen sitä on syytä pitää hybridimallina.

Iso-Britannia

Voidaan sanoa, että Isossa-Britanniassakin on omaksuttu hybridilähestymistapa, kun siellä on otettu lakiin Unidroit-yleissopimuksen määritelmä luvattomasta haltuunotosta. Kun Iso-Britannia ratifioi vuoden 1970 Unescon yleissopimuksen, sen alkuperäinen kanta oli, ettei toimeenpanolakeja tarvinnut säätää. Siitä huolimatta vuonna 2003 säädettiin uusi rikosoikeudellinen laki eli kulttuurisiesineiden kauppaa koskeva laki (Dealing in Cultural Objects (Offences) Act). Lakia ei silti pidetty suoranaisena vuoden 1970 Unescon yleissopimuksen toimeenpanovälineenä. Tämä laki määritteli uuden rikoskategorian, joka oli kaupankäynti ”likaisilla kulttuurisiesineillä” (27. kappale). Tähän rikokseen syyllysty, jos ”käy epärehellistä kauppaa kulttuurisiesineellä, joka on likainen, tietäen tai uskoen että kyseinen esine on likainen” (1 § 1. mom.).

Esine on säädöksen nojalla ”likainen” seuraavissa olosuhteissa: ”(2) Kulttuurisiesine on likainen, jos tämän lain voimaantulon jälkeen (a) henkilö vie esineen tapauksessa, joka on (4.) momentin mukainen tai kaivaa esineen ja (b) jos esineen poisvienti tai

kaivaus on rikos” (2 § 2. mom.). Momentissa 4. viitataan esineisiin, jotka on viety ”historiallisesti, arkkitehtonisesti tai arkeologisesti tärkeistä rakennuksista tai rakenteista” tai kaivauksilta. Tämän säännöksen osalta ei ole merkitystä sillä, tapahtuivatko kaivaukset tai poisvienti Isossa-Britanniassa vai toisessa maassa tai onko rikottu laki Ison-Britannian tai vieraan maan laki (2 § 3. mom.). Säännökset perustuvat selvästi vuoden 1995 Unidroit-yleissopimuksen artiklaan 3(2), ja siltä osin Ison-Britannian lainsäädäntö muistuttaa Alankomaiden lainsäädäntöä, jossa vuoden 1970 Unescon yleissopimus on saatettu voimaan.

Vaikkei lakia säädettykään välineeksi rajoittaa kulttuurisiesineiden tuontia, Ison-Britannian lakia on kuitenkin käytetty maahan tuotujen ”likaisten esineiden” takavarikoimiseksi tuontihetkellä. Likaisten kulttuurisiesineiden kauppaa koskeva rikos sisältää näiden esineiden tuonnin tai viennin, ja tässä tullilla ja valmiste-verovirastolla (HM Customs and Excise) on valtuudet lain 4. pykälän nojalla tutkia mahdollista rikosta ja takavarikoida kyseisiä esineitä osana tutkintaa (Iso-Britannia, Kulttuuri-, joukkoviestintä- ja urheiluministeriö (Department of Culture, Media and Sport), 9). Vuonna 1979 säädetyt tulli- ja valmiste-verohallintoa koskevan lain (Customs and Excise Management Act) pykälä 49(1)(b) mahdollistaa sellaisten esineiden takavarikoinnin, jotka on tuotu maahan lainvastaisesti, tässä tapauksessa kulttuurisiesineiden kauppaa koskevan lain vastaisesti. Takavarikointitapauksissa esineet palautetaan alkuperämaahansa. Vuodesta 2005 lähtien on takavarikoitu esineitä, jotka ovat olleet peräisin Afganistanista, Intiasta, Iranista, Kreikasta

ja mahdollisesti myös muista maista (Vianeron 2008, 262, 292–293, 295; Steel 2012). Tuoreessa tapauksessa Libyasta peräisin oleva veistos, jonka tuonti-ilmoituksessa oli sekä väärä arvo että alkuperämaa, määrättiin takavarikoitavaksi tulli- ja valmisteverohallinnon lain nojalla (HM Revenue & Customs v. Riad Issa Mohamad Al Qassas, Westminster Magistrates Court (1.9.2015)) (Mercer 2015).

”ERITYINEN NIMEÄMINEN”: JAPANI

Eräät valtiot ovat omaksuneet paljon kapeamman näkemyksen vuoden 1970 Unescon yleissopimuksesta siltä osin, että ne edellyttävät palautettavaksi pyydettyjen esineiden olevan rekisteröityjä tai inventoituja ennen niiden varastamista tai laitonta maastavientiä. Tämä vaatimus on erityisen ongelmallinen ennalta dokumentoimattomien esineiden kaupan säätelyssä, erityisesti mitä tulee arkeologiseen esineistöön ja etnologiseen materiaaliin. Paras esimerkki tästä lähestymistavasta on Japani. Japani todennäköisesti omaksui lähestymistavan, koska maa ylläpitää lueteloita kulttuuriesineistään ja muutoin sallii vapaan, inventoimattomilla esineillä käytävän kaupan.

Vuoden 1970 Unescon yleissopimuksen sopimusvaltioista Japani on valinnut todennäköisesti minimitasoisimman asenteen. Maa liittyi sopimukseen vuonna 2002 ja säätii lain kulttuuriomaisuuden laittoman viennin ja tuonnin valvonnasta (O’Keefe 2007, 202). Riippumatta lain nimestä se implementoi ainoastaan yleissopimuksen artiklan 7(b), joka kieltää ”nimettyä ulkomaisen kulttuuriomaisuuden” tuonnin.

Kulttuuriomaisuudeksi määritellään 2. artiklassa se, mitä kukin sopimusvaltio siihen määrää vuoden 1970 Unescon sopimuksen 1. artiklan nojalla, ja näin ollen se vaikuttaa laajalta tulkinnalta (O’Keefe 2007, 124–125). Tämä kuitenkin tehdään tyhjäksi, koska artikkelit 3 ja 4 koskevat ainoastaan ”nimettyä ulkomaista kulttuuriomaisuutta”, joka on määriteltä ”yleissopimuksen artiklassa 7(b)(i) määrätystä instituutiosta varastetuksi kulttuuriomaisuudeksi”. Näin ollen Japanin toimeenpano vaikuttaa täysin riittämättömältä ryöstettyjen ja siksi dokumentoimattomien arkeologisten ja etnografisten esineiden ongelman käsittelemiseen taikka huomioimaan niitä merkittäviä hankaluuksia, joita on museoista ja muista julkisista kokoelmista varastettujen esineiden listojen laatimisessa (O’Keefe 2007, 124–128; Lee 2004, 12–13).

Jos 1. artiklan erityistä nimeämisvaatimusta tulkitaan siten, että se vaatii erityisesineistön inventointia, tästä aiheutuu merkittävä taakka niille maille, jotka yrittävät saada takaisin laittomasti poisvietyjä arkeologisia esineitä. Tällaiset esineet on ryöstetty maaperästä ja ovat määritelmällisesti ennalta dokumentoimattomia taikka etnografisia esineitä. Luonteensa mukaisesti ne kuuluvat alkuperäisyhteisöille ja ovat mahdollisesti inventoimattomia. Kulttuuriesineet, jotka kuuluvat perinteisempiin, vaikkapa museoiden, kirkkojen tai yksityisiin kokoelmiin, voivat yhtä lailla olla inventoimattomia. Inventointia voidaan toki pitää toivottavana päämääränä, koska se vähentää varastamisen houkuttelevuutta ja lisää palauttamisen todennäköisyyttä. Usein ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista inventoida kaikkia kulttuuriesineitä, varsinkaan kehitysmaissa, joissa

digitaaliset tietokannat ja muu teknologia ei ole helposti saavutettavissa.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Vuoden 1970 Unescon yleissopimuksen ratifioineiden markkinamaiden lukumäärä on jatkanut tasaista kasvuaan edellisten parin vuosikymmenen ajan toisin kuin sen voimassaolon ensimmäisten 20 vuoden aikana. Ilmiö näyttää johtuvan kahdesta seikasta. Ensimmäinen ovat vuoden 2003 Irakin sota ja kaikki Lähi-idän nykyiset kriisit, joita on seurannut törkeä arkeologisten kohteiden ja museoiden kokoelmien ryöstely. Toinen syy on – kenties ironisesti – päätöksissä olla ratifioimatta vuoden 1995 Unidroit-yleissopimusta. Sopimus syntyi Manner-Euroopan roomalaista oikeusperinnettä jatkavien maiden esittämästä huolesta, mutta jäi laajalti niissä hyväksymättä yleissopimuksen tarkentuneiden vaatimusten vuoksi.

Tätä vastoin monet alkuperämaat, jotka ovat usein kansainvälisten markkinoiden, varsinkin arkeologisiin esineisiin kohdistuvan, ostohalun uhreja, ovat olleet entistä tyytymättömämpiä vuoden 1970 Unescon yleissopimukseen. Eräs syy tyytymättömyyteen on, että yleissopimus ei ole luonteeltaan taannehtiva. Kansainvälisiä yleissopimuksia tuskin koskaan sovelletaan taannehtivasti. Tämä piirre vuoden 1970 yleissopimuksessa vaikuttaa erityisen ongelmalliselta alkuperämaiden näkökulmasta, sillä se ei auta niitä saamaan takaisin kulttuuriesineitä, joita maista vietiin 1800-luvulla ja 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla, usein siirtomaa-ajasta johtuen. Saattaa olla eettisiä, moraalisia ja kulttuurisia syitä

näiden esineiden (tai osan niistä) palauttamiseen, mutta kansainväliset yleissopimukset ovat luonteeltaan ei-taannehtivia, eikä uusi yleissopimus helpota tilannetta.

Vieläkin merkittävämpi ongelma on vuoden 1970 Unescon yleissopimuksen 1. artiklan mukainen ”erityinen nimeäminen” sekä sen toimenpiteitä estävä rooli – markkinamaiden toimeenpanotavasta riippuen – kun ajatellaan ryöstettyjen arkeologisten esineiden palauttamista ja kysynnän vähentämistä. Uutta yleissopimusta ei kuitenkaan tarvita ongelman ratkaisemiseksi. Tarvitaan sitä, että markkinamaat seuraavat Kanadan esimerkkiä. Kanada on määritellyt nimeämisvaatimuksen tavalla, joka edellyttää yksittäisten esineiden sijasta pelkästään kategorioiden nimeämistä. Lisäksi olisi seurattava Alankomaiden ja Ison-Britannian esimerkkiä Unidroit-yleissopimuksen varastettujen esineiden määritelmässä siinä, miten ne ovat sisällyttäneet laittomasti kaivetut esineet omaan lainsäädäntöönsä.

Tietoisuus laajamittaisesta Lähi-idän arkeologisten kohteiden ryöstelystä lisääntyy ja kansainvälinen yhteisö on mobilisoitumassa ja tiedostamassa tuhon laajuuden. Siksi nyt saattaa olla hetki, jolloin alkuperämaat voivat käyttää poliittisia ja muita painostuskeinoja päämäärän saavuttamiseksi. Siitä olisi merkittävää apu maailman arkeologisen perinnön suojelussa.

KIRJALLISUUS

Al-Youm, Al-Masry. 2015. "Egypt to Retrieve 32 Artifacts from Switzerland in June." *Egypt Independent* 7.5.2015. Luettu 17.2.2019.

Alankomaat. 2009a. *1970 UNESCO Convention on the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property (Implementation) Act* 12.6.2009. Luettu 17.2.2019.

Alankomaat. 2009b. *1970 UNESCO Convention on the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property (Implementation) Act Explanatory Memorandum*.

Coggins, Clemency C. 1969. "Illicit Traffic of Pre-Columbian Antiquities." *Art Journal* 29: 94–114.

Crawford, Alison. 2011. "Canada Returns Bulgarian Stolen Artifacts." *CBC News* 11.6.2011. Luettu 17.2.2019.

Federal Government Commissioner for Culture and the Media. 2016. *Key Aspects of the New Act on the Protection of Cultural Property in Germany*. Luettu 17.2.2019.

Fujii, Hideo. 2004. "Particulars of Japan's Accession to the 1970 UNESCO Convention and an Outstanding Problem." *Culture Without Context* 14. Luettu 17.2.2019.

Kanada. 2010. *Report by Canada [to UNESCO] on the Application of the 1970 Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property*. Luettu 17.2.2019.

Kouroupas, Maria P. 2010. "Preservation of Cultural Heritage. A Tool of International Public Diplomacy." *Teoksessa Cultural Heritage Issues. The Legacy of Conquest, Colonization, and Com-*

merce, toim. James A. R. Nafziger & Ann M. Nicgorski, 325–334. Leiden: Nijhoff.

Lee, Keun-Gwan. 2004. *An Overview of the Implementation of the 1970 Convention in Asia*. Luettu 17.2.2019.

Mercer, David. 2015. "£1.5m Ancient Greek Statue Looted from Libyan Heritage Site 'Must be Returned'." *Independent* 2.9.2015. Luettu 17.2.2019.

Meyer, Karl E. 1977. *The Plundered Past*. New York: Athenaeum.

Miles, Margaret M. 2008. *Art as Plunder. The Ancient Origins of Debate about Cultural Property*. Cambridge: Cambridge University Press.

Nafziger, James A. R., Robert K. Paterson & Alison Dundes Renteln. 2010. *Cultural Law. International, Comparative, and Indigenous*. Cambridge: Cambridge University Press.

Neuhaus, Nina M. 2015. "Switzerland Limits Trade in Syrian Cultural Property." *Institute of Art and Law Blog*. Luettu 17.2.2019.

Office of the Minister of Canadian Heritage and Official Languages. 2011. "Government of Canada Returns Its Largest Ever Seizure of Cultural Property to the Republic of Bulgaria." *Canadian Heritage*. Luettu 17.2.2019.

O'Keefe, Patrick J. 2007. *Commentary on the 1970 UNESCO Convention*. Builth Wells: Institute of Art and Law.

Pearlman, Jonathan. 2013. "900-Year-Old Dancing Shiva to be Returned to India." *Daily Telegraph* 6.12.2013. Luettu 17.2.2019.

- Prott, Lyndel Vivien. 1997. *Commentary on the UNIDROIT Convention*. Leicester: Institute of Art and Law.
- Saksa. 2007. *Implementation Act of 18 April 2007*, sektio 6(2), lauseet 1–3. BGBl.I. Nr. 21. 23.5.2007.
- Saksa. 2016. *Act on the Protection of Cultural Property of 6 August 2016*.
- Shyllon, Folarin. 2000. *The Recovery of Cultural Objects by African States through the UNESCO and UNIDROIT Conventions and the Role of Arbitration*. Luettu 17.2.2019.
- Steel, Patrick 2012. “Hundreds of Stolen Items Returned to Kabul.” *Museums Journal* 112/9, 1.9.2012. Luettu 17.2.2019.
- Sveitsi. 2014. *Verordnung über Massnahmen gegenüber Syrien*. 8.6.2012, päivitetty 22.4.2015. Luettu 17.2.2019.
- Sveitsi. 2015. *Bilateral agreements*. Luettu 17.2.2019.
- Switzerland Federal Office of Culture. s. a. *Media Releases*. Luettu 17.2.2019.
- United Kingdom, Department of Culture, Media and Sport Cultural Property Unit. 2003. *Dealing in Tainted Cultural Objects – Guidance on the Dealing in Cultural Objects (Offences) Act 2003*. Luettu 17.2.2019.
- United States Senate. 1982. *Senate Report 97-564 on Implementing Legislation for the Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property*. 97th Cong., 2d Sess. (1982). Luettu 17.2.2019.
- Uusi-Seelanti. 2007. *Protected Objects Act 1975, as revised 2007*. Luettu 17.2.2019.
- Vigneron, Sophie. 2008. “Trafic illicite et restitution des biens culturels, Royaume Uni.” Teoksessa *Protection de la propriété culturelle et circulation des biens culturels. Etude de droit compare Europe/Asie*, toim. Marie Cornu & Jérôme Fromageau. Luettu 17.2.2019.
- Walden, David A. 1995. “Canada’s Cultural Property Export and Import Act. The Experience of Protecting Cultural Property.” *U.B.C. Law Review Special Issue* 1995: 203–216.

03 YHTEENSOPIVA AISAPARI? AKATEEMINEN YHTEISÖ JA MUINAISESINE- KAUPPA

Neil Brodie¹

Kulttuuriesineiden laiton kauppa siirtää esteettisesti, arkeologisesti tai hengellisesti tärkeitä esineitä alkuperäisistä konteksteistaan ja alkuperäisiltä omistajiltaan yksityisiin ja julkisiin kokoelmiin. Tyypillisesti kulttuuriesineet on varastettu tai ryöstetty arkeologisista kohteista tai muista kulttuurisesti merkittävistä paikoista tai instituutioista (kuten museoista), jotka sijaitsevat kehittyvissä maissa. Tavallisesti esineitä kerätään ”läntisiin” kehittyneisiin (kohde)maihiin. Niinpä kauppa on yleensä valtioiden välistä, joskin se voi olla myös maansisäistä silloin, kun esineitä riistetään maassa asuvilta alkuperäis- tai muilta vähemmistö-kansoilta ja välitetään suuremmalle ja poliittisesti dominoivalle ryhmälle.

Kulttuuriesineet nauttivat yleensä lain suojaa julkisena tai yksityisenä omaisuutena, ja niinpä esineiden vieminen ilman lupaa on varkaus ja niiden kauppa laitonta. Kohdemarkkinoilla on kuitenkin hyväksytyä käydä kauppaa ja ostaa kulttuuriesineitä ilman tietoa niiden omistushistoriasta (engl. *provenance*) – toisin sanottuna ilman dokumentaatiota esineen aikaisemmasta omistuksesta.² Tämän seurauksena

¹ Endangered Archaeology in the Middle East & North Africa, School of Archaeology, University of Oxford. Email: neil.brodie@arch.ox.ac.uk. Tekstin on suomentanut Lili De Paola ja kielentarkastanut Visa Immonen. Artikkelin on julkaistu vuonna 2011 nimellä ”Congenial Bedfellows? The Academy and the Antiquities Trade.” *Journal of Contemporary Criminal Justice* 27(4), 408–437. Artikkelin suomentamiseen ja julkaisemiseen on saatu lupa englanninkielisen version kustantajalta.

² Kirjallisuudessa on jonkin verran sekaannusta termien *provenance* ja *provenience* merkityksestä. Termejä käytetään joskus synonyymeinä merkitsemään esineen löytöpaikkaa ja omistushistoriaa. Coggins (1998, 65, alaviite 2) on ehdottanut, että ilmausta *provenience* tulisi käyttää vain viitattaessa esineen alkuperä-

varastetut ja laittomasti kaapatut esineet sekoituvat harmailla markkinoilla laillisiin, eikä tulli- ja poliisiviranomaisten tai keräilijöiden useinkaan ole mahdollista erottaa laillisesti markkinoille tulleita esineitä laittomista.

Kulttuuriesineiden poistaminen alkuperäiskontekstistaan saa aikaan peruuttamatonta vahinkoa niin aineellisille kuin aineettomille kulttuurisille kokonaisuuksille, joiden osia esineet alun perin ovat olleet. Tällaisella aineistovarkaudella ja siihen liittyvällä alkuperäiskontekstin tuhoutumisella on useita haitallisia seurauksia:

1. *Arkeologinen tieto*: Arkeologia on tutkimuskohteensa takia riippuvainen arkeologisten kohteiden tieteellisistä kaivauksista ja dokumentoimisesta. Alan metodologiaan kuuluu kaiken todistusaineiston säilyttäminen, oli kyse sitten esineistä, jotka ovat ihmisten toiminnan suoria indikaattoreita, tai ympäristötekijöistä, jotka ovat sen epäsuoria indikaattoreita. Eri tyyppisten todistuskappaleiden spatiaaliset ja stratigrafiset suhteet muodostavat arkeologisen esineistön kontekstin, joka on ensiarvoisen tärkeä löytöjen tulkitsemisen kannalta. On yhtä oleellista tietää, mistä tietty esine on löytynyt kuin saada tietoa esineestä itsestään. Esineiden dokumentoimaton ja laiton kaivaminen myöntää

räiseen sijaintiin ja kontekstietoihin. Tällöin *provenance* varattaisiin viittaamaan yksinomaan esineen omistushistoriaan. Tämä artikkeli seuraa Cogginsia käyttämällä termiä *provenance* (suom. *omistushistoria*, suom. huom.) merkitsemään esineen omistuksen historiaa. Artikkelin välttää käyttämästä ilmausta *provenience* (suom. *proveniensi*), jonka sijasta käytetään ilmausta löytöpaikka ja/tai konteksti.

varten tuhoaa arkeologisia konteksteja ja näin rajoittaa arkeologista tutkimusta sekä tietoa, jota menneisyydestä voidaan saada (Brodie 2006a; Brodie, Doole, & Renfrew 2001; Brodie et al. 2006; Brodie & Renfrew 2005; Gill & Chipindale 1993).

2. *Kulttuuri-identiteetit*: Historiallisen tiedon menettäminen ei ole ainoastaan akateeminen huoli. Kollektiivinen muisti tai historia on etnisten ja muiden kulttuuri-identiteettien tärkeä rakenneos: niinpä arkeologisen ja muun kulttuuri-perinnön tuhoutuminen voi aiheuttaa identiteettien heikkenemistä tai muuntumista (Brodie & Kersel 2012). Kehityskulku on aiheuttanut erityisen vakavia seurauksia alkuperäisyhteisöille silloin, kun kulttuuriesineiden varkaudet ja pakkolunastukset ovat olleet alkuperäiskansojen itsemääräämisoikeuden murentamiseen tähtäävän assimilaatiopolitiikan aktiivisia tai passiivisia seuralaisia (Vrdoljak 2006, 261–273). Asia tunnustetaan nykyään Yhdysvalloissa vuoden 1990 Native American Graves Protection and Repatriation Act -asetuksessa (NAGPRA). Se otti käyttöön termin kulttuuriperintö (engl. *cultural patrimony*), jolla kuvataan tietyille Amerikan alkuperäisryhmälle tai -kulttuurille historiallisesti, traditionaalisesti tai kulttuurisesti tärkeää esineistöä. Kansainvälisesti ongelmaan on puututtu YK:n vuoden 2007 julistuksessa alkuperäiskansojen oikeuksista. Julistuksen 11. artikla tunnustaa alkuperäiskansojen oikeuden hallinnoida kulttuuriensa – kulttuuriesineet mukaan lukien – mennyttä, nykyistä ja tulevaa esittämistä.

3. *Kulttuurinen väärinymmärtäminen*: Varastettujen kulttuuriesineiden keräily kohdemaan museoihin ja muihin kokoelmiin asettaa esineet sellaiseen (”länsimaiseen”³) tulkintakontekstiin, joka tavallisesti perustuu esteettiselle arvolle. Kulttuuriesineet muuttuvat taide-esineiksi, joita arvotetaan – yleensä epäsuotuisasti – suhteessa länsimaisiin kaanoneihin (Clifford 1985; McEvilley 1984). Esimerkiksi Afrikasta ja Oseaniasta peräisin olevia kulttuuriesineitä markkinoidaan ja keräillään ”primitiivisenä taiteena” tai ”heimotaiteena”. Kulttuuriesineiden estetisointi estää niiden alkuperäisen käyttötarkoituksen ja merkityksen oikean tunnistamisen ja ymmärtämisen (Price 2001; Steiner 1994, 130–156; Vickers & Gill 1994). Lisäksi kulttuuriesineiden näkeminen heikkolaatuisena taiteena toisintaa kulttuurisella tasolla modernin maailman poliittisia hierarkioita ja epätasa-arvoa. Ne herättävät kaikuja kulttuurisen ja sosiaalisen kehityksen toisiinsa rinnastaneesta 1800-luvun kulttuurievolutionismista (Coutts-Smith 1991; Errington 1998, 9–17).

4. *Suvereniteetti*: Tyypillisesti kulttuuriesineiden kauppa suuntautuu lähdemaina toimivista kehi-

³ Ilmausta ”länsimainen” käytetään tässä yhteydessä ennemminkin kulttuurisessa kuin sosioekonomisessa tai poliittisessa merkityksessä. Sillä viitataan esteettiseen perinteeseen, joka syntyi renessanssista ja valistuksesta ja johon liittyy käsitys esteettisen arvon yleismaailmallisuudesta. Esineitä keräillään yhä enenevässä määrin myös muiden traditioiden piirissä: esimerkiksi Japanissa keräillään buddhalaisia esineitä ja Persianlahden maissa islamilaisia esineitä. Silti esineiden valtaosan kohtalona on edelleen ”länsimaisten” kokoelmien muuntaminen yleismaailmallisemmiksi kaikkine kokoelmiin liittyvine kulttuurisine ja intellektuaalisine painolasteineen.

tysmaista kohdemaina toimiviin kehittyneisiin maihin. Kohdemaissa poliisi- ja tulliviranomaiset eivät pane täytäntöön lähdemaan lakeja tai sitten yksityiskeräilijät ja instituutiot jättävät lait huomiotta tai paikallinen tuomioistuin ei tunnista niitä. Kuten tarkasti tutkitut Sipánin (Atwood 2004; Fitzpatrick 1992) ja Medicin (Watson & Todeschini 2007) tapaukset osoittavat, harmaat markkinat vaikeuttavat hyvässä uskossa toteutettuja pyrkimyksiä kunnioittaa tai panna täytäntöön lakeja. Ne samalla tarjoavat suojan sellaisille henkilöille, joiden tavoitteena on kiertää lakeja tai jättää ne huomiotta. Vaikka asiasta ei ole suoraa näyttöä, vaikuttaa todennäköiseltä, että lähdemaat katsovat lakiensa sivuuttamisen kohdemaissa olevan rikkomus heidän itsehallintoaan kohtaan sekä osoitus siitä, ettei lähdemaita pidetä kansainvälisen yhteisön suvereenina jäseninä.

5. *Talous*: Kulttuuriesineet siirtyvät kohdemarkkinoille hyödykkeinä, joiden avulla huutokaupat ja muut kauppiaat tekevät voittoa. Kun esineet on hankittu yksityiskokoelmiin, museoihin tai museoille lainattuihin kokoelmiin, niistä muodostuu käyttöomaisuutta. Tällaisena ne tuottavat pitkäaikaisesti tuloja, jotka koostuvat esimerkiksi kävijätuloista, kuvien käyttöoikeuksista ja museotilan vuokraamisesta yritys- ja yksityistilaisuuksiin. Julkaisut ja muu museoiden sekä niiden kokoelmien saama mediahuomio tuovat lisätuloja. Lisäksi kohdemaiden kulttuurisektori on tärkeä sosiaalisen pääoman tuottaja (Daly 2005). Mitkään näistä hyödyistä

eivät välity takaisin esineiden alkuperämaihin. Niinpä kulttuuriesineiden peruuttamaton vienti lähdemaista voi aiheuttaa niille merkittäviä ja pitkäaikaisia taloudellisia menetyksiä (Brodie 2010).

6. *Rikollisuus*: Kulttuuriesineiden laittoman kaupan ja muun järjestäytyneen rikollisen toiminnan – kuten petosten ja rahanpesun – välillä on oletettavasti yhtymäkohtia. Latinalaisessa Amerikassa on useamman kerran osoitettu yhteyksiä huumekauppaan (CNN 2003; Gutchen 1983, 227; Yemma 1997), ja Afganistanissa on todettu, että kaupasta saaduilla rahoilla tuetaan aseellisten ryhmittymien toimintaa (Brodie 2009, 49–51). Näiden mahdollisesti laajempien rikollisyhteyksien vuoksi YK harkitsee laittoman kulttuuriesinekaupan sisällyttämistä vuoden 2000 kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaiseen yleissopimukseen (Manacorda 2011, 42–44).

Kulttuuriesineiden laitton kauppa voi siis olla monella tapaa haitallista. Tästä huolimatta museot, keräilijät ja akateeminen yhteisö usein oikeuttavat kaupan aiheuttamaa vahinkoa sillä, että kauppa pelastaa ”taidetta” tai ”tietoa” julkisen edun hyväksi (Cuno 2009a). Näin ollen kauppa nauttii varakkaiden yksityiskeräilijöiden ja instituutioiden huomattavaa tukea: ne ovat haluttomia tarkastelemaan alaa kriittisesti, eivätkä useinkaan tue tai omaksu sellaisia toimintatapoja ja käytäntöjä, joilla laitonta kauppaa estetään (Felch & Frammolino 2011; Gross 2009; Watson & Todeschini 2007).

Laittoman kulttuuriesinekaupan aineellisesta mittakaavasta sen paremmin kuin sen rahallisesta arvostakaan ei ole luotettavia tilastotietoja. Toistuvasti tutkimukset ovat kuitenkin todenneet pahasti ryösteltyjen tai tuhottujen monumenttien ja arkeologisten kohteiden olemassaolon ympäri maailmaa (Brodie 2006; Brodie, Doole & Renfrew 2001), ja poliisitutkimuksissa on saatu todisteita rikollisjärjestöjen ja instituutioiden välisistä yhteyksistä (Finkel 2008; Watson & Todeschini 2007). Kansallisten ja kansainvälisten laittoman kulttuuriesinekaupan vastaisten lakien (esim. Unescon vuoden 1970 yleissopimus kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi sekä Unidroitin vuoden 1995 yleissopimus varastetuista tai laittomasti maasta viedyistä kulttuuriesineistä) käyttöönotto on todiste laajalle levinneestä uskosta ongelman vakavuuteen.

AKATEEMINEN OSALLISUUS

Vasta hiljattain kriminologit ovat kiinnostuneet laittomasta kulttuuriesinekaupasta (Manacorda & Chappell 2011; Mackenzie 2005; Mackenzie & Green 2009; Tijhuis 2006). Kriminologian teoreettisella panoksella voikin olla tärkeä rooli, sillä vallalla oleva yksinkertainen mallinnus kaupan toiminnasta vaikeuttaa keskustelua sen torjumisen vaatimista toimintatavoista. Vallalla oleva malli esittää, että lähdemaiden köyhät pakotetaan varastamaan esineitä, jotka kulkevat useiden välikäsien kautta ennen kuin varakkaat keräilijät ja museot ostavat ne kokoelmiinsa. Kuviossa 1 on kuvattuna esimerkki tästä mallista. Kauppaa hillitsemään esitetyt toimintatavat

rajoittuvat kysynnän ja tarjonnan laillisen sääntelyn löysäämiseen tai kiristämiseen (Polk 2009). Näin siitä huolimatta, että rikollisen toiminnan jatkuva kaupallinen ja tuhoisa ilmeneminen ei osoita, että käyttöön otetut toimet olisivat tehokkaita.⁴ Niinpä tämän (arkeologin kirjoittaman) artikkelin tavoite on siirtyä tämän mikroekonomisen mallin tuolle puolen. Tapaustutkimusten avulla artikkeli pyrkii kiinnittämään huomion akateemisten asiantuntijoiden – tavanomaista uskomusta tiiviimpään – osallisuuden laittomassa kulttuuriesinekaupassa. Näin se tarjoaa hienojakoisemman kuvauksen kysynnästä⁵, mikä puolestaan helpottaa teoreettista tarkastelua ja mahdollistaa entistä kohdennetumpien, kauppaa hillitsevien toimintatapojen suunnittelun. Tekstissä käytetyt ilmaukset ”akateeminen asiantuntija” ja ”yliopistotutkija” viittaavat akateemisen pätevyyden saaneisiin henkilöihin, jotka työskentelevät museo-sektorin ulkopuolella.⁶

Tutkimusta tehdessään monien alojen akateemiset asiantuntijat päätyvät kosketuksiin hiljattain ostet-

⁴ Rinnakkaisia tutkimuksia tarjontapuolesta: Hollowell (2006) ja Kersel (2006).

⁵ Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että toimet olisivat olleet täysin epäonnistuneita. Kaupan aiheuttamat ongelmat olisivat epäilemättä olleet vakavampia ilman nykyistä laillisen ja normatiivisen kontrollin yhdistelmää.

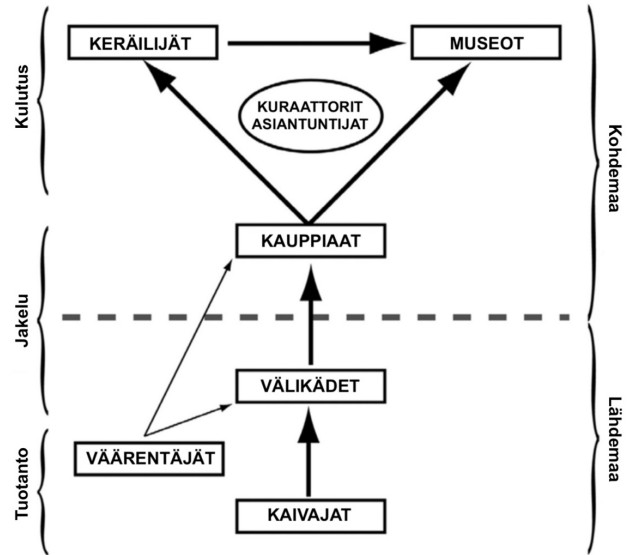
⁶ Tämä ei tarkoita sitä, etteivätkö museosektorin sisällä toimivat tutkijat olisi osallisia kauppaan. Asia on oikeastaan päinvastoin siitä huolimatta, että museoiden ja antiikkiesinekaupan väliset suhteet ovat saaneet osakseen paljon huomiota – eivätkä vähiten museoilta itseltään – kuten nykyisin jo sangen monimutkaisten eettisten koodien kehittäminen osoittaa (johdanto ja aiheeseen ovat Brodie, Doole, & Watson 2000; Cuno 2006, 2009b). Artikkelin pohjimmainen väite on kuitenkin, että yliopistotutkijoiden osallisuus kauppaan on yleensä jäänyt huomiotta toisin kuin museoissa toimivien asiantuntijoiden.

- **Kuvio 1. Antiikkiesinekaupan malli (Coe 1993, 274, kuvio 1). Huom. mustat nuolet kuvaavat antiikkiesineiden de facto -omistajuuden siirtymistä lähdemaiden kaivajilta kohdemaiden keräilijöille ja museoille.**

tuihin, omistushistoriaa vailla oleviin kulttuuriesineisiin.⁷ Tapaustutkimukset keskittyvät tarkastelemaan esineitä, joilta puuttuu omistushistoria ja jotka on todennäköisesti ryöstetty arkeologisilta alueilta tai säilytyspaikoista. Näihin esineisiin viitataan tekstissä muinaisesineinä tai antiikkiesineinä. Aihevalinnan takia tekstissä viitataan yliopistotutkijoihin, jotka työskentelevät arkeologian ja siihen läheisesti liittyvien alojen, kuten epigrafiikan ja taidehistorian, parissa. Keskittyminen antiikkiesineisiin kuvastaa kirjoittajan omaa asiantuntemusta, eikä tarkoituksena näin ollen ole esittää, että antiikkiesineiden ryöstäminen ja kauppaaminen olisi huomionarvoisempaa kuin muunlaisten kulttuuriesineiden.

Suurin osa tekstin määritelmän mukaisista akateemisista asiantuntijoista ei osallistu antiikkiesinekauppaan. Kauppaan osallistuva vähemmistö on kuitenkin merkityksellinen ainakin kahdella tapaa. Ensinnäkin monet heistä toimivat esimiesasemissa ja vaikutusvaltaisissa tehtävissä yliopistoissa ja ammatillisissa organisaatioissa. Näin ollen heidän mie-

⁷ Yleensä ottaen tarkka rajanveto arkeologian, taidehistorian ja epigrafiikan välillä on vaikeaa vaikei mahdotonta. Kreikkalaisia vaaseja tutkiva henkilö voi pitää itseään esimerkiksi arkeologina tai taidehistorioitsijana ja työskennellä niin yliopiston arkeologian kuin taidehistoriankin oppiaineissa. Raamatullisia kirjoituksia tutkiva henkilö taas saattaa pitää itseään arkeologina, epigrafistina, Raamatun tutkijana tai historioitsijana.

lipiteillään ja teoillaan on auktoriteetin painoarvo, joka tarjoaa nuoremmille yliopistotutkijoille normatiivisen esimerkin, jota jäljitellä. Toiseksi suhteellisen pienelläkin ihmisryhmällä voi olla suuri kaupallinen vaikutus. Akateemisen yhteisön näkemykset suhteistaan esinekauppaan ja niiden sopivuudesta ovat jakautuneet, ja aihe on saanut aikaan kiivasta keskustelua (Alexander 1990; Donnan 1991). Keskustelu on keskittynyt pitkälti siihen, pelastaako vai tuhoaako ryöstettyjen ja omistushistoriaa vailla olevien esineiden julkaiseminen historiallista tietoa ja jos näin on, missä määrin. Yhden näkemyksen mukaan omistushistoriattomien ja kontekstistaan poistettujen esineiden tutkimisen ja niistä julkaisemisen tieteellinen arvo on kyseenalainen, sillä tällaisten esineiden sisältämän informaation määrä niin esineinä kuin arkeologian tutkimuskohteina on laskenut merkittävästi, kenties jopa kohtalokkaasti. Lisäksi tällaisiin esineisiin keskittyvä tutkimus- ja

julkaisutoiminta voi legitimoida ja antaa jopa kaupallista tukea antiikkikaupalle ja edistää siten kysyntää, mikä ruokkii käynnissä olevaa laitonta kauppaa ja arkeologisten kohteiden ryöstelyä (Elia 1993; Gill & Chippindale 1993, 629–658). Useat arkeologiset julkaisut nykyään kieltävätkin alkuperäisjulkaisut esineistä, joilta puuttuu omistushistoria (Brodie 2009, 45–47). Vastakkainen näkemys kiistää tällaiset käsitykset ja katsoo sen sijaan, että kontekstia vailla olevista esineistä voi saada ja saadaankin arvokasta historiallista tietoa, joka katoaa ellei esineitä tutkita ja ellei niitä julkaista. Tällaisen näkemyksen mukaan tutkimus- ja julkaisutoiminta ei myöskään tue pimeitä markkinoita tai kannusta ryöstelyyn (Broadman 2009).

Keskustelu terävöityi ja sai uuden käänteen 2000-luvun alkuvuosina. Syynä tähän oli ensinakin useiden omistushistoriattomien, Raamatun tutkimuksen kannalta olennaisten esineiden (aiheesta lisää alla) ilmaantuminen markkinoille sekä toiseksi useiden aikaisemmin tuntemattomien, Irakista peräisin olevien nuolenpäätaulujen ilmaantuminen markkinoille ja yksityiskokoelmiin (aiheesta lisää alla; Brodie 2009; Lawler 2005). Suurin osa niin julkaisemista puoltavista kuin sitä vastustavista tutkijoista uskoi taulujen tulleen ryöstetyksi Irakista joskus vuoden 1990 jälkeen, joskaan epäilyä ei ole voitu vahvistaa.⁸ Julkaisemisen vastustajat toistivat näkemyksensä siitä, ettei toiminta olisi oikeutettua. Useat tutkijat, etupäässä epigrafistit, alkoivat kuitenkin puhua sen puolesta, että kirjallinen materiaali – kuten nuolenpäätaulut – muodostavat erityistapauksen.

⁸ Kontekstin tärkeydestä ks. Rollston (2005).

He esittivät, että kirjoitusten sisältämä historiallinen tieto on irrallaan taulujen löytöpaikasta, eikä kontekstin puuttuminen siten aseta kyseenalaiseksi niiden informaatioarvoa (BAS 2006, kappale 2; Boardman 2009, 121; Finkel 2004, 42; Owen 2009, 127–128).⁹ Lisäksi he toistivat näkemyksen, ettei ole olemassa todisteita siitä, että omistushistoriattomien esineiden tutkiminen ja niistä julkaiseminen nostaisi esineiden markkina-arvoa ja toimisi siten ryöstelyn kimmokkeena (BAS 2006, kappale 6; Owen 2009, 129). Vuonna 2006 Biblical Archaeological Society¹⁰ julkaisi nettisivuillaan kannanoton, jossa se ilmaisi huolensa joidenkin akateemisten aikakauslehtien päätöksestä olla julkaisematta tällaisia esineitä koskevia tutkimuksia (BAS 2006; Eakin 2006). Heinäkuuhun 2007 mennessä kannanotto oli kerännyt 157 allekirjoitusta.¹¹

Julkaisukeskustelusta sivuun jätetyt asiat paljastavat paljon siihen osallistuneiden tutkijoiden maail-

⁹ Epäilyä ei ole voitu vahvistaa, sillä siihen vaadittavaa tutkimustyötä ei ole tehty. Kyseessä on siis oikeastaan syyllistäminen assosiaation perusteella. Lukuisia tauluja alkoi ilmaantua, kun oli yleisessä tiedossa, että Irakissa sijaitseviin arkeologisiin kohteisiin kohdistui laajamittaista ryöstelyä, eikä esineiden alkuperälle ollut tarjota muuta vakuuttavaa selitystä.

¹⁰ Yhdistyksen nettisivujen mukaan Hershel Shanks perusti Biblical Archaeology Society'n (BAS) vuonna 1974 voittoa tavoittelemattomaksi ja aatteellisesti sitoutumattomaksi koulutusorganisaatioksi, jonka tavoitteena on levittää tietoa Raamatun tapahtumapaikoilla tehtävästä arkeologisesta tutkimuksesta. BAS julkaisee kahdesti kuukaudessa ilmestyvää *Biblical Archaeology Review*'ta, jonka päätoimittajana Shanks toimii (<https://www.biblicalarchaeology.org/about-the-biblical-archaeology-society/>).

¹¹ Maaliskuussa 2011 kannanottoa ja sen allekirjoittaneiden henkilöiden nimilistaa ei enää ollut BAS:n sivuilta. Kirjoittajalla on hallussaan kopio asiakirjoista.

mankuvasta. Ensinnäkään muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta keskustelu ei missään vaiheessa ulottunut akateemisen tutkimus- ja julkaisu toiminnan ulkopuolelle: se ei nostanut esiin muita – mahdollisesti kyseenalaisempia – tapoja, joilla akateeminen yhteisö osallistuu antiikkikauppaan. Toiseksi mahdollisuus antiikkikaupan linkittymisestä laajempiin rikollisorganisaatioihin nousi esiin vain tullakseen sivuutetuksi ja vähätellyksi. Kolmanneksi akateemisen tutkimuksen perimmäisestä tarkoituksesta ei käyty minkäänlaista tietoista keskustelua; tiedon tavoittelua pidettiin järjestään ja itsestään selvästi yleishyödyllisenä tavoitteena, jota ei ollut tarpeen perustella. Toiseksi mainittu keskustelun puute jää tämän artikkelin tarkastelun ulkopuolelle, mutta tarjoaa yhtä kaikki aiheen jatkotutkimukselle. Kolmatta puutetta käsitellään lyhyesti artikkelin yhteenvedossa. Artikkelin pääpaino on kuitenkin ensiksi mainitun huomion eli akateemisen yhteisön kyseenalaisen osallisuuden käsittelyssä.

Monet antiikkiesineistä kiinnostuneet yliopistotutkijat edistävät tutkimustaan tekemällä yhteistyötä keräilijöiden ja kauppiaiden kanssa usein tavalla, joka helpottaa esineiden myymistä. Yhteistyön säännönmukaisuuksien lähemmän tarkastelun helpottamiseksi alla esitetään viisi tapaustutkimusta, joista jokainen valottaa jotakin aspektia akateemisen yhteisön osallisuudesta antiikkiesinekauppaan. Tapaustutkimuksia seuraa yhteenveto, jossa tarkastellaan osallisuuden eettistä luonnetta. Kuten seuraavista tapaustutkimuksista ilmenee, yliopistotutkijat voivat tukea kauppaa ainakin kolmella tapaa: (a) osallistumalla hinnanmääritykseen tunnistamalla esineen, (b) nostamalla markkinoiden luottamusta

todistamalla esineen aidoksi ja (c) estämällä kaupan akateemisen tarkastelun tai poliisitutkinnan salaamalla esineen omistushistorian. Lukijan avustamiseksi nämä tavat kuvataan pikaisesti ennen niitä havainnollistavia tapaustutkimuksia.

1. *Esineen tunnistaminen:* Akateemisesti koulutetut ovat asiantuntijatiedon hallussa-pitäjiä, ja heidän asiantuntemuksensa on usein korvaamaton silloin, kun kyse on vailla alkuperätietoja olevien antiikki-esineiden tunnistamisesta ja kuvaamisesta. Esineiden tunnistaminen ja attribuointi on kaupan kannalta tärkeää, sillä sen avulla voidaan päätellä esimerkiksi esineen harvinaisuus ja historiallinen tai taiteellinen merkitys. Harvinaisuus ja tärkeys määrittävät suurilta osin esineen hinnan, ja niinpä hinnan määrittää oikeastaan tunnistaminen. Tehokkaat markkinat tarvitsevat toimiakseen arvonnäyttämis- ja hinnanmuodostusmekanismien: yliopisto-tutkijoiden suorittamat tunnistukset ja heidän laatimansa kuvaukset täyttävät tämän roolin. Kuten tässä artikkelissa osoitetaan, tunnistamista ja kuvausten laatimista voidaan tarjota neuvona suoraan keräilijöille ja kauppiaille tai ne voidaan suorittaa osana tavanomaista tutkimustyötä.
2. *Esineen todistaminen aidoksi:* Antiikki-esineen todistaminen aidoksi nostaa asiakasluottamusta. Paras takuu aitoudesta on asianmukaisesti tutkittu ja hyvin dokumentoitu arkeologinen konteksti. Ylivoimaisesti suurin osa markkinoiden antiikkiesineistä ei kuitenkaan ole peräisin kyseisenlaisista konteksteista; niinpä

antiikkiesinekauppa tarjoaa ihanteellisen ympäristön väärennösten syntymiselle ja pääsille markkinoille. Nykyään väärennösten uskotaan ujuttautuneen antiikkiesineiden markkinoille siinä määrin,¹² että tällä uskomuksella on suora negatiivinen vaikutus alan tuottavuuteen asiakkaiden pelätessä tulevansa huijatuiksi. Akateeminen asiantuntemus on jälleen kerran korvaamattomassa asemassa. Akkreditoidulta yliopistotutkijoilta saatua riippumatonta aito-ustodistusta pidetään yleisesti luotettavampana kuin todistusta esinettä myyvältä kauppiaalta, joka saattaa palvella omia tarkoituksiaan.

3. Alkuperän salaaminen: Kaikkein tyypillisimmin markkinoilla olevat antiikkiesineet myydään vailla omistus-historiaa. Omistushistorian puuttuminen tarkoittaa kuitenkin oikeastaan julkisen omistushistorian puuttumista, sillä on selvää, että jokaisella esineellä on omistushistoria, joskin se on usein laiton ja pidetään siksi tietoisesti salassa. Yliopistotutkijat saattavat olla kysymättä turhan yksityiskohtaisesti tutkittavan esineen alkuperästä välttyäkseen laillisilta tai eettisiltä ongelmilta, joihin tieto laittomasta omistushistoriasta saattaisi johtaa. Kenties vielä valitettavammin he saattavat tutkia esineen vaiheita tutkimuksensa edistämiseksi, mutta jättää kertomatta, mitä he saavat tietoonsa. Salaamalla tietonsa tai edes epäilyksensä ja

¹² Arkeologisia väärennöksiä, niiden määrää yksityiskokoelmissa ja museoissa sekä niiden tutkimusta heikentävää vaikutusta koskeva kirjallisuus lisääntyy jatkuvasti. Tuoreisiin, järjestelmällisiin katsauksiin lukeutuvat Muscarella (2000a, 2000b), Bruhns ja Kelker (2010) sekä Kelker ja Bruhns (2010).

jättämällä ilmoittamatta niistä viranomaisille yliopistotutkijat estävät tieteellisen tarkastelun ja rikostutinnan ja antavat laittomalle kaupalle passiivisen hyväksyntänsä. Suuressa osassa akateemista yhteisöä ei vaikuta olevan ymmärrystä siitä, että rikoksesta tai rikosepäilystä ilmoittaminen on kansalaisvelvollisuus.

Akateemisen asiantuntemuksen merkitys on myös kaupallisen sektorin tiedossa. Vuonna 1998 Lontoossa sai alkunsa Asian Art Week -tapahtuma: myyntiä tietoisesti edistävä tapahtuma yhdistää akateemisia luentoja aasialaisten antiikki- ja kulttuuriesineiden näyttelyihin ja kauppaan. Aikalaiskommentaattorin mukaan:

[K]aupallisen ja epäkaupallisen maailman osapuolet eivät halua Lontoon menettävän asemansa aasialaisen taidekaupan merkittävänä keskuksena. Siksi museot, yliopistot, huutokauppakamarit ja 40 riippumatonta taidekauppiasta tekevät tässä kuussa yhteistyötä kohdistukseen huomion kymmeneen huutokauppojen, seminaarien, kaupankäynnin ja akateemisten näyttelyiden päivään, jotka huipentuvat hyväntekeväisyysillalliseen Victoria and Albert Museumissa. (Moncrieff 1998)

Christie's-huutokauppakamarin edustaja totesi samaan aikaan, että "1920-luvulta lähtien Lontoon akateemisen ja kaupallisen maailman välillä on valinnut epätavallisen tiivis yhteys" (Moncrieff 1998).

APULIALAISET VAASIT ITALIASTA

Vuonna 1995 Italian karabiniereiden ratsiassa antiikkikauppiaan kotiin löydettiin käsinkirjoitettu taulukko, joka esitti Italian laittoman antiikkikaupan organisoitumista. Taulukon huipulla oli yhdysvaltalaisen taidekauppiaan Robert Hechtin (1919–2012) nimi. Hän vaikutti saavan aineistoa Italiasta kahta toimitusketjua pitkin: yhtä johti Gianfranco Becchina ja toista Giacomo Medici (Mazur 2006a; Watson & Todeschini 2007, 16–18, 362). Syyskuussa 1995 karabiniereit ratsasivat Medicin varaston Geneven satama-alueella yhteistyössä Sveitsin poliisin kanssa (Watson & Todeschini 2007, 48–52). Vuoden 1995 ratsiaa seurasi useita muita vuosien 1997 ja 1999 välillä. Karabiniereit saivat haltuunsa 3 800 esinettä, yli 4 000 Medicin kautta kulkeneen esineen valokuvat ja noin 35 000 liuskaa papereita, joihin Medicin liiketoiminta oli kirjattu (Watson & Todeschini 2007, 54–62).¹³ Lisää ratsioita seurasi tutkinnan edetessä Italiassa. Helmikuussa 2001 karabiniereit ottivat haltuunsa valokuvia, kirjeitä ja käsinkirjoitetut muistelmat sisältäviä kansioita Hechtin Pariisin-asunnosta (Watson & Todeschini 2007, 156–162).¹⁴ Toukokuussa 2002 viranomaiset saivat jälleen uuden valokuva- ja asiakirjasaaliin kolmesta Baselissa sijait-

¹³ Vuonna 2005 italialainen oikeusistuon totesi Medicin syyllistyneen laittomaan maastavientiin, varastetun tavarain vastaanottoon ja salaliittoon (Watson & Todeschini 2007, 283).

¹⁴ Vuonna 2005 italialainen oikeusistuon asetti Hechtin syyteeseen salaliitosta, jonka tarkoituksena oli saattaa hänen haltuunsa varastettuja taide-esineitä. – Visa Immosen huomautus: Oikeudenkäynti päättyi vuonna 2012, kun tuomaripaneeli päätti, että väitetyt rikokset olivat vanhentuneet (<https://artsbeat.blogs.nytimes.com/2012/01/18/italian-trial-of-american-anti-quotities-dealer-comes-to-an-end/>).

sevasta varastosta, jotka kuuluivat Becchinalle. He ratsasivat neljännen Becchinan omistaman varaston vuonna 2005: ratsia toi esiin jälleen lisää asiakirjoja (Watson & Todeschini 2007, 290–297).

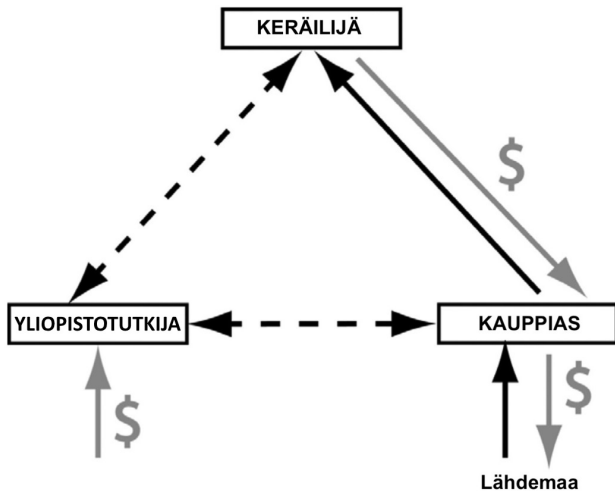
Karttuva todistusaineisto osoitti, että useat yhdysvaltalaiset taidemuseot olivat ostanee merkittävän määrän Medicin välittämiä esineitä. Havainto johti siihen, että esineet palautettiin Italiaan (Gill 2010; Gill & Chippindale 2006, 2007; Mazur 2006b; Watson & Todeschini 2007, 298–300). Niiden joukkoon sisältyi ostohetkellään hinnaltaan kaikkien aikojen kallein antiikkiesine, attikalainen Eufronioksen krateri. Metropolitan Museum of Art osti sen vuonna 1972 Hechtiltä, joka puolestaan oli ostanut sen Mediciltä (Watson & Todeschini 2007, 169–170). Osana tutkintoja ja palautuksia seurannutta jälkipyykkiä yhdysvaltalainen museoyhteisö joutui kritiikin kohteeksi. Se oli ostanut todennäköisesti laittomasti kaupattuja, omistushistoriaa vailla olevia esineitä Hechtiltä ja häneen liitetyiltä kauppiailta tutkimatta kauppvoja ensin asianmukaisella huolellisuudella ja rohkaistuaan yksityiskeräilijöitä toimimaan samoin. Vaille yleistä huomiota on kuitenkin jäänyt se, että tutkinta paljasti myös todisteita akateemisen yhteisön osallisuudesta laittomaan kauppaan.

Tämän akateemisen osallisuuden luonnetta havainnollistaa parhaiten apulialaisten punakuvio-vaasien tapaus. Kreikkalaiset uudisasukkaat valmistivat vaasit 300-luvulla eaa. nykyisen Apulian provinssin alueella Etelä-Italiassa. Vaaseja löydetään haudoista, joihin niitä laitettiin hautalahjoiksi. 1980-luvulla ja 1990-luvun alkuvuosina markkinoille ilmaantui suuri määrä vailla omistushistoriaa myytyjä apuli-

alaisvaaseja, jotka päätyivät museoiden ja yksityis-keräilijöiden omistukseen. Vaasien tullessa markkinoille liikkui vahvoja epäilyjä siitä, että suurin osa niistä oli voitu hankkia vain laittomien kaivauksien avulla (Cook 1991; Elia 2001, 145–147; Graepler & Mazzei 1993; Nørskov 2002, 260–269). Italiassa aloitetut tutkinnat Medicin ja Hechtin toiminnasta vahvistivat nämä epäilyt tosiksi. Apulialaisvaasit ovat hyvin edustettuina niiden esineiden joukossa, jotka Italia vaati palautettavaksi yhdysvaltaismuseoista (Godart & De Caro 2007).

Vaikka apulialaisia vaaseja alettiin keräillä 1700-luvulla, 1800- ja 1900-luvuilla ne jäivät keräilijöiden taiteellisissa mieltymyksissä attikalaisten (ateenalaisten) vaasien varjoon. Attikalaisia vaaseja kaivettiin esiin suuria määriä Keski-Italian muinaisilta etruskihautausmailta. Jäljitelmänä ja tyyliltään liian koristeellisina pidetyt apulialaisvaasit joutuivat keräilijöiden ja kriitikoiden epäsuosioon. 1970-luvun loppuvuosista eteenpäin tutkijat Dale Trendall (1909–1995) ja Alexander Cambitoglou tarkastelivat epämuodikasta ja erittelemätöntä apulialaisvaasien kokonaisuutta pitkäjänteisesti tyylillisen analyysin keinoin. He julkaisivat työnsä tulokset sarjana monografioita (Trendall & Cambitoglou 1978, 1982a, 1982b). Parivaljakon onnistui ensimmäistä kertaa laatia vaasien yhtenäinen taidehistoria tunnistamalla yksittäisten taiteilijoiden tai verstaiden tuotoksia ja arvioimalla niiden teknisiä ja esteettisiä ominaisuuksia. Juuri tällainen informaatio mahdollistaa tietopohjaisen keräilyn ja entistä paremmin perustellun hinnoittelun; tulokset heijastuikin pian myyntikatalogeihin tietoina myytävien vaasien maalaajista ja/tai ne tuottaneista verstaista (Nørskov 2002, 266–267, kuvio 79).

Akateemisten korpusten julkaiseminen tapahtui samaan aikaan, kun suuri määrä apulialaisvaaseja ilmaantui markkinoille. On kuitenkin kyseenalaista, tekikö apulialaisvaasien lisääntynyt akateeminen tutkimus esineistä keräilykelpoisempia ja lisäsi siten tahattomasti ja epäsuorasti haudanryöstelyä Apuliassa. Nørskovin (2002, 288–290) mukaan näin ei tapahtunut. Sen sijaan hän arvelee, että apulialaisvaasien noussut kysyntä johtui siitä, että ne toimivat korvikkeena, kun houkuttelevampien attikalaisvaasien saatavuus hiipui hautausmaiden tultua ryöstettyä tyhjiin. Trendallin osallisuus kauppaan oli kuitenkin tiiviimpi kuin mitä tämä yksioikoinen selonteko akateemisesta tutkimuksesta ja julkaisuista antaa ymmärtää. Trendall oli työssään huolellinen ja innokas tutkimaan kaikkia saatavilla olevia vaaseja, oli niiden alkuperä tiedossa tai ei. Hänellä kerrotaan olleen läheiset välit Lontoon antiikkikauppiasiin: ainakin kerran hänen sanotaan myös neuvoneen erästä antiikkikauppiasta, jonka erästä vaasia Trendall piti väärennöksenä (virheellisesti, kuten myöhemmin osoittautui: Nørskov 2002, 266, 340). Karabinieerit löysivät Becchinan ja Trendallin välistä kirjeenvaihtoa, jossa Trendall pyytää saada valokuvia esineistä ja Becchina kiittää häntä käynnistä ja “asiantuntemuksesta” (P. Ferri, henkilökohtaista kirjeenvaihtoa, 20.12.2009). Karabinieerien tutkinta paljasti myös, että yksi apulialaisvaasi oli kulkenut Medicin kautta ja että sitä oli tutkinut Trendall, joka totesi vaasin aikaisemmin tuntemattoman maalaajan työksi ennen kuin se myytiin yksityiskokoelmaan. Vaasi arvioitiin myöhemmin 185 000 dollarin arvoiseksi (P. Ferri, henkilökohtaista kirjeenvaihtoa, 20.12.2009). Mikään ei viittaa siihen, että Trendall olisi saanut kauppasuhteistaan suoraa rahallista hyötyä. Siinä on kuitenkin selviä merkkejä keskinäisestä

- **Kuvio 2. Antiikkiesineiden kysyntä kohdemaassa – Hyödykejärjestelmä. Huom. mustat nuolet kuvaavat antiikkiesineiden de facto -omistajuutta. Harmaat nuolet kuvaavat rahavirtoja. Mustat katkoviivalla merkityt nuolet osoittavat asiantuntemuksen ja tuen vaihtamista.**

avunannosta, minkä lisäksi Trendallin on täytynyt saada ammatillista hyötyä pääsemistä kauppamateriaalin äärelle.

Ensimmäinen tapaustutkimus osoittaa antiikki-kaupan perustuvan kolmijakoiselle kysyntä-mallille. Kuvio 2 esittää mallin vuokaaviona. Akateeminen asiantuntija tarjoaa kauppiaille ja keräilijälle ohjausta esineen tunnistamisessa ja oikeaksi toteutamisessa. Sitä vastaan hän saa tukea työlleen eli pääsyn tutkimusmateriaalin äärelle. Yliopistotutkija saa tästä ammatillista etua, joka kuvataan kaaviossa

rahan saamisena. Taidekauppias ostaa lähdeesta peräisin olevan esineen toimitusketjussa alempana olevalta välittäjältä ja myy sen voitolla keräilijälle. Liiketapahtuman turvaa ja sille antaa arvon akateeminen asiantuntijatieto. (Tässä mallissa museoiden voisi ajatella yhdistävän tutkijan ja keräilijän roolit, sillä ne käyttävät omia asiantuntijoitaan, kuraattoreita, hankintojen neuvonantajina.)

NUOLENPÄÄTAULUT IRAKISTA

Nuolenpäätaulut ovat savitauluja, joissa on kirjoitusta jollakin monista nuolenpäätuloista hyödynnästä kielistä. Kooltaan taulut voivat olla jopa 30 senttimetrisiä, joskin niiden enimmäismittasuhteet ovat yleensä neljän ja kymmenen senttimetrin välillä. Muinaisen Mesopotamian kirjoitustaitoiset hallintojärjestelmät käyttivät tauluja kolmannesta ensimmäiseen vuosituhanteen ennen ajanlaskun alkua. Nykyään niitä löydetään etupäässä – joskaan ei yksinomaan – Irakista. Markkinoille ja yksityiskokoelmiin ilmaantui suuria määriä vailla omistushistoriaa olevia tauluja vuoden 1991 Persianlahden sotaa seuranneen ja vuoden 2003 Irakin valloituksen tienoilla yltyneen laajamittaisen arkeologisten alueiden ja museoiden ryöstelyn seurauksena (Brodie 2006b; Emberling & Hanson 2008; Stone & Far-chakh Bajjaly 2008).

Harrastelijan on helppo tunnistaa nuolenpäätulo, mutta sen sisältö on pelkästään asiantuntijan tulkittavissa. Niinpä savitaulun kiinnostavuus, tärkeys ja aitous ovat jälleen määriteltävissä vain akateemista asiantuntijuutta apuna käyttäen. Koska nuolenpäät-

tauluja tarjotaan yleensä myytäviksi alkuperäisen tekstin käännöksen kanssa tai ainakin tekstin sisällöstä kertovan merkinnän kanssa, on selvää, että myyntiä edeltää akateeminen neuvonanto. Syyskuussa 2008 internetissä oli myynnissä 332 omistushistoriaa vailla myytävää nuolenpäätaulua, joista 211 oli eläköityneen professorin Wilfrid Lambertin (1926–2011) kääntämiä (Brodie 2011). Lambert ei vaikuta kiinnostuneen omistushistoriamerkinnöistä tai niiden puutteesta. New York Timesin haastattelussa häntä esineiden alkuperästä huhtikuussa 2003 hänen väitetään sanoneen: “En välttämättä tiedä mistä se [esine] tulee tai miten pitkään se on ollut matkalla” ja että kauppiaat “eivät itsekään, luullakseni, [tiedä alkuperää] kovin usein” (Gottlieb & Meier 2003a). Lambert ei ole yksin. Maaliskuussa 2011 eräs Britanniassa toimiva antiikkiesinekauppasivusto tarjosi nuolenpääkirjoitusten lukupalvelua, jonka toteuttaa “akateeminen assyriologi”.¹⁵ Nuolenpäätekstien käännös oli saatavilla 30–50 punnalla tekstin pituudesta ja vaikeudesta riippuen. Palvelussa todettiin myös, että “mikäli esineellä on akateemista merkitystä, kääntäjä pyytää, että suostut valokuvien/tekstin tallentamiseen julkaisua varten niin, että uusi informaatio on tutkijoiden saatavilla”. Käännös voitiin tehdä valokuvasta, eikä palvelussa vaadittu esittämään todistusta laillisesta maahantuonnista Irakista tai muutamaa todistusta laillisesta omistushistoriasta.

Suurin osa nuolenpäätaulujen yliopistotutkijoista ei tee tällaista avointa yhteistyötä taidekauppiaiden

¹⁵ Ks. <https://web.archive.org/web/20080609110129/http://www.collector-antiquities.com/314/> (luettu 17.2.2019).

kanssa, mutta monet työskentelevät yksityis-koelmiin kuuluvien omistushistoriaa vailla olevien esineiden parissa. Vuonna 2003 keräilijänä ja ajoittain kauppianaanakin toimineen Jonathan Rosenin¹⁶ kerrottiin lahjoittaneen suuren määrän nuolenpäätauluja Cornellin yliopiston Lähi-idän tutkimuksen laitokselle vastineeksi verovähennyksistä (D’Arcy 2003).¹⁷ Yliopisto hyväksyi lahjoituksen, kun sille vakuutettiin, että esineet oli hankittu lainmukaisin keinoin (Gottlieb & Meier 2003b). Nuolenpäätaulut ovat aiheena parhaillaan käynnissä olevassa monografiatutkimusten sarjassa, joka julkaistaan Cornellin yliopiston assyriologian ja sumerologian tutkimuksen tuella (Owen 2007a, v). Julkaisuissa tarjotaan tuskin lainkaan todennettavissa olevaa tietoa esineiden omistushistoriasta.

Rosenin lahjoitukseen kuuluvat nk. Garšana-arkistot, jotka koostuvat noin 1 500 omistushistoriaa vailla olevasta savitaulusta. Taulujen uskotaan muodostavan arkisto, joka löydettiin tuntemattomasta paikasta Etelä-Irakista, mutta jonka toistuvan paikannimen perusteella uskotaan olleen 3. vuosituhannen eaa. aikainen Garšana-niminen kaupunki. Vuoteen 1997 mennessä taulut olivat päätyneet Rosenin omistukseen, ja hän oli palkannut kaksi tutkijaa

¹⁶ 1990-luvun alkuvuosina Rosen toimi Hechtin liikekumpanina Atlantis Antiquities Ltd -nimisessä antiikkikauppaan keskittyvässä yrityksessä (Mazur 2006a).

¹⁷ Voittoa tavoittelemattomiksi määritellyille museoille tehdyt esinelahjoitukset oikeuttavat Yhdysvalloissa verovähennykseen. Lahjoittaja voi pyytää esineen markkina-arvon vähennettäväksi verotettaviksi katsotuista tuloistaan. Mikäli lahjoituksen arvoksi ilmoitetaan yli 5 000 dollaria, todisteeksi on esitettävä riippumaton arvio. Jos hinta-arvio on yli 20 000 dollaria, Yhdysvaltojen verohallituksen taiteen asiantuntijaneeli (engl. Art Advisory Panel of the Internal Revenue Service) varmistaa sen paikkaansapitävyyden (Gerstenblith 2004, 264–268).

kuratoimaan kokoelmaansa. Nämä huomasivat, että taulut muodostivat johdonmukaisen arkiston ja kut-suivat apuun Cornellin yliopiston David Owenin, minkä seurauksena tämä käynnistikin tutkimus- ja julkaisuprojektin (Owen 2007b, vii; Mayr 2007, ix).

Owen on ottanut kantaa Garšana-tutkimuksen puolesta ja todennut uskovansa siihen, että “tutkijoilla on velvollisuus säilyttää ja julkaista ne kertomukset menneisyydestä, jotka ovat saatavilla riippumatta siitä, onko niiden alkuperä tai konteksti dokumentoitu vai ei”. Hän on esittänyt myös, että:

[E]i ole esitetty minkäänlaisia todisteita, jotka osoittaisivat, että vailla omistushistoriaa oleviin esineisiin keskittyvä akateeminen tutkimus- ja julkaisutoiminta rohkaisisi kohteiden ryöstelyyn tai nostaisi nuolenpäätaulujen arvoa yksityiskokoelmissa sen enempiä kuin sellaisten esineiden julkaiseminen, jotka ovat peräisin arkeologisista kaivauksista. (Owen 2007a, v)

Kenties Owen on oikeassa tutkimuksen vaikutuksista, mutta taulut oli jo tunnistettu, ja niiden alkuperäisen kontekstin alustava tutkimus oli jo tekeillä ennen niiden lahjoittamista Cornellin yliopistolle vuonna 2003 – Owen on kertonut aloittaneensa työskentelyn Garšana-tilojen parissa vuonna 1997 (Owen 2007b, vii). Silloin huolenaiheeksi jää lahjoitusta edeltävästä työstä saatu mahdollinen taloudellinen hyöty, eikä niinkään lopullisesta julkaisusta vuonna 2007 saatu etu. Rosenin hankintojen lähdettä tai lähteitä ei tunneta, eikä oston kokonaishinnasta ole kerrottu mitään. Vastaavasti Rosen tai Cornellin yliopisto eivät ole kertoneet mitään nuolenpäätau-

lujen arvioidusta hinnasta, joka niille on määritetty verovähennyksien arvioimiseksi. Näitä taloudellisia tietoja ei epäilemättä ole julkaistu siksi, että Rosen ei pitäisi henkilökohtaista varallisuuttaan sopivana julkisen tarkastelun kohteena. Tiedot kuitenkin näyttäisivät lahjoitusta edeltävän akateemisen työn arvon.

Tämä tapaustutkimus vahvistaa kuviossa 2 esitetyn kysynnän perusmallin. Se myös nostaa esiin alkuperään – tai paremminkin: alkuperän pidättämiseen – liittyviä kysymyksiä. Vailla omistushistoriaa olevaa materiaalia hallussaan pitävät yksityiskeräilijät ovat epäilemättä harjoittaneet jonkinlaista huolellisuutta ennen esineiden hankkimista, ja heillä on oltava jonkin verran tietoa sen aikaisemmasta alkuperästä. Tiivistä yhteistyötä keräilijöiden kanssa tekevät yliopistotutkijat ovat parhaassa asemassa päästä käsiksi noihin tietoihin. Valitettavasti näin tapahtuu tuskin koskaan. Garšana-tilojen tapauksessa tietoa on esitetty vain niukasti, eikä se ole valottanut taulujen alkuperää lainkaan.¹⁸ Viime kädessä vaikuttaakin siltä, että nuolenpäätaulujen tutkijat eivät ole kiinnostuneita esineiden omistuksesta, eivätkä halua asettua vastakkain tukijoidensa kanssa.

¹⁸ Erään kirjoittajan tunnustus antaa ymmärtää, että Garšana-tilat eivät olleet olleet markkinoilla kauaa, sillä hän pystyi tunnistamaan ne muista savitauluista, jotka olivat olleet markkinoilla vuosien ajan (Mayr 2007, ix). Varsinaisessa tekstissä todetaan, että taulut “[...] olivat selvästi peräisin joskus viime vuosisadan aikana Irakissa salassa suoritetuista kaivauksista” (Owen & Mayr 2007, 1). Savitaulujen polttaminen ja puhdistaminen ennen tutkimista niiden säilymisen varmistamiseksi (Owen 2007b, viii) osoittaa, että niitä ei oltu konservoitu aikaisemmin ja viittaa siihen, että kaivaukset olisivat ajoittuneet 1900-luvun loppuun tienoille.

Primäärilähteiden kiistämätön merkitys ihmiskunnan menneisyyden rekonstruoimisessa vaatii sitä, että kaikki nuolen-pääkirjotustekstit julkaistaan vailla ennakkoluuloja, riippumatta alkuperästä, historiasta ja nykyisestä sijainnista ja riippumatta siitä, tuoko niiden tämänhetkinen omistaja julki tietonsa niiden viimeaikaisesta historiasta. (George 2009, xvi)

Näkemyks on kätevä niille, jotka haluavat varmistaa pääsyä yksityiskokoelmassa olevien alkuperältään epämääräisten esineiden pariin, mutta se ei toimi kaupallisen ja akateemisen läpinäkyvyyden edistämässä.

RAAMATULLISET ESINEET ISRAELISTA

Seuraava tapaustutkimus käsittelee kahta rautakautista kirjoitusta sisältävää esinettä, joilla on ilmeistä raamatullista merkitystä. Esineet ilmaantuivat markkinoille Israeliin ilman tyydyttävää selontekoa niiden omistushistoriasta. Ensimmäinen esine on norsunluinen granaattiomena, jossa on kaiverrus “Pyhitetty papeille, kuuluu H[erran temppeleille]n”. Omenan sanotaan olevan ainut Salomon temppeleistä jäljelle jäänyt esine. Toinen esine on niin kutsuttu Jaakobin luuarkku: kalkkikivestä valmistettu hauta- tai luuarkku ensimmäisen vuosisadan ajalta ennen ajanlaskun alkua. Arkussa on arameankielinen kaiverrus “Jaakob, Joosefin poika, Jeesuksen veli” (Brodie & Kersel 2012; Burleigh 2008; Byrne & McNary-Zak 2009; Forum 2005; Gatehouse 2005; Shanks 2005). Israelin antiikkivirasto uskoo molempien piirtokirjoitusten olevan väärennöksiä,

mutta eräät asiantuntijat ovat eri mieltä. Näihin asiantuntijoihin kuuluu akateeminen epigrafiisti André Lemaire, joka on identifioinut molemmat piirtokirjoitukset ja uskoo niiden olevan aitoja. Joka tapauksessa esineiden arvoa kaupallisena omaisuutena ei kuitenkaan ole laskenut sen mahdollisuus, että kirjoitukset saattaisivat olla väärennöksiä.

Lemaire löysi granaattiomenan antiikkikaupasta Jerusalemissa vuonna 1979 ja tunnisti sen piirtokirjoituksen mahdollisen arvon. Esine myytiin pian sen jälkeen, kun Lemaire oli nähnyt sen (mutta ennen kuin hän oli julkaissut siitä) noin 3 000 dollarin hintaan. Lemaire julkaisi havaintonsa vuonna 1981 ranskalaisessa akateemisessa aikakauslehdessä; vuonna 1984 hän kirjoitti siitä helpommin lähestyttävän, Hershel Shanskin toimittaman artikkelin suosittuun *Biblical Archaeology Journaliin* (BAR) (Lemaire 1984). Jonkin aikaa tämän julkaisun jälkeen granaattiomena vietiin pois Israeliin ja se päättyi ranskalaisen yksityiskeräilijän omistukseen. Vuonna 1987 nimetön lahjoittaja antoi Israelin kansallismuseon ostaa sen takaisin 550 000 dollarin hintaan. Seitsemän tai kahdeksan vuoden aikana tapahtunut uskomaton hinnannousu saattoi johtua ainoastaan Lemairen julkaisusta ja aidoksi toteamisesta, mikä muutti kehnon ja suhteellisen edullisen granaattiomenan hengelliseksi ja hinnaltaan yllyiseksi pyhäinjäännökseksi. Shanks totesi myöhemmin aiheuttaneensa hinnannousun julkaisemalla löydöksen BAR:ssa, vaikka hän ei vaikutakaan saaneen taloudellista hyötyä ponnistuksesta (muuten kuin mahdollisesti nostamalla BAR:n myyntiä; Shanks 1988).

Lemaire tutki Jaakobin luuarkun ensimmäistä kertaa toukokuussa 2002, kun se oli israelilaisen antiikkikaupiaan hallussa. Lemaire kiinnitti huomiota sen piirtokirjoituksen mahdolliseen historialliseen merkitykseen ja julisti luuarkun aidoksi artikkelissa, jonka BAR julkaisi yksinoikeudella marras-joulukuun 2002 numerossaan (Lemaire 2002). Shanks toimi ripeästi realisoidakseen arkun kaupallisen arvon. Lokakuussa 2002 hän teki yhteistyötä Royal Ontario Museumin (ROM) kanssa ja järjesti luuarkun näyttelyn, joka kesti kuusi viikkoa marraskuusta 2002 tammikuuhun 2003 ja keräsi 95 000 kävijää. ROM ilmoitti tehneensä 270 000 dollaria voittoa; summasta 28 000 maksettiin Shanksille (Gatehouse 2005, 35). Lisäksi Shanks julkaisi luuarkusta kertovan kirjan, jonka televisio-oikeudet hän myi. Televisiodokumentti lähetettiin Yhdysvalloissa pääsiäissunnuntaina 2003 – kaiken kaikkiaan se esitettiin 80 maassa. Siitä julkaistiin DVD vuonna 2004.

Lemairen työ mahdollisti jälleen kerran kaupalliset projektit ja rahallisen hyödyn, vaikkakaan Lemaire itse ei vaikuta saaneen merkittävää taloudellista hyötyä (Gatehouse 2005, 35). Piirtokirjoitusten todellinen luonne, niiden aitous tai epäaitous, on kuitenkin edelleen spekulatiivinen aihe, samoin kuin niiden historiallinen merkitys.¹⁹ On huomionarvois-

¹⁹ Tämän artikkelin englanninkielisen version mennessä painoon kerrottiin uudesta ”sensaatiomaisesta” löydöstä, jolla on raamatullista merkitystä (Pigott 2011). Löytö koostuu 70 pienestä ensimmäisen vuosisadan jaa. aikaisesta lyijydokumentista (koodeksista): kyseiset koodeksit ovat ilmeisesti kristillisiä tekstejä, jotka on kirjoitettu koodilla heprean kirjoitusjärjestelmää käyttäen. Dokumenttien sanotaan löytyneen Jordaniasta vuonna 2006. Ne omistaa israelilainen beduiini, joka väittää niiden

ta, että raamatullisten esineiden ympärillä vellova keskustelu on koskenut esineiden aitoutta – tuskin koskaan tulee mainituksi, että mikäli esineet ovat aitoja, ne ovat mitä luultavimmin peräisin laittomista kaivauksista (Brodie & Kersel 2012). Tämä kertoo paljon joidenkin tutkijoiden löyhästä suhtautumisesta lakiin.

Tapaustutkimus nostaa kysyntämalliin uuden toimijan, yrittäjän, jota tässä tapauksessa kuvaa Shanks (Kuvio 3). Yrittäjä suunnittelee ja toteuttaa kaupalliseen hyötyyn tähtääviä suunnitelmia, vaikkei välttämättä omistakaan esinettä ja luottaa edelleen akateemiseen asiantuntijaan. Kuvioiden 2 ja 3 voi myös ajatella edustavan esineen elinkaaren eri vaiheita (Appadurai 1986), joissa sitä pidetään joko hyödykkeenä (Kuvio 2) tai pääomana (Kuvio 3). (Suuren näyttelyn järjestävän museon voidaan ajatella yhdistävän tutkijan ja yrittäjän roolit. Kuviot 2

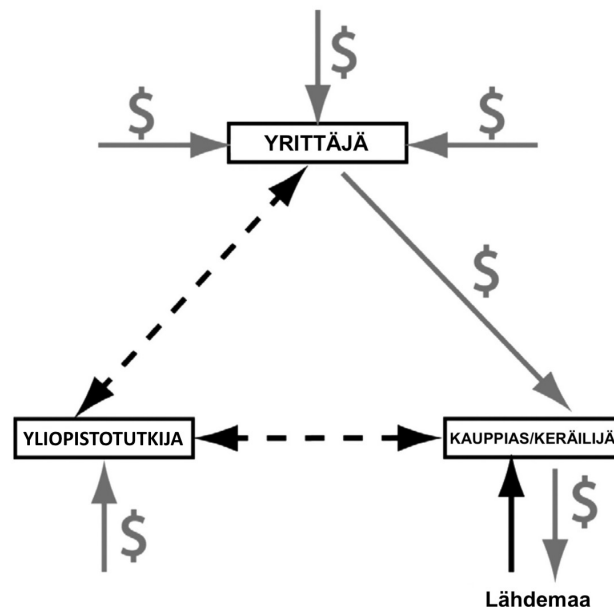
kuuluneen hänen perheelleen sadan vuoden ajan. Jordania on ilmaissut halukkuutensa saada materiaali takaisin. Israelin antiikkiesineistä vastaava viranomais on todennut koodeksit väärennöksiksi. Myös Lemaire pitää niitä väärennöksinä. Esineistä tiedotettiin ensimmäistä kertaa lehdistötiedotteessa 22.3.2011 (Elkington & Elkington 2011). Siihen sisältyi esineiden aitoutta tukevia asiantuntijalausuntoja. Pian lehdistötiedotteen julkaisun jälkeen esitettiin väitteitä, että Oxfordin yliopiston materiaalitieteen laitos olisi analysoinut lyijyn ja todennut, että kyseessä ”ei ole viimeaikainen tuotos” (Rocker 2011). Lehdistötiedotteessa kerrottiin aikomuksista kuvata löydöstä kertova dokumenttielokuva ja julkaista kirja. Jälleen kerran ennen löydön julkistamista saadut akateemiset lausunnot sen aitoudesta vaikuttavat olleen olennainen osa esineiden taloudellista hyödyntämistä. Tämä epäilemättä nostaa esineiden arvoa, jos ne myydään. – Visa Immosen huomautus: Vuoteen 2018 mennessä lyijydokumentit on todettu usealta taholta väärennöksiksi, ks. esim. <http://www.jordantimes.com/news/local/antiquities-agency-chief-says-jordan-codices-fake> ja <https://www.bbc.com/news/uk-england-20492489> (luettu 17.2.2019).

ja 3 erottelevatkin oikeastaan museoiden toiminnan kaksi ulottuvuutta: esineiden hankinnan [Kuvio 2] ja esineiden asettamisen näytteille [Kuvio 3].)

JUUDAKSEN EVANKELIUMI EGYPTISTÄ

Juudaksen evankeliumi on papyrukselle 200- tai 300-luvulla jaa. kirjoitettu kohtikielinen käännös alkuperäisestä kreikankielisestä tekstistä, joka laadittiin 100-luvulla jaa. (Brodie 2006c; Kasser, Meyer, & Wurst 2006; Krosney 2006; Robinson 2006). Se sisältää historiallisissa lähteissä mainitun, mutta aiemmin tuntemattomaksi jääneen Juudaksen gnostilaisen evankeliumin. Koodeksi (kirja) kuljetettiin pois Egyptistä paikallisten viranomaisten tietämättä vuoden 1981 tienoilla. Se oli markkinoilla huttikuuhun 2000 asti, jolloin sveitsiläinen kauppias Frieda Tchacos-Nussberger²⁰ osti koodeksin 300 000 dollarilla (Gugliotta & Cooperman 2006). Ostohetkellä tekstiä ei vielä oltu käännetty, ja niinpä Tchacos-Nussberger – sen paremmin kuin myyjäkään – ei ollut tietoinen sen merkityksestä. Tchacos-Nussberger jätti koodeksin Yalen yliopiston Beinecke-kirjastoon tunnistamista ja aitouden määrittämistä varten. Elokuuhun 2000 mennessä Yale oli varmistanut tekstin Juudaksen evankeliumiksi (Krosney 2006, 176). Käytyään jonkin verran kaupantekoon liittyvää kirjeenvaihtoa toisen kauppiaan kanssa Tchacos-Nussberger myi evankeliumin sveitsiläiselle Maecenas-säätiölle 1,5 miljoonan dollarin

²⁰ Vuonna 2002 Tchacos-Nussberger tuomittiin Italiasta varastettujen ja sieltä salakuljetettujen antiikkiesineiden käsitte-lystä (Watson & Todeschini 2007, 283).

Kuvio 3. Antiikkiesineiden kysyntä kohde- maassa – Pääomajärjestelmä. Huom. mustat nuolet kuvaavat antiikkiesineiden de facto -omistajuutta. Harmaat nuolet kuvaavat rahavirtoja. Mustat katkoviivalla merkityt nuolet osoittavat asiantuntemuksen ja tuen vaihtamista.

hintaan vuonna 2001; lisäksi kaupan ehtona oli, että Tchacos-Nussberger saa puolet tuloista, joita evankeliumin kaupallinen hyödyntäminen tulisi tuottamaan (Gugliotta & Cooperman 2006). Maecenas keräsi kokoon joukon tutkijoita varmistamaan, että evankeliumi entisöidään ja säilytetään oikein ja että sen teksti käännetään ja julkaistaan. Lisäksi

säätiö myi julkaisu oikeudet National Geographicille. Kauppasopimuksen kaikkia yksityiskohtia ei ole vielä kerrottu julkisuuteen, joskin Maecenaksen kerrotaan saaneen ainakin miljoona dollaria sekä rojaltimaksut kaikesta kirjamyynnistä (Gugliotta & Cooperman 2006). Kuten Jaakobin luuarkun tapauksessa, myös evankeliumista on jo tehty kaupallisia tuotteita. Maaliskuussa 2011 National Geographicin verkkosivuilla listattiin yrityksen televisiokanavan erikoisohjelmasta tehty DVD, kolme kirjaa, yhdestä kirjasta laaditun äänikirjan CD sekä National Geographic -lehden erikoisnumero. Amazonilla oli myynnissä ainakin viisi muuta kirjaa ja toinen DVD. Evankeliumin kaupallisen hyödyntämisen mahdollisti Beinecke-kirjaston identifikaatio.

Juudaksen evankeliumi tarjoaa toisen esimerkin yrittäjämallista, jota Kuvio 3 kuvaa: kauppias Tchacos-Nussberger toimii keräilijänä, joka tekee tiivistä yhteistyötä yrittäjänä toimivan Maecenas-säätiön kanssa. Jos antiikkikauppaa tulevaisuudessa rajoitetaan enenevässä määrin lainsäädännön keinoin tai normatiivisten käytäntöjen avulla, vaikuttaa todennäköiseltä, että yrittäjämalli lisääntyy. Omistushistoria vailla olevista esineistä on tällöin kerättävä hyötyjä enemmän pääomana kuin hyödykkeinä.

Juudaksen evankeliumi korostaa jälleen kerran akateemisen yhteisön kiinnostumattomuutta omistushistoriasta. Kun evankeliumi saapui Beinecke-kirjastoon vuosien 1981 ja 2000 välillä, vielä tunnistamattoman esineen näkivät neljän eri yliopiston tutkijat; vielä useammat asiantuntijat näkivät sen identifioimisen jälkeen, ennen kuin Maecenas-säätiö osti sen (Brodie 2006c). Suurin osa näistä

akateemisista asiantuntijoista vaikuttaa epäilleen, että papyrus oli viety Egyptistä laittomasti. Evankeliumin näki vuonna 1983 esimerkiksi Stephen Emmel. Hän oli jäsen kolmen tutkijan ryhmässä, jota Michiganin yliopisto sponsoroi organisoimaan koodeksin oston. Vuonna 2005 Emmel totesi, että “ei ollut kysymystäkään siitä, että tämän materiaalin olisi pitänyt olla edelleen Egyptissä” (Robinson 2006, 97). Roger Bagnall työskenteli vuonna 1984 Columbian yliopistossa yrittäessään neuvotella sopimuksen newyorkilaisen kirjakauppiiaan Hans Krausin kanssa. Hän totesi, että vaikka aikanaan oli tiedossa, että egyptiläinen antiikkiesineitä koskeva laki oli voimassa, kukaan “käsikirjoituskaupassa ei ottanut tätä ulottuvuutta vakavasti” (Krosney 2006, 148). Epäilyksistään huolimatta yksikään tutkija ei vaikuta kertoneen evankeliumin olemassaolosta sen paremmin egyptiläisille viranomaisille kuin asiaankuuluvalla, lain täytäntöönpanoa valvovalla viranomaisellekaan. Tässä vaikuttaa epäonnistuneen jopa Beinecke-kirjasto, joka kieltäytyi mahdollisuudesta ostaa evankeliumi vuonna 2000, kun oli ilmennyt “kysymyksiä sen historiasta ja omistajuudesta” (Krosney 2006, 177).

Akateemiset piirit suhtautuivat markkinoilla olevana koodeksiin tutulla ja – ja siksi oletettavasti vakiintuneella – tavalla: sen ostamista tukemaan metsästettiin taloudellista sponsoria. Esimerkiksi yliopistotutkija James M. Robinson (1924–2016) kertoi kuulleensa koodeksista ensimmäistä kertaa vuonna 1983 entiseltä oppilaaltaan Emmeliltä. Hän lähestyi varakasta norjalaista käsikirjoitusten keräilijää Martin Schøyenia koodeksin ostamisella. Vuonna 1991 Robinson koetti sopia tapaamisen

Schøyenin ja koodeksin omistaneen kauppiaan välille, mutta epäonnistui Irakin Kuwaitin-miehitystä seuranneen kireän kansainvälisen tilanteen takia (Robinson 2006, 112–113). Robinson oli vieläpä henkilö, joka oli tyrmistynyt papyruksen tutkimus- ja julkaisutoimintaa ympäröineestä kaupallisesta salailusta. Se tuntui hänestä normaalin akateemisen käytännön vastaiselta, eikä edistä tarkan käännoksen ja eksegeesin syntymistä (Krosney 2006, 245–246; Robinson 2006, vii–viii, 159–184).

Maecenas-säätiö on sittemmin sopinut, että evankeliumi palautetaan aikanaan Egyptiin (Gugliotta & Cooperman 2006), mikä vaikuttaa päällisin puolin myönteiseltä lopputulokselta. Säätiö sen paremmin kuin National Geographickaakaan ei kuitenkaan ole kommentoinut sitä, kuinka paljon rahaa, jos yhtään, annetaan Egyptin käyttöön evankeliumin pitkäkestoiseen kuratointiin tai sitä, mitkä kaupalliset oikeudet siirtyvät Egyptille evankeliumin palauttamisen myötä (Brodie 2006c, 26). Molemmat organisaatiot vaikuttavat pyrkivän saamaan Egyptin valtion kustannuksella merkittävää rahallista hyötyä esineestä, jonka myönnetään nyt olevan Egyptin omaisuutta. Mikäli näin tapahtuu, tämä johtuu osaksi siitä, että yksikään evankeliumia käsitellyt tutkija ei ilmoittanut asianmukaisille viranomaisille sen olemassaolosta ja sijainnista.

OXFORDIN YLIOPISTON ARKEOLOGIAN JA TAITEEN HISTORIAN TUTKIMUSLABORATORIO

Vuonna 1955 Oxfordin yliopisto perusti innovatiivisen arkeologian ja taiteen historian tutkimuslabo-

ratorion (*The Oxford University Research Laboratory for Archaeology and the History of Art*, RLAHA). Sen pyrkimyksenä oli soveltaa tieteellisiä tekniikoita arkeologian ja taidehistorian tutkimukseen. Aluksi painopiste oli tieteellisten tekniikoiden kehittämisessä esineiden aitouden määrittämiseksi. Sovellusten kaupalliset mahdollisuudet ymmärrettiin pian. 1980-luvun alkuun tultaessa RLAHA:lla oli menestyvä termoluminesenssia (TL:ää) hyödyntävä ajoituspalvelu, jonka avulla ajoitettiin keraamisia esineitä antiikkikauppiaita ja näiden asiakkaita varten.²¹ TL-palvelua käyttivät muun muassa italialainen kauppias Medici. Oxfordista saatiin TL-ajoitus myös Eufronioksen kraterille ennen kuin Metropolitan Museum osti sen (Silver 2009, 71, 291).

Vuonna 1990 televisiodokumentti nosti esiin, että RLAHA oli tehnyt TL-ajoituksen terrakottapatsaista, jotka oli salakuljetettu Malista. Laboratorion silloinen johtaja myönsi, että patsaat oli salakuljetettu, mutta puolusti TL-palvelua poliittisin ja kaupallisin perustein: hän totesi, että yliopistoihin kohdistui kasvava paine kehittää yksityisiä rahoituslähteitä (McIntosh 1996, 57–58; Tubb 2002, 286–287). Dokumentti kiinnitti akateemisen yhteisön huomion ongelmaan, ja protestien seurauksena yksityishenkilöiden länsiafrikkalaisten esineiden TL-ajoittaminen kiellettiin (Inskeep 1992). Vuonna 1997 kaupallinen TL-testaus lopetettiin kokonaan. Jälkeenpäin tehdyssä haastattelussa TL-palvelua valvoneen tutkijan väitetään sanoneen alkuperä tietoja vaillo olevien esineiden testaamisesta, että “se

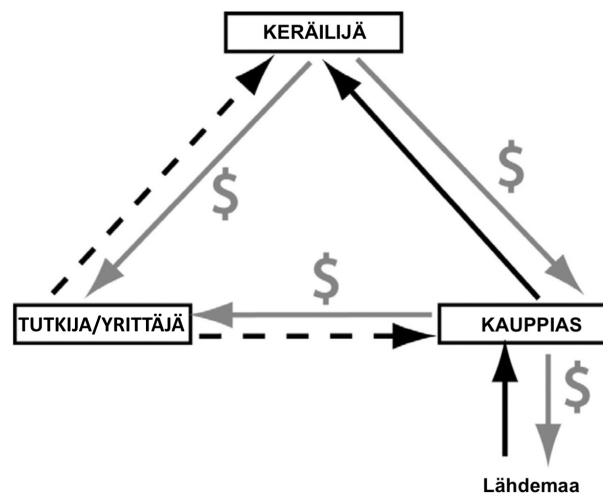
²¹ Termoluminesenssijajoitus määrittää esineen aitouden erottelemalla vanhat (ja siten aidot) esineet uusista (ja siten luultavasti väärennetyistä).

oli OK siihen aikaan – otat näytteen, etkä tunne moraalista ylemmyyttä” (Silver 2005).

Tapaus kuvaa, kuinka yrittäjän ja akateemisen tutkijan roolit voivat yhdistyä. Sen sijaan, että tutkija saisi vain pääsyn tutkimusmateriaalin äärelle, hän tarjoaakin asiantuntijuutta maksua vastaan (kuvio 4). Tällainen yhteistyö, johon liittyy yliopiston työntekijöitä, lienee harvinaista, vaikka edellä mainittu nuolenpäätaulujen lukupalvelu saattaa olla vastaesimerkki. Vuonna 1990 University College Londonin arkeologian instituutin suunnitelmat materiaalianalyysi- ja konservointipalveluiden kaupallisesta tarjoamisesta muille tahoille saivat osakseen henkilökunnan ja opiskelijoiden vastalauseita. Suunnitelmat hylättiin, kun selvisi, että palvelu ei olisi kaupallisesti kannattava ilman esineitä, joilta puuttuu omistushistoria. Lopulta yksityiselle yritykselle osoitettiin tilat Birkbeck Collegesta Lontoosta (Tubb 2002, 287–288).

Vuonna 2005 RLAHA:n TL-arkisto tuhottiin kaikesta hiljaisuudessa. Arkiston sanotaan sisältäneen “dokumentteja sadoista, ellei tuhansista, saviesineistä” sekä “[a]siakkaiden nimiä, Polaroid-kuvia jokaisesta esineestä ja laboratorion päätelmät siitä, olivatko vaasit ja patsaat todella muinaisesineitä” (Silver 2009, 291–292).²² Oxfordin yliopiston asianajajat määräsivät arkiston tuhottavaksi sen sisältämien luottamuksellisten henkilötietojen takia. Tuhoaminen nostaa esiin useita kysymyksiä. Ensinnäkin tuomittu antiikkikauppias Medici oli käyttänyt TL-palvelua. Tämä osoittaa, että arkisto olisi ollut tärkeä todistus-

²² Eräs RLAHA:n entisistä johtajista on todennut, että 40 % testatuista esineistä oli väärennöksiä (Hall 1990, 19).

Kuvio 4. Antiikkien kysyntä kohdemaassa – Akateemiset yrittäjät. Huom. mustat nuolet kuvaavat antiikkiesineiden de facto -omistajuutta. Harmaat nuolet kuvaavat rahavirtoja. Mustat katkoviivalla merkityt nuolet osoittavat asiantuntemuksen ja tuen vaihtamista.

aineisto niille poliisi- ja muille tutkimuksille, jotka pyrkivät tunnistamaan ja palauttamaan varastettuja ja laittomasti kaupattuja esineitä. Toiseksi arkisto olisi muodostanut lähdeaineiston antiikkikauppaa tarkastelevalle akateemiselle tutkimukselle. Arkisto sisälsi muutoin tutkijoiden ulottumattomiin jäävää tietoa esineiden tyypeistä, alkuperästä ja väärennosten osuudesta puhumattakaan omistajien henkilöllisyydestä. Uhka luottamuksellisten henkilötietojen päätyemisestä julkisuuteen olisi voitu välttää vaatimalla, että julkaistut tutkimukset anonymisoitaisiin asiaan kuuluvalla tavalla tai sillä, että arkisto olisi suljettu riittäväksi aikajaksoksi. Oxfordin yliopiston

päätös tuhota arkisto oli ratkaisu, joka vaikeuttaa kauppaan kohdistuvaa tutkimusta. Niinpä jälleen yksi mahdollisuus lisätä kaupallista ja akateemista läpinäkyvyyttä menetettiin. Se, että yliopisto määräsi tuhottavaksi aineiston, joka olisi voinut olla tutkimuksellisesti tärkeä, nostaa esiin merkittäviä eettisiä kysymyksiä instituution sitoutumisesta tiedon tavoitteluun. Kysymykset olivat erityisen tärkeitä tilanteessa, jossa yliopiston omasta toiminnasta olisi saattanut paljastua kiusallisia seikkoja.

Kun RLAHA:n TL-palvelu lopetettiin vuonna 1997, testauksesta vastuussa ollut tutkija jätti yliopiston perustaakseen oman yrityksen (Oxford Authentication UK Ltd:n). Hän jatkoi kaupallisten palveluiden tarjoamista antiikkikauppiaille. Haastattelussa testattavan materiaalin alkuperästä hänen väitetään todenneen: “Älä kysy minulta sen laillisuudesta, se ei kuulu minulle. Minä vain otan rahat ja kerron, onko se aito vai ei” (Silver 2005). Vuonna 2008 hänelle myönnettiin Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin fyysikoiden etujärjestön Institute of Physicsin (IOP) Gabor-palkinto tunnustuksena “arvokkaasta työstä fysiikan soveltamisessa teollisuudessa tai kaupallisessa tai liikemaailman käytössä” ja työstä, jossa “harvinaisesti yksi ihminen onnistuu kaupallistamaan pienen yrityksen monimutkaista teknologiaa todella globaalilla tasolla”.²³ Palkintotekstissä myös

²³ Ks. http://www.iop.org/about/awards/subject/gabor/meddallists/page_38549.html (luettu 17.2.2019). Institute of Physicsillä on noin 40 000 jäsentä ympäri maailmaa. Instituutti kuvailee itseään “tieteelliseksi hyväntekeväisyysjärjestöksi, joka on omistautunut fysiikan ymmärtämisen ja soveltamisen sekä alan harjoittamisen edistämiseen. Olemme kaikkien kohdeyleisöjen parissa asiantuntijoista suureen yleisöön johtava fysiikan viestijä.”

kerrotaan virheellisesti, että hän olisi perustanut yrityksensä vuonna 1997, jolloin “RLAHA päätti suunnata tutkimuksensa pois termoluminesenssista”. Todellisuudessa RLAHA:n päätös lopettaa toden-tamatonta alkuperää olevan materiaalin testaus ei vaikuttanut laillisen arkeologisen ja ympäristötieteellisen tutkimuksen kautta saadun materiaalin TL-tutkimuksiin. IOP:in palkintotekstissä ei ole minkäänlaista mainintaa RLAHA:n sulkemiseen johtaneista ristiriidoista, eikä IOP tarjonnut minkäänlaista oikeutusta päätökselleen myöntää palkinto työlle, jota akateemiseen yhteisöön kuuluvat arkeologit pitivät epäeettisenä. IOP:iin kuuluvilla, TL-palvelua ylistäneillä fyysikoilla ei luultavasti ollut aavistustakaan siitä, että toiminta oli saanut osakseen paheksuntaa.

YHTEENVETO

Laittoman antiikkikaupan jatkuminen johtuu yhdestä yksinkertaisesta syystä: ihmiset tekevät sillä paljon rahaa. Ainutkertaisista esineistä, kuten Jaakobin luuarkusta ja Juudaksen evankeliumista, saadut suuret rahasummat saattavat olla epätavallisia. Ne kuitenkin havainnollistavat, kuinka jopa hyvää tarkoittavien yliopistotutkijoiden mukaantulo voi saada aikaan suuria voittoja harmaiden markkinoiden kauppiaille ja yrittäjille. Samat mekanismit toimivat vähemmän tärkeiden esineiden kohdalla. Vaikka voitot ovatkin pienempiä, ne voivat silti olla tarpeeksi suuria tehdäkseen toiminnasta kannattavaa.

Yksikään tässä artikkelissa mainituista akateemisista asiantuntijoista ei vaikuta tekevän mitään lainvas-

taista: omistushistorian puuttuminen ei ole välttämättä sama asia kuin laitton alkuperä, eikä epäily varkaudesta ole tietoa siitä. Tästä huolimatta tutkijat vaikuttavat kaiken kaikkiaan olevan piittaamattomia siitä, että he saattavat tukea laitonta toimintaa sekä siitä, että he mahdollisesti asettavat itsensä alttiiksi itsensä rikossyytteille. Kesäkuussa 2009 University College London otti käyttöön uuden kulttuurillista omaisuutta koskevan toimintaohjeen.²⁴ Sen on muun muassa määrä kertoa laitoksen henkilökunnalle riskeistä, joita kulttuuriesineiden parissa työskentelyyn liittyy. Ohje varoittaa henkilökuntaa ja opiskelijoita ”mainehaitasta”, joka liittyy kulttuurisen omaisuuden parissa toimimiseen, mutta ei mainitse mitään rikollisen toiminnan riskistä. Raportin laatineet ovat oletettavasti itse tietämättömiä kyseisestä vaarasta. Jos tutkijat ovat kuitenkin rutiininomaisesti tekemisissä sellaisten keräilijöiden ja kauppiaiden kanssa, jotka ostavat ja myyvät omistushistoriatomia esineitä, heidän tulisi olla tietoisia YK:n vuoden 2000 kansainvälisen rikollisuuden vastaisesta yleissopimuksesta. Yleissopimus kohdistuu erityisesti kooltaan pieniin (kolmen tai useamman henkilön) ryhmiin. Niiden jäsenet tekevät yhteistyössä valtioiden rajat ylittäviä rikoksia, joista he saavat suoraa tai epäsuoraa rahallista tai materiaalista hyötyä. Yliopistoilla työntekijöineen vaikuttaa ylipäänsä olevan heikot tiedot riskeistä tulla yhdistetyksi rikolliseen toimintaan. Pitäisikin löytää keinoja lisätä tutkijoiden tietoisuutta kyseisistä vaaroista, niiden luonteesta ja merkittävyyydestä.²⁵

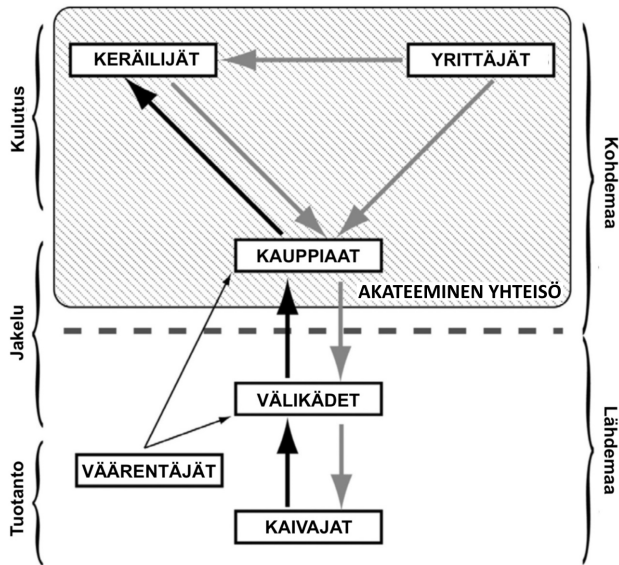
²⁴ Saatavilla osoitteesta https://www.ucl.ac.uk/archaeology/research/ethics/culturalproperty_guidelines (luettu 17.2.2019).

²⁵ Bulgarian kansallinen televisio kertoi 23.10.2009, että numismatiikan professori oli asetettu syytteeseen kuulumisesta

Tässä artikkelissa tarkastellut tapaukset ovat tuoneet esiin antiikkimarkkinoiden kysyntää luovia järjestelmiä tai osajärjestelmiä. Akateeminen asiantuntijatieto on keskeinen osa niissä jokaisessa. Kuvio 5 pyrkii yhdistämään artikkelin esittelemän uuden tiedon kuvion 1 yksinkertaiseen malliin. Sen sijaan, että kuviossa olisi hämmentävä virtauksien verkosto, akateeminen asiantuntijuus on esitetty kenttänä, joka mahdollistaa tai edistää raha- ja materiaalivirtoja. Tästä näkökulmasta markkinat vaikuttavat sulautuneen tehokkaasti akateemiseen työhön, mikä on perustavanlaatuisen tärkeää kaupan terveen toiminnan kannalta. Vaikuttaa siltä, että sellaiset pehmeät toimintamallit, jotka kehottavat luopumaan akateemisesta osallistumisesta antiikkimarkkinoihin, saattavat olla edullisempia ja tehokkaampia kuin lainsäädännölliset sanktiot: ”ennemmin suostuttelua kuin rankaisemista” (Polk 2009, 22). Akateeminen osallisuus on suurilta osin eettinen kysymys.

Monet arkeologian ja epigrafiikan kaltaisilla aloilla työskentelevät tutkijat, joilla ei oleteta olevan kohteenaan eläviä ihmisiä, toteuttavat työssään ”moraalista neutraaliutta”. He katsovat, että tutkimuksen tavoitteena on rationaalinen tieto, joka voidaan ymmärtää totuudeksi. Koska totuus on

järjestäytyneeseen ryhmään, joka suoritti laittomia arkeologisia kaivauksia sekä aikomuksesta hyötyä laittomasti hankittujen esineiden myynnistä (Kostadinov 2009). Hänet ja 18 muuta henkilöä pidätettiin epäiltyinä osallisuudesta laittomiin kaivauksiin. Syytteet perustuivat sille, että professorin kodista löydettiin pidätyshetkellä 400 arkeologista rahaa, jotka kuuluivat kahteen yksityiskokoelmaan. Poliisin mukaan professori laati kuvauksia rahoista ennen niiden myymistä ulkomaille. Professori kertoi puolustukseksensa, että kokoelma oli rekisteröity Bulgarian kulttuuriministeriöön vuonna 2007 ja oli siksi laillinen. Hän kertoi tutkineensa rahoja tieteellistä julkaisua varten.

••• **Kuvio 5. Muinaisesinekaupan kehittynyt malli. Huom. mustat nuolet kuvaavat muinaisesineiden de facto -omistajuutta. Harmaat nuolet kuvaavat rahavirtoja.**

moraalisesti yksiselitteistä, eettiselle pohdinnalle ei ole tarvetta (Brew 2001, 103). Tämän artikkelin kärki on moraalisesta neutraaliuden haastaminen sikäli, kun se koskettaa omistushistoriaa vailla olevia kulttuuriesineitä. Antiikkimarkkinoihin kytkeytyvät tutkijat eivät juuri ole huolissaan siitä, että heidän toimintansa saattaisi pahentaa kaupan aiheuttamia vahinkoja, vaikka sen mahdolliset sosiaaliset haittavaikutukset on dokumentoitu hyvin. Artikkelin korostaa, että akateemisten asiantuntijoiden ja antiikkikaupan välisten suhteiden eettisyydestä on tärkeä keskustella. Niitä on tärkeä tutkia tietopohjoisesti.

Se, että IOP:n fyysikot katsoivat voivansa osoittaa suosiotaan työlle, jonka eettisyyden arkeologit olivat tuominneet, osoittaa, että keskustelun tulisi olla laajan poikkitieteellistä.

Kaikki yritykset suostutella tutkijat pohtimaan tai keskustelemaan julkisesti työnsä mahdollisista sosiaalisista haittavaikutuksista tulkitaan nopeasti sensuuriksi ja uhaksi akateemiselle vapaudelle (Boardman 2009, 114; Owen 2009, 125–126). Suostutteluyritykset torjutaan. Vaikka reaktiota voi luonnehtia poleemiseksi tai retoriseksi harhautusliikkeeksi tai diskursiiviseksi legitimaatioksi, se osoittaa, että akateemisen vapauden konteksti saattaisi tarjota tilaa kompromissille. Ne, jotka puolustavat akateemisten asiantuntijoiden osallisuutta tieteellisen tiedon pelastamisen pohjalta, ovat toistaiseksi olleet osoittamatta edes lievää kiinnostusta asiaan liittyviin laajoihin filosofisiin ja sosiaalisiin kysymyksiin. Niihin sisältyvät pohdinta tiedon ja ihmisten hyvinvoinnin välisestä suhteesta sekä arvoneutraalin tutkimuksen psykologisista ja sosiologisista perusteista (Brew 2001). Akateemisen tutkimuksen tavoitteet sekä syyt siihen, miksi akateeminen vapaus takaa tavoitteiden toteutumisen, on ymmärrettävä syvällisemmin. Tiedon tai totuuden tuottaminen on vakio-vastaus, mutta se ei sellaisenaan ole riittävä. Vapaus implikoi valinnanvapautta. Akateemisen vapauden ei voi sanoa pätevän, jos tutkijat ovat tietämättömiä työnsä mahdollisista vahingollisista seurauksista ja siten sokeita toisin toimimisen tarpeelle tai jopa mahdollisuudelle. Todellinen akateeminen vapaus syntyy vain akateemisen työn toteutuessa tietopohjoisessa eettisessä ilmapiirissä. Se sallii tutkijoiden tehdä tietoon perustuvia päätöksiä osallisuudestaan

antiikkikauppaan sekä sen hyödyistä ja haitoista. Tämän päämäärän saavuttamiseksi on ymmärrettävä artikkelin johdannossa kuvatut sosiaaliset haittavai-
kutukset ja niiden vakavuus sekä akateemisen työn
niitä mahdollisesti pahentava vaikutus.

KIITOKSET

Artikkeli on hyötynyt Blythe Bowmanin pelotto-
masta toimitustyöstä sekä useiden vertaisarvioijien
tarkkanäköisistä kommentteista.

KIRJALLISUUS

Alexander, Brian. 1990. "Archaeology and Looting Make a
Volatile Mix." *Science* 250: 1074–1075.

Appadurai, Arjun. 1986. "Introduction. Commodities and the
Politics of Value." Teoksessa *The Social Life of Things. Com-
modities in Cultural Perspective*, toim. Arjun Appadurai, 3–63.
Cambridge: Cambridge University Press.

Atwood, Roger. 2004. *Stealing History*. New York, NY: St.
Martin's.

BAS. 2006. "Publication of Unprovenanced Artifacts. State-
ment of Concern". *Biblical Archaeology Society*. Luettu 17.2.2019.

Boardman, John. 2009. "Archaeologists, Collectors and Muse-
ums." Teoksessa *Whose Culture? The Promise of Museums and the
Debate over Antiquities*, toim. James Cuno, 107–124. Princeton,
NJ: Princeton University Press.

Brew, Angela. 2001. *The Nature of Research. Inquiry in Academic
Contexts*. London: RoutledgeFalmer.

Brodie, Neil. 2006a. "An Archaeologist's View of the Trade in
Unprovenanced Antiquities." Teoksessa *Art and Cultural Heri-
tage. Law, Policy and Practice*, toim. Barbara T. Hoffman, 52–63.
Cambridge: Cambridge University Press.

Brodie, Neil. 2006b. "The Plunder of Iraq's Archaeological Heri-
tage, 1991–2005, and the London Antiquities Trade." Teoksessa
Archaeology, Cultural Heritage, and the Antiquities Trade, toim.
Neil Brodie, Morag M. Kersel, Christina Luke & Katheryn W.
Tubb, 206–226. Gainesville, FL: University Press of Florida.

Brodie, Neil. 2006c. "The Lost, Found, Lost Again and Found
Again Gospel of Judas." *Culture without Context* 19: 17–27.

Brodie, Neil. 2009. "Consensual Relations? Academic Involvement
in the Illegal Trade in Ancient Manuscripts." Teoksessa
Criminology and Archaeology. Studies in Looted Antiquities, toim.
Simon R. M. Mackenzie & Penny Green, 41–58. Oxford: Hart.

Brodie, Neil. 2010. "Archaeological Looting and Economic Jus-
tice." Teoksessa *Cultural Heritage Management, Policies and Issues
in Global Perspective*, toim. Phyllis Mauch Messenger & George
S. Smith, 261–277. Gainesville, FL: University Press of Florida.

Brodie, Neil. 2011. "Academic Involvement in the Market in
Iraqi Antiquities." Teoksessa *Crime in the Art and Antiquities
World. Illegal Trafficking in Cultural Property*, toim. Stefano
Manacorda & Duncan Chappell, 117–134. New York, NY:
Springer.

Brodie, Neil & Morag M. Kersel 2012. "The Social and Political
Consequences of Devotion to Biblical Artifacts." Teoksessa *All*

the Kings Horses. Looting, Antiquities Trafficking and the Integrity of the Archaeological Record, toim. Paula Kay Lazrus & Alex W. Barker, 109–125. Washington, DC: Society for American Archaeology.

Brodie, Neil & Colin Renfrew. 2005. “Looting and the World’s Archaeological Heritage: The Inadequate Response.” *Annual Review of Anthropology* 34: 343–361.

Brodie, Neil, Jennifer Doole & Colin Renfrew, toim. 2001. *Trade in Illicit Antiquities. The Destruction of the World’s Archaeological Heritage*. Cambridge: McDonald Institute.

Brodie, Neil, Jenny Doole & Peter Watson. 2000. *Stealing History. The Illicit Trade in Cultural Material*. Cambridge: McDonald Institute.

Brodie, Neil, Morag M. Kersel, Christina Luke & Katheryn Walker Tubb, toim. 2006. *Archaeology, Cultural Heritage, and the Antiquities Trade*. Gainesville, FL: University Press of Florida.

Bruhns, Karen O. & Nancy L. Kelker. 2010. *Faking the Ancient Andes*. Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Burleigh, Nina. 2008. *Unholy Business. A True Tale of Faith, Greed & Forgery in the Holy Land*. New York, NY: HarperCollins.

Byrne, Ryan & Bernadette McNary-Zak, toim. 2009. *Resurrecting the Brother of Jesus*. Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press.

Clifford, James. 1985. “Histories of the Tribal and the Modern.” *Art in America* April 1985: 164–177, 215.

CNN. 2003. “[Looters Plague Guatemalan city.](#)” *CNN International* 2.12.2003. Luetttu 17.2.2019.

Coe, Michael D. 1993. “From Huaquero to Connoisseur. The Early Market in Pre-Columbian Art.” Teoksessa *Collecting the Pre-Columbian Past*, toim. Elizabeth Hill Boone, 271–290. Washington, DC: Dumbarton Oaks.

Coggins, Clemency C. 1998. “United States Cultural Property Legislation. Observation of a Combatant.” *International Journal of Cultural Property* 7(1): 52–68.

Cook, Brian F. 1991. “The Archaeologist and the Art Market. Policies and Practice.” *Antiquity* 65: 533–537.

Coutts-Smith, Kenneth. 1991. “Some General Observations on the Problem of Cultural Colonialism.” Teoksessa *The Myth of Primitivism*, toim. Susan Hiller, 14–31. New York, NY: Routledge.

Cuno, James, toim. 2006. *Whose Muse? Art Museums and the Public Trust*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Cuno, James. 2009a. “Introduction.” Teoksessa *Whose Culture? The Promise of Museums and the Debate over Antiquities*, toim. James Cuno, 107–124. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Cuno, James, toim. 2009b. *Whose Culture? The Promise of Museums and the Debate over Antiquities*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Daly, Siobhan. 2005. *Social Capital and the Cultural Sector. Literature Review Prepared for the Department of Culture, Media and Sport*. London: Centre for Civil Society. Luetttu 17.2.2019.

D’Arcy, David. 2003. “Collector Gets Tax Break for Donating Cylinder Seals to University.” *The Art Newspaper* 139: 5.

- Donnan, Christopher B. 1991. "Archaeology and Looting. Preserving the Record." *Science* 251: 498.
- Eakin, Hugh. 2006. "Must Looted Relics be Ignored?" *The New York Times* 2.5.2006. Luettu 17.2.2019.
- Elia, Ricardo J. 1993. "A Seductive and Troubling Work." *Archaeology* 46(1): 64–69.
- Elia, Ricardo J. 2001. "Analysis of the Looting, Selling and Collecting of Apulian Red-Figure Vases." Teoksessa *Trade in Illicit Antiquities. The Destruction of the World's Archaeological Heritage*, toim. Neil Brodie, Jennifer Doole & Colin Renfrew, 145–154. Cambridge: McDonald Institute.
- Elkington, David & Jennifer Elkington. 2011. *Secret Hoard of Ancient Sealed Books Found in Jordan*. Lehdistöiedote. Luettu 17.2.2019.
- Emberling, Geoff & Kathryn Hanson, toim. 2008. *Catastrophe! The Looting and Destruction of Iraq's Past*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Errington, Shelly. 1998. *The Death of Authentic Primitive Art and Other Tales of Progress*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Felch, Jason & Ralph Frammolino. 2011. *Chasing Aphrodite. The Hunt for Looted Antiquities at the World's Richest Museum*. New York, NY: Houghton Mifflin Harcourt.
- Finkel, Irving. 2004. "Perspective of an Academic." Teoksessa *Not For Sale. A Swiss-British Conference on the Traffic in Artefacts from Iraq, Afghanistan and Beyond*, toim. Matt Kimmich, 41–42. Bern: British Council.
- Finkel, Jori. 2008. "Thai Antiquities in U.S. May Be Stolen 5-Year Investigation Has Implications for Many Museums." *SFGate* 24.2.2008. Luettu 17.2.2019.
- Fitzpatrick, Sidney D. 1992. *Lords of Sipan. A Tale of Pre-Inca Tombs, Archaeology, and Crime*. New York, NY: William Morrow.
- Forum. 2005. "Forum. Fakes, Forgeries and Biblical Scholarship." *Near Eastern Archaeology* 68(1/2): 61–77.
- Gatehouse, Jonathon. 2005. *Cash Box*. *Maclean's* 28.3.2005: 26–36. Luettu 17.2.2019.
- George, Andrew R. 2009. *Babylonian Literary Texts in the Schøyen Collection*. (Cornell University studies in Assyriology and Sumerology 10.) Bethesda, MD: CDL Press.
- Gerstenblith, Patty. 2004. *Art, Cultural Heritage, and the Law*. Durham, NC: Carolina Academic Press.
- Gill, David W. J. 2010. "The Returns to Italy from North America. An Overview." *Journal of Art Crime* 3: 105–109.
- Gill, David W. J. & Christopher Chippindale. 1993. "Material and Intellectual Consequences of Esteem for Cycladic Figures." *American Journal of Archaeology* 97: 601–659.
- Gill, David W. J. & Christopher Chippindale. 2006. "From Boston to Rome. Reflections on Returning Antiquities." *International Journal of Cultural Property* 13: 311–331.
- Gill, David W. J. & Christopher Chippindale. 2007. "From Malibu to Rome. Further Developments on the Return of Antiquities." *International Journal of Cultural Property* 14: 205–240.

- Godart, Louis & Stefano De Caro, toim. 2007. *Nostoi. Capolavori ritrovati*. Roma: Segretariato Generale della Presidenza della Repubblica.
- Gottlieb, Martin & Barry Meier. 2003a. “Of 2,000 Treasures Stolen in Gulf War of 1991, Only 12 Have Been Recovered.” *The New York Times* 1.5.2003. Luettu 17.2.2019.
- Gottlieb, Martin & Barry Meier. 2003b. “Ancient Art at Met Raises Old Ethical Questions.” *The New York Times* 2.8.2003. Luettu 17.2.2019.
- Graepler, Daniel & Marina Mazzei. 1993. *Fundort: Unbekannt. Raubgrabungen zerstören das archäologische Erbe*. München: Biering.
- Gross, Michaël. 2009. *Rogues’ Gallery. The Secret History of the Moguls and Money that Made the Metropolitan Museum*. New York, NY: Broadway Books.
- Gugliotta, Guy & Alan Cooperman. 2006. “Newly Translated Gospel Offers More Positive Portrayal of Judas.” *The Washington Post* 7.4.2006. Luettu 17.2.2019.
- Gutchen, Mark. 1983. “The Destruction of Archaeological Resources in Belize, Central America.” *Journal of Field Archaeology* 10: 217–227.
- Hall, Edward T. 1990. “Finding the Fakes.” *Minerva* 1(5): 19–21. Luettu 17.2.2019.
- Hollowell, Julie. 2006. “St Lawrence Island’s Legal Market in Archaeological Goods.” Teoksessa *Archaeology, Cultural Heritage, and the Antiquities Trade*, toim. Neil Brodie, Morag M. Kersel, Christina Luke & Katheryn Walker Tubb, 98–132. Gainesville, FL: University Press of Florida.
- Inskeep, Ray R. 1992. “Making an Honest Man of Oxford. Good News for Mali.” *Antiquity* 66: 114.
- Kelker, Nancy L. & Karen O. Bruhns. 2010. *Faking Ancient Mesoamerica*. Walnut Creek, CA: Left Coast Press.
- Kasser, Rodolphe, Marvin W. Meyer & Gregor Wurst, toim. 2006. *The Gospel of Judas*. Washington, DC: National Geographic.
- Kersel, Morag M. 2006. “From the Ground to the Buyer. A Market Analysis of the Trade in Illegal Antiquities.” Teoksessa *Archaeology, Cultural Heritage, and the Antiquities Trade*, toim. Neil Brodie, Morag M. Kersel, Christina Luke & Katheryn Walker Tubb, 188–205. Gainesville, FL: University Press of Florida.
- Kostadinov, Petar. 2009. “A Case Study.” *The Sofia Echo* 30.10.2009. Luettu 17.2.2019.
- Krosney, Herbert. 2006. *The Lost Gospel*. Washington, DC: National Geographic.
- Lawler, Andrew. 2005. “Looted Tablets Pose Scholar’s Dilemma.” *Science* 309: 869. Luettu 17.2.2019.
- Lemaire, André. 1984. “Probable Head of Priestly Scepter from Solomon’s Temple Surfaces in Jerusalem.” *Biblical Archaeology Review* 10(1): 24–29. Luettu 17.2.2019.

- Lemaire, André. 2002. "Burial Box of James, Brother of Jesus." *Biblical Archaeology Review* 28(6): 24–33, 70.
- McEvelley, Thomas. 1984. "Doctor, Lawyer, Indian Chief." *Artforum* 23: 54–60.
- McIntosh, Roderick J. 1996. "Just Say Shame. Excising the Rot of Cultural Genocide." Teoksessa *Plundering Africa's Past*, toim. Peter R. Schmidt & Roderick J. McIntosh, 45–62. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Mackenzie, Simon R. M. 2005. *Going, Going, Gone. Regulating the Market in Illicit Antiquities*. Leicester: Institute of Art and Law.
- Mackenzie, Simon R. M. & Penny Green, toim. 2009. *Criminology and Archaeology. Studies in Looted Antiquities*. Oxford: Hart.
- Manacorda, Stefano. 2011. "Criminal Law Protection of Cultural Heritage. An International Perspective." Teoksessa *Crime in the Art and Antiquities World*, toim. Stefano Manacorda & Duncan Chappell, 17–50. New York, NY: Springer.
- Manacorda, Stefano & Duncan Chappell, toim. 2011. *Crime in the Art and Antiquities World*. New York, NY: Springer.
- Mayr, Rudolf Henry. 2007. "Acknowledgments." Teoksessa *The Garšana Archives*, toim. David I. Owen & Rudolf Henry Mayr, ix–x. (Cornell University Studies in Assyriology and Sumerology 3.) Bethesda, MD: CDL Press.
- Mazur, Suzan. 2006a. "Add NYT to Bob Hecht Antiquities Ring Organigram?" *Scoop* 17.8.2006. Luettu 17.2.2019.
- Mazur, Suzan. 2006b. "Ancient Art Italy Wants Back from Boston's MFA." *Scoop* 15.9.2006. Luettu 17.2.2019.
- Moncrieff, Elspeth. 1998. "We All Pull Together." *The Art Newspaper* 44.
- Muscarella, Oscar White. 2000a. *The Lie Became Great. The Forgery of Ancient Near Eastern Cultures*. Groningen: Styx.
- Muscarella, Oscar White, toim. 2000b. "Special Issue on Forgeries in Ancient Art." *Source. Notes in The History of Art* 20(1).
- Nørskov, Vinnie. 2002. *Greek Vases in New Contexts*. Aarhus: Aarhus University Press.
- Owen, David I. 2007a. "Series Editor's Preface." Teoksessa *The Garšana Archives*, toim. David I. Owen & Rudolf Henry Mayr, v–vi. (Cornell University Studies in Assyriology and Sumerology 3.) Bethesda, MD: CDL Press.
- Owen, David I. 2007b. "Acknowledgments." Teoksessa *The Garšana Archives*, toim. David I. Owen & Rudolf Henry Mayr, vii–ix. (Cornell University Studies in Assyriology and Sumerology 3.) Bethesda, MD: CDL Press.
- Owen, David I. 2009. "Censoring Knowledge. The Case for the Publication of Unprovenanced Cuneiform Tablets." Teoksessa *Whose Culture? The Promise of Museums and the Debate over Antiquities*, toim. James Cuno, 125–142. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Owen, David I. & Rudolf Henry Mayr, toim. 2007. *The Garšana Archives*. (Cornell University Studies in Assyriology and Sumerology 3.) Bethesda, MD: CDL Press.

- Pigott, Robert. 2011. "Jordan Battles to Regain 'Priceless' Christian Relics." *BBC News* 29.3.2011. Luettu 17.2.2019.
- Price, Sally. 2001. *Primitive Art in Civilized Places*. Chicago, IL: Chicago University Press.
- Polk, Kenneth. 2009. "Whither Criminology in the Study of the Traffic in Illicit Antiquities?" Teoksessa *Criminology and Archaeology. Studies in Looted Antiquities*, toim. Simon R. M. Mackenzie & Penny Green, 13–28. Oxford: Hart.
- Robinson, James M. 2006. *The Secrets of Judas*. New York, NY: HarperSanFrancisco.
- Rocker, Simon. 2011. "Heavy Metal Secrets from a Jordanian Cave." *The Jewish Chronicle* 3.3.2011. Luettu 17.2.2019.
- Rollston, Christopher A. 2005. "Navigating the Epigraphic Storm. A Palaeographer Reflects on Inscriptions from the Market." *Near Eastern Archaeology* 68(1/2): 69–72.
- Shanks, Hershel. 1988. "Was BAR an Accessory to Highway Robbery?" *Biblical Archaeological Review* 14(6): 66–67. Luettu 17.2.2019.
- Shanks, Hershel. 2005. "Update. Finds or Fakes?" *Biblical Archaeology Review* 31(2): 58–69. Luettu 17.2.2019.
- Silver, Vernon. 2005. "Tomb-Robbing Trials Name Getty, Metropolitan, Princeton Museums." *Bloomberg* 30.10.2005. Luettu 17.2.2019.
- Silver, Vernon. 2009. *The Lost Chalice*. New York, NY: HarperCollins.
- Steiner, Christopher B. 1994. *African Art in Transit*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stone, Peter G. & Joanne Farchakh Bajjal, toim. 2008. *The Destruction of Cultural Heritage in Iraq*. Woodbridge: Boydell.
- Tijhuis, Antonius Johannes Gerhardus. 2006. *Transnational Crime and the Interface between Legal and Illegal Actors. The Case of the Illicit Art and Antiquities Trade*. Nijmegen: Wolf Legal.
- Trendall, Arthur Dale & Alexander Cambitoglou. 1978. *The Red-Figured Vases of Apulia, Vol. I. Early Apulian*. Oxford: Oxford University Press.
- Trendall, Arthur Dale & Alexander Cambitoglou. 1982a. *The Red-Figured Vases of Apulia, Vol. II. Middle and Late Apulian*. Oxford: Oxford University Press.
- Trendall, Arthur Dale & Alexander Cambitoglou. 1982b. *The Red-Figured Vases of Apulia, Vol. III. Indexes*. Oxford: Oxford University Press.
- Tubb, Katheryn Walker. 2002. "Point, Counterpoint." Teoksessa *Illicit Antiquities. The Theft of Culture and the Extinction of Archaeology*, toim. Neil Brodie & Katheryn Walker Tubb, 280–300. London: Routledge.
- Vickers, Michael & David Henry Gill. 1994. *Artful Crafts. Ancient Greek Silverware and Pottery*. Oxford: Clarendon Press.
- Vrdoljak, Ana Filipa. 2006. *International Law, Museums and the Return of Cultural Objects*. Cambridge: Cambridge University Press.

Watson, Peter & Cecilia Todeschini. 2007. *The Medici Conspiracy*. New York, NY: PublicAffairs.

Yemma, John. 1997. "In the Underworld of Looters, a Growing Violence." *Boston Globe* 4.12.1997.

04 VÄÄRENTÄMISEN HISTORIAA ANTIIKISTA NYKYAIKAAN

Christopher A. Rollston¹

Aloitin artikkelini nostamalla esiin väärennöksiin liittyviä perusasioita. (1) Epigraafisia eli piirtokirjoitusvääreännöksiä on tuotettu monissa kulttuureissa antiikin ajalta ja nykyaikaan. (2) Osa väärennöksistä on laadultaan heikkoja, toiset taas erittäin korkeatasoisia. (3) Koulutettu tutkija pystyy yleensä tunnistamaan huonotasaisen väärennoksen, mutta laadukas väärennös on toisinaan harhauttanut parastakin asiantuntijaa. (4) Osa väärentäjistä on lahjakkaita ja tarkkoja, toiset eivät ole, ja parhaatkin tekevät virheitä. (5) Vastaavasti jotkut tutkijat ovat lahjakkaita ja tarkkoja, mutta eivät kaikki. (6) Tutkija, jolta puuttuu epigrafinen koulutus, on harvoin hyvä tunnistamaan väärennöksiä. (7) Jotkut piirtokirjoitusten tutkijat ovat koulutuksestaan huolimatta huonoja tunnistamaan väärennöksiä.

(8) Yleensä väärennösten sisältö on jollain tapaa sensaatiomainen. (9) Piirtokirjoitusvääreännösten esitetään usein olevan peräisin jostakin nimetystä paikasta. Tämän tarkoituksena on korostaa piirtokirjoituksen väitettyä aitoutta. (10) Usein tutkija, jolla ei ole välitöntä kiinnostusta väärennoksen sisältöön, tunnistaa väärennoksen paremmin kuin tutkija, jolle aihe on jollain tapaa läheinen. Väärentäjät tietävät tämän. (11) Väärentäjät ja väärennöksiä kauppaavat

1 Department of Classical and Near Eastern Languages and Civilizations, George Washington University. Email: rollston@gwu.edu. Tekstin on suomentanut Liisa Laakso-Tammisto ja kielentarkastanut Ulla Kristiina Tervahauta-Helin. Artikkelin on julkaistu vuonna 2014 nimellä "Forging History: From Antiquity to the Modern Period." In *Archaeologies of Text: Archaeology, Technology, and Ethics*, edited by Matthew T. Rutz and Morag M. Kersel, 176–97. Joutkowski Institute Publications 6. Oxford: Oxbow Books. Artikkelin suomentamiseen ja julkaisemiseen on saatu lupa englanninkielisen version kustantajalta.

tahot ottavat todennäköisemmin yhteyttä tutkijoihin, joiden tiedetään yleensä luottavan asiakirjojen aitouden. Väärentäjät ja väärennösten kauppaajat yleensä välttävät hyvin kriittisiä tutkijoita. (12) Monet niistä syistä, joilla tutkijat ovat pyrkineet osoittamaan jonkin väärennoksen aitouden, ovat olleet ilmeisen vääriä tai parhaimmillaankin harhaanjohtavia. (13) Usein väärentäjät pyrkivät laatimaan väärennöksensä aitojen tekstien mukaan. (14) Joskus väärennökset paljastuvat nopeasti, mutta (15) joitakin on pidetty aitoina pitkään. (16) Väärentäjien motiivit vaihtelevat, mutta ne ovat yleensä (joskaan eivät aina) selvitetävissä. (17) Usein väärennöksiä myydään antiikkimarkkinoilla korkeaan hintaan. (18) Joskus väärennöksiä tehdään ideologisista, poliittisista tai uskonnollisista syistä. (19) Yleisesti ottaen väärennösten tekemisestä on tullut helpompaa ja niistä on tullut entistä taitavammin tehtyjä (Rollston 2003, 2004, 2005).

Tarkastelen seuraavaksi erilaisia väärennöksiä antiikista uudelle ajalle. Keskityn niiden perussisältöön, taustalla todennäköisesti vaikuttaneisiin syihin ja motiiveihin, oletettuun teko aikaan ja siihen, miten ne on tunnistettu. Tavoitteeni on osoittaa, että väärennösten tuottamisella on pitkä historia menneisyydessä ja että niitä tehdään yhä edelleen.

MUINAINEN MESOPOTAMIALAINEN VÄÄRENNÖS

Manishtushu (2000-luvun lopulla eaa.) oli Akkadin Sargonin poika, Rimushin veli ja Naram-Sinin isä. Manishtushua pidetään usein Akkadin kolmantena

kuninkaana. Teksti, jonka väitetään olevan hänen valtakaudeltaan, on kirjoitettu nuolenpääkirjoituksella ristinmuotoiseen kiviesineeseen ja se tunnetaan nimellä Cruciform Monument (British Museum nro 91022). Se on esittelevinään Manishtushun saavutuksia, muun muassa rakennustoimintaa ja viholisten lyömistä. Piirtokirjoituksessa on monia varsin kiinnostavia piirteitä. Itse tekstissä Manishtushu esimerkiksi toteaa: ”Uudistin E-babbarin (tempppelin) rituaaleja ja riittejä, lisäsin uhreja uhrien päälle” (Sollberger 1967–1968, 63). Lisäksi Manishtushu sanoo: ”Nostin käteni kohti (aurionjumala) Shamashia, mestariani. Hän kuuli rukoukseni, hän avasi minulle oikeuden tien. Sinä samana päivänä palasin sille kentälle ikuisesti” (Sollberger 1967–1968, 64). Hän toteaa myös, että ”Abshanista Akshakiin Durdanumista itään, kolmekymmentäkahdeksan kylää vapautettiin Shamashille. En halunnut heidän päivätyötään, ei heitä haettu palvelukseen, he tekevät päivätyönsä vain E-babbarille” (Sollberger 1967–1968, 64). Tekstin loppuosa kertoo muun muassa sen, että Manishtushu käytännöllisesti katsoen kaksinkertaisti temppeleille ohjatut varat. Teksti päättyy valaan ja kirouksiin:

Vannon Shamashin ja Ayan, Enkin, Nin-hursagan (ja) Adadin nimeen: tämä ei ole valetta, se on todellakin totta! - - Jos joku vahingoittaa tätä kirjoitusta, täyttäköön Enki hänen kanavansa mudalla. Keskeyttäköön Nin-hursaga lasten syntymisen hänen maallaan! Tehköön hän suunnitelmia, (ja) tehköön Adad (ne) tyhjiksi, ja kootkoon kaikki hänen jälkeläisensä! (Sollberger 1967–1968, 64)

Kirjoituksen ensimmäinen editori (L. King) tulkitsi, että se ajoittuu Manishtushun valtakaudelle ja kirjaa

lukuisia etuoikeuksia ja tuloja, joita Sipparin E-babbar-temppeleillä oli vanhalla akkadilaiskaudella (2000-luvun lopulla eaa.). Nämä etuoikeudet ja tulot yhdistettiin etenkin Sipparin temppeleissä tehtyihin uudistuksiin. I. J. Gelbin tulkinta on ollut merkittävä tekstin ymmärtämiseksi. Hänen mukaansa asiakirja on uskonnollisista syistä laadittu väärennös (frauspia) *vanhan Babylonian kaudelta (1000-luvun alkupuolella eaa.). Sen tavoitteena on esittää, että Sipparin temppeleiden etuoikeudet periytyivät jo muinaisilta ajoilta.* (Gelb 1949, 346–348). Gelbin argumentit olivat luonteeltaan filologisia ja paleografisia. Tämän jälkeen Sollberger kirjoitti yksityiskohtaisen artikkelin lähtökohtanaan Gelbin argumentit. Vaikka Sollberger uskoi, että ajoitus vanhan Babylonian kaudelle oli (periaatteessa) filologisin perustein mahdollinen, hän esitti vakuuttavasti, että tekstin alkuperä on uusbabylonialaisella kaudella.

Sollbergerin väite perustui kahteen seikkaan. Ensiksi, tunnetaan uusbabylonialainen fragmentti (Si 3), joka oli jo aiemmin tunnistettu Manishtushun monumentin ”kaksoiskappaleeksi”. Jopa King oli havainnut tämän niin varhain kuin 1910. Fragmentin oli luultu olevan (paljon) myöhäisempi kopio ristinmuotoisesta monumentista. Vaikka fragmentti sisältää, usein sanasta sanaan, saman tekstin kuin ristinmuotoinen monumentti, näiden kahden tekstin välillä on myös yksi huomattava eroavaisuus. Sollberger nimittäin totesi, että fragmentti Si 3 ei lainkaan sisällä ristinmuotoisen monumentin arkaismeja tai pseudoarkaismeja vaan se on hyvää uusbabyloniaa. Samalla tavoin uusbabylonialaisen fragmentin lopussa on myös vaikea lopputeksti, jossa tekstin sanotaan olevan babylonialaisen piirtokirjoituksen kopio. Sollberger päätteli, että fragmentti Si 3 ”oli

kaikkea muuta kuin ristinmuotoisen monumentin jäljennös. Se on E-babbarin viranhaltijoiden laatima alkuperäisteksti, josta kirjuriin piti muokata muinainen asiakirja, jonka avulla he saattoivat perustella omia vaatimuksiaan.” (Sollberger 1967–1968, 52; British Museum nro 78290).

Sipparin ristinmuotoisen monumentin arkeologisesta kontekstista ei kukaan keskustellut ennen Sollbergeriä, mutta se liittyy olennaisesti keskusteluun. Ristinmuotoinen monumentti nimittäin löydettiin arkeologisissa kontekstissa, jossa oli kaksi suurta, tynnyrinmuotoista terrakottasylinteriä uusbabylonialaisen kuningas Nabodiduksen valtakaudelta (556–539 eaa.). Yllä esitetyn kumulatiivisen materiaalin perusteella Manishtushun monumentin tekstiä pidetään väärennöksenä, joka ajoittuu uusbabylonialaiselle kaudelle (ks. myös Al-Rawi & George 1994, 139–148).

Tästä väärennöksestä voidaan suurella varmuudella todeta seuraavaa: Manishtushun ristinmuotoinen monumentti on laadittu näyttämään siltä, että se on peräisin kuningas Manishtushulta vanhalta akkadilaiskaudelta (2000-luvulta eaa.). Todellisuudessa se on peräisin uusbabylonialaisajalta (todennäköisesti 500-luvulta eaa.). Esitetty alkuperä vaikuttaa realistiselta mutta on fiktiivinen. Dokumentin kieliasu on vanhahtava, muttei todellisuudessa niin vanha kuin se antaa ymmärtää. Tapa, jolla se hyödyntää aiempia historiallisia materiaaleja, saa sen vaikuttamaan huomattavasti vanhemmalta kuin onkaan. Juuri se oli väärentäjän tai väärentäjien tavoite. Dokumentin varsinainen tavoite oli luoda Sipparin E-babbar-temppelin etuoikeuksille muinaisuuden illuusio.

Suurimmat hyötyjät olivat temppelin piirissä olevia tahoja. Näin ollen tämän dokumentin väärentäjää tai väärentäjiä voi perustellusti pitää eliitin jäsenenä, kuten pappeina, joille etuoikeutettu asema toi paljon taloudellista, uskonnollista ja poliittista hyvää. Toisin sanoen väärentäjän tai väärentäjien voi todeta tuottaneen tekstin taitavasti ja oman etunsa vuoksi. Nykytutkimus on pystynyt määrittämään dokumentin todellisen laatimisaajan ja tarkoituksen.

EGYPTILÄINEN VÄÄRENNÖS PTOLEMAIOSTEN AJALTA

Niin kutsuttu Nälänhätästeela (Lichtheim 1980, 94–103) on löytynyt Sehelin saarelta Assuanin läheltä. Steelassa annetaan ymmärtää, että se on peräisin vanhan valtakunnan Kolmannen dynastian (n. 2700–2600 eaa.) ajalla hallinneen faarao Djoserin valtakaudelta. Steelassa on reliefi, joka kuvaa faarao Djoseria uhraamassa Khnum-Re-, Satis- ja Anukis-jumalille. Lähellä tekstin alkua todetaan seuraavaa: ”Vietin valtaistuimellani suruaikaa, palatsissa olijat surivat, koettelemus painoi sydäntäni, sillä Hapy ei ollut tullut ajallaan. Seitsemän vuoden ajan vilja kasvoi niukasti, jyvät kuivuivat, kaikesta ruoasta oli puutetta” (Lichtheim 1980, 95–96).

Faarao Djoser jatkaa kertomalla ”Etelän alueiden maaherralle”, että Imhotepin pappi on kertonut hänelle Elefantinen saarella sijaitsevasta Khnum-jumalan temppelistä ja että Khnum hallitsee Niilin tulvia. Kohta Khnum ilmestyykin faarao Djoserille unessa ja lupaa nälänhädän päättyvän. Faarao Djoser on kiitollinen Elefantinen Khnumille ja lupaa laa-

jentaa Khnumin temppelin aluetta. Hän lupaa, että temppelin alueella olevien peltojen satoa ei tarvitse tuoda faaraan varastoihin vaan temppelin vilja-aitaan. Lisäksi kaikki riista ja jalokivet, jotka oletuksen mukaan kuuluivat valtaistuimelle, menevät myös runsain mitoin Khnumin temppelille. Nälänhätästeelan kertomuksen mukaan Djoser sanoo, että tämä kaikki on “vastalahja siitä mitä sinä teit minulle”. Uuden järjestelyn vahvistamiseksi todetaan, että “viranhaltijat eivät saa antaa määräyksiä näillä paikoilla tai viedä niiltä mitään, sillä kaikki on turvattava sinun pyhäkköäsi varten”. Lopuksi vielä määrätään, että jonkun on “kaiverrettava tämä asetus pyhäkössä olevaan steelaan, koska kaikki on tapahtunut sen mukaan, (ja) kivilaattaa, jotta pyhät kirjoitukset ovat kahteen kertaan luettavissa temppelissä. Joka (niille) sylkee petollisesti on luovutettava rangaistavaksi” (Lichtheim 1980, 100).

Lichtheim (1980) on todennut, että “nykymuodossaan teksti on epäilemättä Ptolemaiosten ajan tuote.” Hän huomauttaa eräiden tutkijoiden esittäneen, että se perustuu aitoon vanhan valtakunnan määräykseen Djoserin ajoilta. Toiset tutkijat kuitenkin pitävät sitä täysin fiktiivisenä (Lichtheim 1980, 94). Todennäköisistä väärentäjistä Lichtheim itse päättelee seuraavaa: ”todennäköisin hypoteesi -- on se, jonka mukaan piirtokirjoitus olisi Khnumin temppelin papiston tekemänä. Heillä oli tarve vahvistaa omia etuoikeuksiaan Philaen Isiksen temppelin papiston valtausvaatimuksia vastaan” (Lichtheim 1980, 95).

Haiying (1998, 515–521) on päätenyt samoihin perusjohtopäätöksiin. Hän toteaa ensinnäkin,

että “yleisesti hyväksytyyn käsityksen mukaan Nälänhätästeela, joka väittää ajoittuvansa Djoserin valtakauden 18. vuodelle, on Ptolemaiosten ajan piirtokirjoitus”. Hän jatkaa yksityiskohtaisemmin pohtimalla steelan mahdollisia valmistajia ja toteaa, että luultavasti Khnumin papit laativat väärennoksen Ptolemaiosten kaudella poliittisista ja uskonnollisista syistä. Olivathan he lopulta tässä steelassa olevien määräysten ensisijaiset edunsaajat.

Kaiken kaikkiaan alalla vallitsee yksimielisyys siitä, että Nälänhätästeela on väärennös. Sen esitetään olevan peräisin vanhan valtakunnan kolmannen dynastian ajan faarao Djoserilta, mutta todellisuudessa se oli ptolemaiolaishauden (323–30 eaa.) tuotos. Nälänhätästeelan ensisijaiset edunsaajat olivat tekemisissä Khnumin temppelin kanssa ja hyötyivät temppelistä taloudellisesti, uskonnollisesti ja poliittisesti. Siksi on kohtuullista olettaa, että nämä samat tahot olivat vastuussa väärennöksestä. Väärentäjä tai väärentäjät tuottivat huolella tekstin, joka näytti olevan peräisin vanhan valtakunnan ajoilta, mutta tämäkin kuului juoneen. Viime kädessä kirjoitus on väärennös, joka oli laadittu kaksi vuosituhatta vaitettyä myöhemmin. Tarkoituksena oli pyrkiä luomaan ja vahvistamaan tiettyyn temppeliin ja jumalaan liittyvien eliittiryhmien etuoikeutettu asema.² Täs-

² Tähän liittyen hyödyllinen keskustelu vastaavista motiiveista muinaisteksteissä, katso Na’aman (2011). Heparalaisessa Raamatussa on selvästi samantapaisia väärennöksiä, ja useimmat tutkijat hyväksyvät De Wetten väitteen (vuodelta 1806), jonka mukaan Joasin reformin aikaan löydetty “Lain kirja” oli jonkinlainen hyvä tarkoittava väärennös (ks. Childs 1979, 202–210). Samoin alalla on jo pitkään vallinnut yhteisymmärrys (vaikkakin äänekäs vähemmistö sitä vastustaa) siitä, että

• Nälänhätästeela.
• Morburre/Wikimedia
• Commons.

säkin tapauksessa piirtokirjoituksen fiktiivisyys on paljastunut huolellisen filologisen ja historiallisen analyysin ansiosta, ja se voidaan ottaa huomioon tämän ptolemaiolaisen tekstin kokonaisuuden tulokinnassa.

KESKIAIKAINEN LATINANKIELINEN VÄÄRENNÖS: KONSTANTINUKSEN LAHJAKIRJA

Konstantinuksen lahjakirjana tunnetun asiakirjan mukaan keisari Konstantinus Suuri “luopui kruunustaan ja kaikista kuninkaallisista etuoikeuksistaan Rooman kaupungissa, Italiassa ja Rooman valtakunnan länsiosissa, Apostolisen istuimen hyväksi” neljäntenä päivänä kasteensa jälkeen, eli noin vuonna 37 jaa. (Coleman 1922, 11). Lahjakirjassa todetaan, että Konstantinuksen lahja on mainittu Pyhän Silvesterin teoissa. Kyse on paavi Silvester I:stä (314–335). Konstantinuksen lahjakirjan sanamuoto välittää selkeän viestin asiakirjan tarkoituksesta. Siinä esimerkiksi todetaan, että “Konstantinus antoi tämän etuoikeuden Rooman kirkon piispalle, jotta kaikkialla roomalaisessa maailmassa papit pitäisivät häntä johtajanaan samalla tavoin kuin tuomarit pitävät kuningasta” (Coleman 1922, 12–13). Lahjakirja jatkuu seuraavin sanoin: ”Autuaan Pietarin pyhä istuin olkoon loistokkaasti muita korkeampi. Me määräämme ja säädämme, että hänellä on oltava

Paavalin kirjeet kreikkankielisessä Uudessa Testamentissa ovat myös väärennöksiä, paljolti siten kuin F. Schleiermacher (1807) väitti jo pari vuosisataa sitten, etenkin mitä tulee 1. kirjeeseen Timoteukselle. Argumenttien vaikuttavuudesta ja viitteistä laajaan kirjallisuuteen, ks. Ehrman (2011: 79–141).

ylivaltius myös neljään patriarkaattiin Aleksandriassa, Antiokiassa, Jerusalemissa ja Konstantinopolissa, samoin kuin kaikkiin Jumalan kirkkoihin maan päällä.” Lahjakirjassa huomautetaan edelleen, että ”olemme antaneet hänelle (Pietarille) omaisuuttamme niin idässä kuin lännessä, ja jopa valtakunnan pohjoisissa ja eteläisissä osissa, nimittäin Juudeassa, Kreikassa, Aasiassa, Traakiassa, Afrikassa, Italiassa ja eri saarilla” (Coleman 1922, 15). Samassa hengessä Konstantinuksen lahjakirjassa todetaan:

Me siirrämme ja luovutamme edellä mainitulle pyhimmälle paavi Silvesterille, koko maailman paaville, myös palatsimme, kuten sanottu, samoin Rooman kaupungin ja kaikki provinssit, paikat ja kaupungit Italiassa ja valtakunnan läntisillä alueilla, ja me säädämme tällä jumalaisella ja käytännöllisellä laillamme, että ne tulevat hänen (Silvesterin) ja hänen seuraajiensa määräysvaltaan, ja että ne jäävät pyhän Rooman kirkon lain alaisiksi ... ja me säädämme, että kaikki nämä asettamamme ja vahvistamamme asiat säilyvät rikkomattomina ja horjumattomina maailman loppuun asti. (Coleman 1922, 17)

Lahjakirja päättyy toteamukseen, jonka mukaan ”yhdelläkään meitä seuraavalla keisarilla, ylimystöllä tai satraapeilla, kunniakkaimmalla senaatilla tai kenelläkään koko maailman ihmisistä, nyt ja tulevina aikoina, ole lupa rikkoa näitä säädöksiä. Ne, jotka niitä rikkovat, joutuvat ikuiseen kadotukseen” (Coleman 1922, 18–19). Konstantinuksen lahjakirjan mukaan kirkon oli siis määrä hallita Rooman valtakuntaa. Kirkon piirissä lahjakirjaa pidettiin sitovana asiakirjana. Esimerkiksi paavi Leo IX (1002–1054)

viittasi siihen vuonna 1054 Mikael Kerulariokselle osoitetussa kirjeessä, kun hän vetosi Rooman kirkon ylivaltaan. Myös Leo IX:n seuraajat käyttivät lahjakirjaa samaan tarkoitukseen. Toisin sanoen tätä kirjettä ja sen suureellisia kirkon ylivaltaa koskevia väitteitä pidettiin autenttisina ja sitovina.³ Kukaan ei moneen vuosisataan vakavasti asettanut sen aitoutta kyseenalaiseksi.

Lahjakas italialainen humanisti Lorenzo Valla (1406–1457) oli kuitenkin vakuuttunut siitä, että lahjakirja oli väärennös, ettei se ollut Konstantinuksen laatima eikä edes peräisin 300-luvulta. Vallan Konstantinuksen lahjakirjaa koskeva murskakriittikki, *De falso Credita et Ementita Constantini Donatione Declamatio*, on kirjoitettu noin vuonna 1440. Sen englanninkielisen käännöksen nimi on *The Discourse of Lorenzo Valla on the Forgery of the Alleged Donation of Constantine* (Coleman 1922). Vallan asiakirja ajoitetaan noin vuoteen 1440, koska Valla mainitsee Vitelleschin murhan maaliskuussa 1440 (Coleman 1922, 163). Valla aloittaa historialliskriittisen analyysinsä seuraavasti:

Olen julkaissut monia kirjoja, hyvin monia, melkein kaikilla oppineisuuden aloilla. Tiedän, että jotkut ovat järkyttyneitä siitä, että olen kirjoissani eri mieltä eräiden suurten kirjoittajien kanssa, joita on jo kauan arvostettu, ja syyttävät minua harkitsemattomuudesta ja pyhäinhäväistyksestä – mitä

³ *Konstantinuksen lahjakirjan* varhaisin käsikirjoitus on Ranskan Kansalliskirjastossa (Bibliothèque nationale de France, ms. Latin 2777). Se ajoitetaan tavallisesti 800-luvulle. Viittauksia *Konstantinuksen lahjakirjaan* tavataan ensi kertaa 800-luvun loppupuolella.

eräät heistä mahtavatkaan nyt tehdä! Miten heidän raivonsa kohdistuukaan minuun, ja jos heille tarjoutuu tilaisuus, kuinka innokkaasti ja nopeasti he raahaavat minut rangaistavaksi! Sillä minä en kirjoita ainoastaan kuolleita vastaan vaan eläviä, enkä tätä tai tuota toista miestä vastaan, vaan kokonaista joukkoa, ei pelkkiä yksityishenkilöitä vaan auktoriteetteja vastaan. Ja millaisia auktoriteetteja! Jopa ylintä paavia vastaan. (Coleman 1922, 21)

Vaikka Vallan sanat saattavatkin olla täynnä hybristä, niitä voi myös pitää jonkinlaisena apologiana. Onhan hän tekstissään puuttumassa (kirkon) vallan ja rikkauten lähteeseen, ja hän ennakoi saavansa päällensä niiden vihan, jotka haluavat heittää epäilyksen varjon hänen ylleen, kun hän järkyttää käsitystä lahjakirjan aitoudesta. Joka tapauksessa tässä kohdin Valla ottaa haasteen päättäväisesti vastaan:

Tiedän, että jo pitkään ihmiset ovat odottaneet kuulevansa sen hyökkäyksen, jolla haastan Rooman paavit. Se onkin valtava, ja se johtuu joko alistuvasta tietämättömyydestä, törkeästä kuvienkumartajan ahneudesta tai sellaisen valtakunnan ylpeydestä, jossa julmuus on aina läsnä. Sillä jo joidenkin vuosisatojen ajan he eivät ole joko tienneet, että Konstantinuksen lahjakirja on valheellinen ja väärennetty, tai sitten he itse ovat sen väärentäneet, ja heidän seuraajansa ovat samalla petollisella tavalla kuin edeltäjänsä puolustaneet oikeaksi sitä, minkä ovat tienneet vääräksi. (Coleman 1922, 27)

Tämän jälkeen Valla ryhtyy tosissaan argumentoimaan Konstantinuksen lahjakirjan autenttisuutta

vastaan. Valla lähtee liikkeelle linjaamalla kritiikkina keskeisen sisällön:

Tulen osoittamaan, että (1) Konstantinus ja Silvester eivät olleet sellaisia miehiä, että ensin mainittu olisi päättänyt antaa noita maita toiselle, tai että hänellä olisi ollut laillista oikeutta tehdä niin, tai että viimeksi mainittu olisi ollut halukas ottamaan niitä vastaan tai olisi voinut laillisesti tehdä niin. (2) Viimeksi mainittu ei vastaanottanut eikä ensin mainittu luovuttanut sitä, mitä väitetään luovutetuksi, vaan se on kaiken aikaa pysynyt keisarien vallan ja alaisuudessa; (3) Konstantinus ei antanut mitään Silvesterille vaan aiemmalle paaville, ja Konstantinus oli saanut kasteen jo ennen tuota paavia. Nämä avustukset olivat merkityksellisiä ja tarkoitettu pelkästään paavin elinkustannuksiin; (4) Ei ole myöskään totta, että (Gratianuksen) dekreetissä olisi mukana lahjakirjan jäljennös tai että se olisi peräisin Silvesterin historiasta. Sitä ei ole siellä niin kuin ei missään muussakaan historiassa, ja se koostuu ristiriitaisuuksista, mahdottomuuksista, typeryyksistä, barbarismeista ja mielettömyyksistä. (Coleman 1922, 27, 29)

Valla argumentoi tutkielmassaan monipuolisesti ja erittäin vakuuttavasti. Aluksi hän esittää yleisiä perusteita. Niinpä hän ensin toteaa, ettei ole järkevää kuvitella, että Konstantinus Suuri olisi yksinkertaisesti luovuttanut valtakuntansa kirkolle. Kuninkaathan pyrkivät “kasvattamaan valtakuntia ja kuningaskuntia - - ja laajentamaan valtaansa mahdollisimman kauas ja laajalle alueelle” (Coleman 1922, 27, 29, 31). Valla viittaa siihen, että kuninkaat usein syyllistyvät moniin rikoksiin ja kauheuksiin

päämääränään saada valtaa ja laajentaa sitä; siksi “jos valtaa yleensä tavoitellaan näin päättäväisesti, miten paljon suurempaa onkaan päättäväisyys sen säilyttämiseksi!” (Coleman 1922, 31). Lisäksi hän esittää, että jos Konstantinus olisi luopunut valtakunnastaan, monet eri tahot olisivat merkittävästi vastustaneet sitä. Hän esimerkiksi toteaa, että ne roomalaiset, jotka olivat “niin usein seisseet taistelurivistöissä, jotka olivat nähneet veljensä, isänsä, poikansa vihollisten lävistäminä ja tuskissaan” olisivat olleet tyrmistyneitä. Edelleen korkeiden virkojen haltijoita, esimerkiksi senaattia, olisi järkyttänyt, jos Konstantinus olisi luovuttanut imperiumin kirkolle. Valla huomauttaa, että monet roomalaiset olisivat kieltäytyneet hyväksymästä kirkon uskoa ja sen pääpiirteitä. Toisin sanoen pakanat olisivat voineet sanoa: ”Sinä (Konstantinus) voit todellakin tehdä valtakunnallesi ja jopa meille mitä haluat, yhtä poikkeusta lukuun ottamatta, ja sitä me puolustamme kuolemaan saakka; me emme lakkaa palvomasta kuolemattomia jumalia” (Coleman 1922, 39).

Tässä Valla keskittyy siihen, ettei 300-luvulta tunnetakaan mitään tekstilähdetä, jossa mainittaisiin, että Silvester olisi ottanut Konstantinuksen lahjakirjan vastaan. Valla jatkaa: “jotta uskoisimme asiakirjassa mainittuun niin sanottuun lahjoitukseen, meillä pitäisi olla jonkinlaisia todisteita siitä, että Silvester on sen vastaanottanut.” Valla painaa tikarin yhä syvemmälle ja kirjoittaa, että “ei ole olemassa mitään joka viittaisi sen aitouteen.” Hänen päätelmänsä on, että “se, ettei (missään) ole mitään mainintaa sen vastaanottamisesta, antaa perusteen todeta, että mitään lahjaa ei ollut” (Coleman 1922, 61). Hän myös kysyy, missä mainitaan että se olisi otettu vastaan

tai lahjoitettu (Coleman 1922, 63). Vallan mukaan looginen johtopäätös on, että mitään omaisuuden siirtoa ei tapahtunut, koska Konstantinuksen lahjakirja on vuosisatoja Konstantinuksen jälkeen laadittu väärennös. Valla myös toteaa, että Konstantinuksen lahjakirjaa ei mainita missään Gratianuksen (k. noin 1159) asiakirjoista, vaikka ne ovat yksityiskohtaisia.

Valla kyllä huomauttaa, että joku oli lisännyt Gratianuksen dekreetin käsikirjoitukseen joitakin katkelmia lahjakirjasta, mutta hän toteaa heti perään, että “ne, jotka ovat asioista hyvin perillä, eivät ole koskaan ajatelleet”, että alkuperäinen dekreetti olisi pitänyt sisällään jaksoja lahjakirjasta.⁴ Hyvänä tekstikriitikkona Valla viisaasti huomauttaa, että yhdessäkin dekreetin vanhimmista kappaleista ei ole mitään osaa lahjakirjasta (Coleman 1922, 75). Juristisen koukeroisin sanakääntein Valla ilmoittaa toivovansa, että voisi vetää väärentäjän oikeuteen ja kuulustella tätä siitä, että “lahjaa” ei ole mainittu edes *Silvesterin teoissa*, vaikka juuri Silvester oli se paavi, jonka piti olla lahjan ensimmäinen vastaanottaja.

Valla kiinnittää huomionsa myös lahjakirjan lukuihin kielellisiin ongelmiin. Hän esimerkiksi toteaa, että sisällyttämällä samaan lauseeseen sanat *extiterit* ja *existat* väärentäjä sai aikaan semanttisen sotkun siinä käytettyjen eri tapa- ja aikamuotojen vuoksi. Lisäksi Vallan mukaan väärentäjä esimerkiksi sekoitti “säättämistä, vihkimistä” ja “säättämistä, määräämistä”

⁴ Gratianus oli 1100-luvulla elänyt italialainen, jota pidetään usein “kanonisen oikeuden isänä”. Hänen teoksensa *Concordantia discordantium canonum* eli Gratianuksen dekreetti on noin 4 000 patristisen kirjoituksen, konsiliaaristen tekstien ja paavin määräysten kokoelma.

tarkoittavat termit eikä käyttänyt sanaa Byzantium vaan Byzantia (Coleman 1922, 93). Valla mainitsee, että vaikka väärentäjä oletti, että diadeemi oli tehty puhtaasta kullasta ja jalokivistä, todellisuudessa kuninkaallinen diadeemi oli tehty karkeasta kankaasta tai ehkä silkistä (Coleman 1922, 105). Toisin sanoen Valla esittää, että Konstantinuksen lahjakirja on täynnä sellaisia historiallisia ja kielellisiä ongelmia, joita aito 300-luvulla laadittu asiakirja ei sisältäisi. Siksi Konstantinuksen lahjakirja on väärennös, joka on todennäköisesti laadittu 800-luvulla. Sen tarkoituksena on ollut lisätä kirkon etuoikeuksia ja entisestään kasvattaa kirkollisen eliitin rikkauksia ja valtaa. Tekijä(t) yritti(vät), kuten väärentäjät aina, saada asiakirjan näyttämään mahdollisemman vanhalta ja historialliselta. Vallan perinpohjainen analyysi osoittaa, että Konstantinuksen lahjakirja on aito väärennös, laadittu monta vuosisataa väitettyä myöhemmin.

VÄÄRENNÖS 1800-LUVULTA: FOINKIALAINEN PIIRTOKIRJOITUS BRASILIASTA

1800-luvulla tuli julkisuuteen foinikialainen piirtokirjoitus, jota väitettiin raamatullisen Esjon-Geberin alueen sidonilaisten kirjoittamaksi. He olivat olleet purjehtimassa pitkin “Hamille kuuluvaa maata,” siis Afrikkaa, kuningas Hiram III:n valtakaudella (noin 552–532 eaa.), mutta olivat ajautuneet reitiltään “kaukaiselle rannalle”. Piirtokirjoituksen väitettiin löytyneen Brasiliasta, Pauso Alto -nimisestä paikasta läheltä Paraíba-jokea. Kirjoituksesta liikkui käsin tehtyjä kopioita, ja sovittiin, että Ladislau de Souza

Mello Neto julkaisi sen. Vaikka monet olivat innoissaan piirtokirjoituksen sisällöstä, esitettiin myös epäilyjä sen aitoudesta. Lidzbarski ilmoitti, että sen täytyy ehdottomasti olla väärennös, ja niin kirjoitus unohtui (Lidzbarski 1898, 132; varhainen analyysi, ks. Schlottmann 1874, 481–487). Gordon (1968) kuitenkin julkaisi piirtokirjoitusta koskevan artikkelin 1960-luvun lopulla. Hän piti piirtokirjoitusta varmasti aitona.

Cross ei vakuuttanut kirjoituksen aitoudesta (Cross 1968). Hän totesi ensinnäkin, että piirtokirjoituksen selkeys nostatti kysymyksiä. Hänestä oli epäilyttävää, että piirtokirjoituksessa oli niin paljon yhteisiä piirteitä kreikkalaisten ja Raamatun kirjoitusten, erityisesti Herodotoksen ja Joonan kirjan, kanssa. Hän vyörytti merkittävän määrän raskauttavaa näyttöä piirtokirjoitusta vastaan. Monien sanojen kirjoitusasu esimerkiksi noudatti väitetyn aikakauden foinikialle poikkeavaa lukutapaa. Kirjoituksessa *’nhn* on monikon ensimmäisen persoonan pronomini. Gordon piti tätä aramaismina, mutta Cross totesi, että “pronominin kaltaisten kielen peruselementtien lainaaminen on kielitieteellisesti niin harvinainen ilmiö, että se voidaan torjua metodologisin perustein.” Lisäksi piirtokirjoituksessa esiintyy myös hif’il-muoto, mikä sekin on aikakauden foinikialaisessa piirtokirjoituksessa täysin poikkeavaa.⁵ Ongelmallinen seikka on myös määräisen artikkelin h käyttö rakenneketjun nomen regens -osan edellä eli mhqrt

⁵ Aktiivin kausatiivinen taiputus foinikiassa on *yip’il*. Myöhäispuunilaisessa kielessä käytetään preformatiivista *h*:ta, ja väärentäjä luultavasti perusti oman muotoilunsa tähän seikkaan (tai ehkä se oli vain virhe, joka johtui hänen hepreantaidoistaan). Crossin mukaan 1800-luvulla käytetyt foinikian kieltä koskevat tekstit itse asiassa olettivat, että *hip’il* esiintyy foinikian kielessä (Cross 1968, 446).

hmlk, “kuninkaan kaupungista”.⁶ Crossin argumentaatio on huolellista, perusteellista ja vakuuttavaa. Sisältöä ja ortografiaa koskeva kumulatiivinen analyysi tukee riittävästi käsitystä, että “Brasilian foinikialainen piirtokirjoitus” on väärennös 1800-luvulta.

1800-luvun loppupuolella tutkijapiireissä käytiin keskustelua siitä, olivatko foinikialaiset voineet purjehtia aina Uuteen Maailmaan asti. Piirtokirjoitus olisi vakuuttanut jotkut siitä, että näin oli tapahtunut. Epäilemättä piirtokirjoitus väärennettiin juuri tämän takia. Tässä yhteydessä voi huomauttaa, että vaikka piirtokirjoituksen piti olla kiveen hakattu, tietääkseni yksikään tutkija ei ole koskaan nähnyt sitä. En ole myöskään onnistunut löytämään sitä Brasiliasta. Itse asiassa edes sen löytöpaikasta ei ole täyttä varmuutta. Siksi voi hyvinkin olla, ettei koko piirtokirjoitusta ole koskaan ollut olemassa muualla kuin väärentäjänsä paperille laatimassa kopiassa. Tietenkin väärentäjä yritti saada piirtokirjoituksensa vaikuttamaan historialliselta, mutta huolellinen kielitieteellinen analyysi paljasti sen väärennökseksi. Tässä suhteessa merkityksellistä on, että kuten usein muissakin tapauksissa, arvostettu tutkija (Cyrus Gordon) edelleen uskoi piirtokirjoituksen aitouteen eikä muuttanut kantaansa edes Crossin murskaavan artikkelin jälkeen. Tästä opimme, että joskus ilmeinenkin väärennös voi saada vaikutusvaltaisia

⁶ Cross käsittelee tätä *nomen regensin* artikkelikysymystä jonkin verran ja toteaa, että artikkeli *nomen regensin* yhteydessä “on vastoin yleistä käytäntöä foinikian ja heprean kielissä, ja yksinkertaisin selitys on, että se on virhe”. Cohen mainitsee Heprealaisesta Raamatusta muutaman harvinaisen artikkelin *nomen regensin* yhteydessä (esimerkiksi Hes. 9:3, 1. Sam. 26:22). Hän toteaa, että useimmat muut Heprealaisen Raamatun tapaukset johtuvat tekstin turmeltumisesta. (Cross 1968; Oppenheim 1964, 32–35; katso myös Röllig 1999, 58).

puolustajia. Väittäisin, että halu uskoa jonkun tekstin aitouteen – ehkä siksi, että (aito) teksti saattaisi vahvistaa jonkin merkittävän näkemyksen tai teorian – voi johtaa metodisen epäilyn unohtamiseen.

KREIKKALAISET JA LATINALAISET VÄÄRENNÖKSET SEKÄ COLEMAN-NORTONIN VÄÄRENNÖS 1900-LUVUN PUOLIVÄLISSÄ

Uuden Testamentin tekstikriitikko Bruce Metzger Princetonin yliopistosta on todennut, pitkälti Abbottia (1908, 27) seuraten, että vuosisatojen varrelta tunnetaan lukuisia väärennettyjä kreikkalaisia ja latinalaisia kirjoituksia. Hän toteaa, että “myöhäisrenessanssin tuotteliain väärentäjä näyttää olleen Pirro Ligorio, joka seurasi Michelangelo Pietarinkirkon rakennustöiden valvojana” (Metzger 1972, 24–24). Metzger jatkaa, että *Corpus Inscriptionum Latinarum* 3 645 väärennetyistä piirtokirjoituksesta 2 995 oli Ligorion tekemiä. Ligorio väitti löytäneensä monet näistä väärennöksistä tunnettujen roomalaistalojen puutarhoista (piirtokirjoitukset) ja kirjas-toista (käsikirjoitukset), ja usein hän mainitsi tarkan löytöpaikan. Ligorio laati monet väärennöksistään luottavaiselle suojelijalleen, Carpin kardinaalille. On merkittävää, että hänen väärennöstensä todellisen luonteen paljastuminen vei pitkän aikaa, ja niin tutkijat ympäri maailman ennättivät kopioida niitä uusiin kokoelmiin (Metzger 1997, 125–126).

Metzger kertoo, että vastaavasti 1800-luvulla Konstantinos Simonides -niminen kreikkalainen ryhtyi tuottamaan kreikkalaisten tekstin käsikirjoituksia, joiden hän väitti olevan satumaisen vanhoja. Hän

esimerkiksi tuotti lähes esihistoriallisella tyyllillä kirjoitetun Homeros-jäljennöksen ja Matteuksen evankeliumin, joka olisi kirjoitettu parinkymmenen vuoden sisällä Jeesuksen kuolemasta. Koska museot ja keräilijät olivat valmiita maksamaan suuria summia vanhoista käsikirjoituksista, Simonides pääsi nauttimaan monien “käsikirjoituslöytöjensä” taloudellisista hedelmistä. Lopulta Constantin von Tischendorf – hän, joka löysi 300-luvulla kopioidun Codex Sinaiticuksen Pyhän Katariinan luostarista Siinailta – ja muut tutkijat paljastivat Simonidesin. Simonides vastasi samalla mitalla ja väitti väärentäneensä vain yhden käsikirjoituksen, nimittäin Codex Sinaiticuksen, mikä oli ilmeinen vale.

Metzgerin mukaan yhden 1900-luvun kiehtovimman väärennöksen laati Princetonin yliopiston antiikintutkija Paul R. Coleman-Norton. Hänen tapanaan oli toisinaan elävöittää luentojaan humoristisilla anekdooteilla tai nokkeluuksilla. Coleman-Norton väitti vuonna 1943 Yhdysvaltain armeijassa palvellessaan löytäneensä pohjoisafrikkalaisessa Fedhalan kaupungissa olevasta moskeijasta kreikankielisen tekstikatkelman. Teksti olisi ollut käännös latinankielisestä Matteuksen evankeliumin saarnakokoelmasta *Opus Imperfectum in Matthaeum*; kokoelma käsittää noin 54 Matteuksen evankeliumia koskevaa saarnaa. Kreikankieliseen tekstiin sisältyi ainutlaatuinen itkuja ja hammastenkiristystä koskeva sanonta. Coleman-Nortonin käännös kuului seuraavasti:

Ja katso, eräs hänen lähellä seisoneista oppilaista sanoi hänelle: “Rabbi” (joka tarkoittaa käännettyä, ”mestari”), “kuinka näin voi olla, jos heillä ei

ole hampaita?” Ja Jeesus vastasi ja sanoi: ”Oi te vähäuskoiset, älkää vaivatko itseänne: jos heillä ei sattuisi olemaan hampaita, ne annetaan heille”. (Coleman-Norton 1950)

Tämä lisäys puuttuu *Opuksen* latinalaisesta versiosta eikä sillä ole minkäänlaisia rinnakkaiskohtia varhaiskristillisessä kirjallisuudessa. Palattuaan Yhdysvaltoihin Coleman-Norton joka tapauksessa laati oppineen kirjoituksen kreikkalaisesta tekstistä ja sen lisäyksestä. Vaikka hän oli latinisti, hän lähetti artikkelinsa *Harvard Theological Review* ja *Journal of Biblical Literature* -julkaisuihin sekä chicagolaiseen *Journal of Religioniin*. Aikakausjulkaisut hylkäsivät artikkelin. Lopulta *Catholic Biblical Quarterly* julkaisi sen (Coleman-Norton 1950). Metzger on kuitenkin huomauttanut, että ennen toista maailmansotaa – ja siten ennen ”käsikirjoituksen” ja sen ainutlaatuisen lisäyksen ”löytämistä” – hän oli ollut luennolla, jolla Coleman-Norton kertoi opiskelijoille kysymyksestä, jonka esittäjä oli askarruttanut Jeesuksen ilmoitus siitä, että pahojen kärsimystä säestää itku ja hammastenkiristys. ”Mutta mestari”, kysyi opetuslapsi, ”entä jos ihmisellä ei ole hampaita?” Jeesuksen vastaus oli: ”Heille annetaan hampaat”. Metzger toteaa lopuksi olevansa vakuuttunut siitä, että kyseessä on väärennös (Metzger 1997, 136–139).

Metzgerin väärennöksiä käsittelevät kirjoitukset antavat aiheen moniin huomioihin. Metzger on esimerkiksi todennut, että kreikan- ja latinankielisiä väärennöksiä on ollut kirjaimellisesti tuhansia. Monia väärennöksiä on jonkin aikaa pidetty aitoina, ja moni on päätynyt jopa standardikokoelmiin ja ha-

kuteoksiin. Eräät väärennökset on kirjoitettu muinaisilla käsialoilla (minkä vuoksi niitä on erehdytty pitämään aidosti vanhoina), ja usein väärennösten on kerrottu ”löytyneen” jostakin tietystä paikasta. Se luo löydön ympärille näennäisen autenttisuuden vaikutelman. Huomionarvoista on sekin, että väärentäjät voivat olla tutkijoita, kuten Princetonin yliopiston Coleman-Nortonin tapaus osoittaa. Metzgerin mainitsemien eri väärennösten motiivit ovat pääasiassa luonteeltaan taloudellisia. Coleman-Nortonin tapauksessa on kuitenkin perusteltua ajatella, että se oli osittain vitsi. Osittain taustalla lienee ollut halu saattaa kilpaileva instituutio ja koulutusohjelma naurunalaiseksi. Jos Coleman-Norton Princetonin yliopistosta olisi saanut ”löytönsä” julkaistua Harvardin julkaisussa, hän olisi varmaan pitänyt sitä erityisen osuvana käytännön pilana.

VÄÄRENNÖS 1900-LUVUN LOPPUPOULELTA: HEBRONIN FILISTEALAISET DOKUMENTIT

Joulukuussa 1970 tuli julkisuuteen tieto tekstilöydöstä, jonka sanottiin olevan peräisin Hebronin alueelta. Tutkijat Brownlee ja Mendenhall pitivät löydettyjä tekstejä vanhoina ja väittivät jopa, että ne olivat filistealaisia (Brownlee & Mendenhall 1970; Mendenhall 1971). Kun Brownlee esitteli tekstejä Society of Biblical Literature -järjestön kokouksessa vuonna 1971, Cross ilmoitti niiden olevan väärennöksiä ja huomautti paralleeleista Siloan tunnelin piirtokirjoituksen ja Hebronin tekstien välillä. Brownlee hyväksyi Crossin argumentit.

Mendenhall kuitenkin piti kiinni omasta näkemyksestään. Hänen mukaansa laboratoriotestit olivat johdonmukaisia ja vahvistivat tekstien iän. Mendenhall totesi, että radiohiiliajoitus viittasi nykyaikaan, mutta hänen mielestään menetelmä ei antanut luotettavaa tulosta tekstien varastointi- ja käsittelykäytäntöjen takia. Mendenhallin mukaan (1971, 99) “ultraviolettikoe (sekä lyhyt- että pitkäaaltonen) ei tuottanut minkäänlaista näyttöä materiaalin epäaitoudesta. Asiakirjojen perinpohjainen mikroskooppitutkimus sekä musteen ja nahnan analysointi pyyhkäisyelektronimikroskoopilla tuotti yllätyksiä, joille ei ollut tunnettuja ja julkaistuja rinnakkaistapauksia, mutta ei myöskään näyttöä niiden alkuperäisyyttä vastaan”.

Mendenhall totesi vielä, että tulkintayrityksiä jatkettiin ja hän vahvisti, että edistystä oli tapahtunut. Hän myös ilmoitti, että Hebronin piirtokirjoituksissa oli käytetty keskimäärin 31 kirjainmerkkiä. Oikeinkirjoituksesta hän totesi, ettei kirjoituksessa ollut mitään “selkeitä aakkosmuotoja ja kirjoitussääntöjä”, mutta hänestä tämä johtui siitä, että dokumentit olivat varhaisia eivätkä ne olleet ammattikirjurien laatimia. Kirjoituksia analysoitiin myös tietokoneilla, minkä katsottiin olevan varsin hyödyllistä morfeemien erottelussa (Mendenhall 1971, 99–100). Mendenhall oli toki tietoinen siitä, että asiakirjojen aitous oli kyseenalaistettu. Hän vastasi seuraavasti:

Asiakirjojen aitoutta on tietysti myös epäilty, kuten käy jokaisen uuden löydön kohdalla, olivatpa ne Ranskan ja Espanjan kivikautisia luolamaalauksia tai Qumranin tekstejä. Väärennösväitteet näyttä-

vät olevan ennustettavissa oleva puolustusmekanismi niissä akateemisissa piireissä, jotka ovat päättäneet, mitä muinaisuudessa voitiin tuottaa. Nämä piirit eivät halua uuden tiedon sekoittavan käsityksiään. On mielenkiintoista, että ainoat tutkijat, jotka ovat varmoja tekstien aitoudesta, ovat ne, jotka ovat työskennelleet alkuperäisen materiaalin parissa ja tehneet muun muassa äärimmäisen produktiivisia tietokoneanalyyssejä. (Mendenhall 1971, 101)

Hän jatkoi:

on hyvin vaikea uskoa, että tutkijat, jotka kykenevät soveltamaan näihin asiakirjoihin valtavan laajaa tietomääräänsä, voisivat syyllistyä näin vastuuttomaan oppineisuuden väärinkäyttöön. Niillä, jotka levittävät näitä huhuja, on yleisen säädyllyssyyden nimissä velvollisuus esittää näyttöä väitetyistä väärennöksistä, jos sellaisia tosiasiaa onkaan. (Mendenhall 1971, 101–102)

Toisin sanoen Mendenhall oletti (virheellisesti), että kukaan, joka pystyy laatimaan väärennöksen, ei tekisi sellaista todellisuudessa. Tällainen näkemys edustaa tietysti äärimmäistä optimismia.

1980-luvun alussa Naveh otti Mendenhallin haasteen vastaan ja teki tarkan analyysin yhdestä Hebronin asiakirjasta ja osoitti perusteellisesti, että kyse oli nykyaikaisesta väärennöksestä. Itse asiassa hän osoitti, että väärentäjä oli lähinnä kopioinut isoja osia Siloan tunnelin piirtokirjoituksesta, mutta oli tehnyt niin (miltei kokonaan) vasemmalta oikealle

eli takaperin (Naveh 1982, 53–58)! Naveh totesi, että hänen erityisesti analysoimansa asiakirja oli “kömpelöä käsialaa”, mikä suoraan viittaa väärentäjään heikkoon taitoon. Mitä tuli käytettyihin materiaaleihin, käsialaan ja sisältöön, kaikki asiakirjat olivat samanlaisia, ja oli aivan ilmeistä, että ne kaikki olivat väärennöksiä. Väitetty löytöpaikka, Hebron, oli hämäystä, jonka tarkoitus oli antaa asiakirjoille alkuperä. Mendenhall oli lahjakas tutkija, mutta puolustaessaan Hebronin tekstien aitoutta hän oli yksinkertaisesti väärässä. Ne olivat väärennöksiä ja vieläpä melko huonoja sellaisia. Lisäksi oli silmiinpistävää (ja traagista), että Mendenhall väheksyi radiohiilianalyysin tuloksia, koska ne osoittivat, etteivät tekstit olleet vanhoja. Myös hänen vähättelevä asenteensa niitä kohtaan, joiden mielestä asiakirjat olivat moderneja väärennöksiä, oli ymmärrettävä mutta virheellinen. Mendenhallin ylistämä “äärimmäisen produktiivinen tietokoneanalyysi” oli merkityksetön. Mielestäni Hebronin asiakirjat olivat käytännön pila. Se, että joku uskoi niiden aitouteen kokonaisen vuosikymmenen ajan, on varmasti tuottanut valtavaa mielihyvää väärentäjälle.

VÄÄRENNÖS 1900-LUVUN LOPULTA: MOUSSAIEFF-OSTRAKONIT

1990-luvun lopussa Naveh ja Eph'al väittivät, että provenienssiltaan tuntemattomien ja Bordreuilin, Israelin ja Pardeen julkaisemien, niin kutsuttujen Moussaieff-ostakonien, sisältö oli epäilyttävä (Bordreuil, Israel & Pardee 1996, 1998; Eph'al & Naveh 1998).

Naveh ja Eph'al eivät tekstejä julkaistessaan yksiselitteisesti antaneet ymmärtää, että ostrakoneja tulisi pitää nykyaikana tehtyinä väärennöksinä. Sen sijaan he viittasivat silmiinpistävän suureen määrään paralleelleja, joita löytyi raamatullisten ja rautakautisten piirtokirjoitusfraasien ja Moussaieffin ostrakonien välillä. He totesivat kuitenkin, että ”näin suurta ja usein toistuvaa samankaltaisuutta ei voine pitää sattumana, mikä nostaa esiin vakavia epäilyksiä ostrakonien aitoudesta” (Eph'al & Naveh 1998, 271–272).

Pardee (2003) vastasi argumentoimalla, että monet Eph'alin ja Navehin käsittelemistä raamatullisista ja piirtokirjoituksissa esiintyvistä sanoista ja -fraaseista ovat erittäin tavallisia tai kaavamaisia. Siksi niiden esiintyminen provenienssiltaan tuntemattomissa piirtokirjoituksissa ei todista mitään. Hän jatkoi toteamalla, että “ellei teksteissä esiinny epätarkkuuksia, näillä argumenteilla voi yhtä hyvin puolustaa ostrakonien aitoutta.” Lopuksi hän esittää, että jos uskoo Moussaieffin ostrakonien olevan väärennöksiä, joutuu ajattelemaan, että väärentäjä oli mestari-luokan epigraafikko, kieliopin taitaja, raamatullisen oikeuden tuntija ja taitava kemisti. Väärentäjän olisi kuitenkin pitänyt olla riittävän ovela tuottaakseen joitain odottamattomia kielellisiä muotoja (Pardee 2003, 86).

Olen itse tämän jälkeen argumentoinut yksityiskohtaisesti, että väärentäjä on tehnyt lukuisia merkittäviä virheitä. Ne osoittavat, että ostrakonit todella ovat väärennöksiä. Väärentäjän tuottama piirtokirjoitus sisälsi sekoituksen kirjainmotoja, joita esiintyi 700–500-luvuilla eaa., ja hän oli

tehnyt myös muutamia vakavia virheitä eräiden kirjainten suhteelliseen paikkaan nähden, erityisesti käyttäessään kirjaimia samek ja pe (Rollston 2003). Väärentäjä oli aika hyvä ja oli suurelta osin muotoillut heprealaiset väärennöksensä oikean kieliopin ja syntaksin mukaisesti, mutta hänen vanhan heprean tuntemuksensa sisälsi selviä puutteita. Pystyin yksilöimään nuo puutteet varsin pitkälle. Taas moni tutkija väitti, että ostrakonit olivat aitoja ja vanhoja, mutta silti ne osoittautuivat väärennöksiksi.

2000-LUVUN ALKU JA JOAS-PIIRTOKIRJOITUS

Vuoden 2003 alussa julkisuuteen ilmaantui niin kutsuttu Joas-piirtokirjoitus, jonka väitettiin löytyneen Jerusalemin Temppelevuoren tienoilta ja tulleen ostetuksi antiikkimarkkinoilta. Vaikka kirjoituksen ensimmäinen rivi puuttuu, siitä käy ilmi että se on oletetusti Juudan kuninkaan Joasin tilaama ja peräisin 800-luvulta eaa. Cross (2003), Rollston (2003), Naveh (suullinen tieto) ja McCarter (suullinen tieto) analysoivat kirjoituksen ja päättelivät, että se on nykyaikainen väärennös. Jotkut tutkijat, kuten Barkay ja Lemaire kuitenkin katsoivat, että se voisi olla aito (ks. Shanks 2003, 22–23). Cross (2003) julkaisi lyhyen mutta yksityiskohtaisen analyysin Joas-piirtokirjoituksesta ja kiinnitti huomiota vakaaviin ongelmiin sen oikeinkirjoituksessa ja sisällössä. Eph'al (2003) kirjoitti lyhyen mutta vakuuttavan artikkelin, jossa hän yksilöi ne silmiinpistävät samankaltaisuudet, joita Joas-piirtokirjoituksella oli Kuninkaiden kirjan ja Aikakirjojen Joasin reformia

koskevan materiaalin kanssa. Omassa artikkelissani (Rollston 2003, 175–180) kävin läpi piirtokirjoituksen vakavia paleografisia ongelmia, joista monet ovat hyvin samanlaisia kuin Moussaieffin ostrakoneissa. Uskoakseni sama väärentäjä tai väärentäjäpari on tuottanut kaikki nämä väärennökset. Joas-piirtokirjoituksesta tehtiin laboratoriokoneita samaan tapaan kuin Moussaieff-ostrakoneillekin. Koska testien suorittajat pyrkivät osoittamaan Joas-piirtokirjoituksen vanhaksi, he unohtivat kriittisyyden, ohittivat merkittäviä ongelmia ja julistivat piirtokirjoituksen vanhaksi (tarkemmin, ks. Rollston 2003, 182–189).

Crossin oikeinkirjoitusanalyysi oli tässä merkittävässä roolissa. Hän esimerkiksi havaitsi, että *l'wlm* (rivi 12) on kirjoitettu siten, että siinä on sanan keskellä oleva *mater lectionis* -kirjain. Cross totesi, että lukija odottaisi 800-luvun tekstissä kirjoitusasua *llm* ilman *mater lectionis* -kirjainta. Kuitenkin 700- ja 600-luvuilta tunnetaan harvoja tapauksia, joissa *mater lectionis* esiintyy yksitavuisessa sanassa (Cross 2003, 121; ks. myös Greenstein 2003, 29–30; 2012).

Tätäkin ongelmallisempi oikeinkirjoitusta koskeva erikoisuus on kuitenkin *'mv* (rivi 15). Tämän muodon kirjoitusasu oli *'mb* eksiiliä edeltävän ajan hepreassa. Cross huomauttaa, että tämä on “yllättävä virhe väärentäjältä, kun ajatellaan hänen noudattamaansa eksiiliä edeltävää ortografiaa suurimmassa osassa piirtokirjoitusta” (Cross 2003, 121).

Joas-piirtokirjoituksessa on myös sanastollisia ongelmia. Esimerkiksi riveillä 9 ja 10 on lause *w'š*

t . bdg . hbyt, jonka tarkoitettu merkitys on “ja minä tein korjauksen/korjauksia temppeleihin”. Raamatunhepreassa substantiivi *bdq* merkitsee kuitenkin aina jotain, mikä on lähellä sanoja “vaurio”, “halkeama”, “reikä”. Sana siis viittaa korjausta edellyttävään rakenteelliseen heikkouteen.⁷ Idiomaattinen, raamatunhepreankielinen sanonta olisi *toisenlainen, hzq bdg hbyt*, ”korjata temppelein vauriot”. Sanonta löytyy Toisessa kuninkaiden kirjassa (12:6, 7, 8, 9, 13 ja 22:5). Substantiivi *bdq* verbin *hzq* kanssa esiintyy myös Hesekielin kirjassa (28: 9, 27), ja siinä se tarkoittaa laivan vuotokohtien korjaamista. Niinpä *bdq* on viittaa vaurioon ja sen voi suomentaa esimerkiksi sanoilla “vaurio”, “halkeama”, “reikä”, mutta se ei ole “korjaus”. On siksi ironista, että Joas-piirtokirjoituksen lause tarkoittaisi (vanhassa hepreassa) “ja minä tein temppelein halkeamat.”

Myöhäisen raamatunheprean aineisto viittaa siihen, että *bdq*-kannan semanttinen kenttä oli alkanut kehittyä. Siksi Aikakirjoissa käytetään rakennetta *bdq*, jonka merkitys on “tarkastaa” tai “korjata” (2. Aik. 34:10; vrt. Septuagintan episkeuasai “tehdä valmisteluja” tai kenties “korjata”; “Raamatun standardiheprean” ja “myöhäisen Raamatun heprean” termit, ks. Hackett 2002).⁸ Sama perusmerkitys löytyy myöhäisessä Raamatun hepreassa (Sir 50:1).

⁷ Vertaa ugaritin kielen *bdgt*, ”aukko”. Katso myös Greenfield (1958, 221) ja Hurowitz (1986, 293). Cohen on pyrkinyt väittämään filologisin perustein, että Joas-piirtokirjoitus voi olla vanha. Crossin ja Greensteinin filologinen argumentaatio on kuitenkin vakuuttavampaa, ja Joas-piirtokirjoituksen filologiset ja paleografiset ongelmat ovat liian suuria.

⁸ Huomaa synonyyminen paralleeli heprean *hzq* (todennäköisesti) *Dp*-kannassa (vrt. myös 2. Aikakirja 34:10 saman parin osalta). Tekstikriittisestä käsittelystä, ks. Smend (1906: 479). Olen yhtä mieltä Smendin tekstiarvion kanssa.

Mishnan hepreassa *bdq byt* merkitsee “(panna) talo kuntoon” (Greenstein 2003: 29). Nykyhepreassa substantiivi *bdq* tarkoittaa “korjausta” ja *bdq hbyt* on “talon kunnostus”. Verbinä *bdq* tarkoittaa nykyhepreassa “tarkastaa”, “tutkia” (ks. myös Eph’al 2003, 126). Tärkein huomio tässä on, että *bdq* raamatunhepreassa viittaa vaurioon, joka johtuu halkeamasta, rikkoumasta tai reiästä. Poikkeuksia ei tunneta. Cross toteaa yhteenvedona, että “väärentäjä on tehnyt virheen käyttämällä piirtokirjoituksessa sanaa *bdq* sen nykymerkityksessä” (Cross 2003, 121, sitaatti P. K. McCarter, Jr.). Joas-piirtokirjoituksen moderni väärentäjä on luonut sopivan *Sitz im Lebenin* – kuningas Joasin temppelekorjaukset – ja onnistunut työssään varsin hyvin, mutta silti erilaisten virheiden yhdistelmä riitti paljastamaan tämänkin nykyväärennöksen tutkijoille.

Tietyt tutkijat ovat pitäneet mahdollisena, että piirtokirjoitus on aito (Cohen 2007), mutta aitouden vastainen argumentaatio on kiistämätöntä. On vaikea sanoa, olivatko Joas-piirtokirjoituksen väärentämisen syyt ensisijaisesti taloudellisia, sillä sitä tarjottiin Israel-museon ostettavaksi seitsennumeroisella summalla, vai uskonnollis-poliittisia, koska väitetty löytöpaikka sijaitsee lähellä Temppelevuorta Jerusalemissa. Ehkä todennäköisintä on, että kaikki nämä motiivit ovat väärennöksen taustalla.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Väärennöksillä on pitkä historia, joka alkaa antiikista ja ulottuu nykyaikaan. Ne eivät rajoitu mihinkään tiettyyn kieleen tai paikkaan ja ne ovat harhautaneet

parhaitakin tutkijoita. Kun väärennös on paljastunut, se muuttuu monessa mielessä osaksi valmistusaikansa historiaa. Niinpä Manistushun ristinmuotoinen monumentti on osa uusbabylonialaisen ajan historiaa, Nälänhätästeela ptolemaiolaisajan historiaa ja *Konstantinuksen lahjakirja* keskiaikaa. Samalla tavoin esitän, että 1800-, 1900- ja 2000-luvuilla tuotetut väärennökset ovat osa näiden aikakausien historiaa – eivätkä tietenkään niiden antiikin kausien historiaa, joilta niiden väitetään olevat peräisin.

Nykyaikana useimmat väärennökset ilmaantuvat antiikkimarkkinoille, kuten on usein ollut väärennösten laita aina renessanssialta alkaen. Olisi toivottavaa, että laittomia antiikkiesinemarkkinoita ei olisi olemassa, mutta näin kuitenkin on. Siksi tutkijan, joka käyttää antiikkimarkkinoilta peräisin olevaa aineistoa, tulee suhtautua materiaaliinsa varauksella. Väärentäjien taidot paranevat koko ajan, ja uskon, että tulevaisuudessa tullaan näkemään varsin erinomaisia väärennöksiä. Tutkija, joka nojaa antiikkikauppaan oman tutkimuksensa lähdemateriaaleissa, voi tyhmyyksissään tai välinpitämättömyyttään käyttää aineistoa, joka on merkityksetöntä menneisyyden rekonstruoimisessa.

KIRJALLISUUS

Abbott, Frank Frost. 1908. "Some Spurious Inscriptions and Their Authors." *Classical Philology* 3(1): 22–30.

Al-Rawi, Farouk N. H. & Andrew R. George. 1994. "Tablets from the Sippar Library III. Two Royal Counterfeits." *Iraq* 56: 135–148.

Bordreuil, Pierre, Felice Israel & Dennis Pardee. 1996. "Deux ostraca paleo-hebreux de la collection Sh. Moussai'eff." *Semitica* 46: 49–76.

Bordreuil, Pierre, Felice Israel & Dennis Pardee. 1998. "King's Command and Widow's Plea. Two New Hebrew Ostraca of the Biblical Period." *Near Eastern Archaeology* 61: 2–12.

Brownlee, William H. & George E. Mendenhall. 1970. "An Announcement Published by the Department of Antiquities of Jordan and the Archaeologists Dr William H. Brownlee and Dr George E. Mendenhall Regarding the Decipherment of Carian Leather Manuscripts Found in 1966 in the Hebron Area, the Hashemite Kingdom of Jordan." *Annual of the Department of Antiquities of Jordan* 15: 39–40.

Childs, Brevard. 1979. *Introduction to the Old Testament as Scripture*. Philadelphia, PA: Fortress Press.

Cohen, Chaim. 2007. "Biblical Hebrew Philology in the Light of Research on the New Yeho'ash Royal Building Inscription." Tooksessa *New Seals and Inscriptions, Hebrew, Idumean and Cuneiform*, toim. Meir Lubetski, 222–284. Sheffield: Sheffield Phoenix Press.

Coleman, Christopher B. 1922. *The Treatise of Lorenzo Valla on the Donation of Constantine*. Renaissance Society of America Reprint Texts Vol. 1. Toronto: University of Toronto.

- Coleman-Norton, Paul. 1950. "An Amusing Agraphon." *Catholic Biblical Quarterly* 12: 439–449.
- Cross, Frank Moore. 1968. "The Phoenician Inscription from Brazil. A Nineteenth-Century Forgery." *Orientalia* 37: 437–460.
- Cross, Frank Moore. 2003. "Notes on the Forged Plaque Recording Repairs to the Temple." *Israel Exploration Journal* 53: 119–123.
- Ehrman, Bart. 2011. *Forged. Writing in the Name of God – Why the Bible's Authors Are Not Who We Think They Are*. New York: HarperOne.
- Eph'al, Israel. 2003. "The Jehoash Inscription. A Forgery." *Israel Exploration Journal* 53: 124–128.
- Eph'al, Israel & Joseph Naveh. 1998. "Remarks on the Recently Published Moussaieff Ostraca." *Israel Exploration Journal* 48: 269–273.
- Gelb, Ignace J. 1949. "The Date of the Cruciform Monument of Manistusu." *Journal of Near Eastern Studies* 8: 346–348.
- Gordon, Cyrus H. 1968. "The Authenticity of the Phoenician Text from Parahyba." *Orientalia* 37: 75–80.
- Greenstein, Edward L. 2003. "Hebrew Philology Spells Fake." *Biblical Archaeology Review* 29(3): 28–30.
- Greenstein, Edward L. 2012. "Methodological Principles in Determining that the So-Called Jehoash Inscription is Inauthentic." Teoksessa *Puzzling Out the Past. Studies in Northwest Semitic Languages and Literatures in Honor of Bruce Zuckerman*, toim. Marilyn J. Lundberg, Steven Fine & Wayne T. Pitard, 83–92. Leiden: Brill.
- Hackett, Jo Ann. 2002. "Hebrew (Biblical and Epigraphic)." Teoksessa *Beyond Babel. A Handbook for Biblical Hebrew and Related Languages*, toim. John Kaltner & Steven L. McKenzie, 139–156. Society of Biblical Literature Resources for Biblical Study Vol. 42. Atlanta, GA: Society of Biblical Literature.
- Haiying, Yan. 1998. "The Famine Stela. A Source-Critical Approach and Historical-Comparative Perspective." Teoksessa *Proceedings of the Seventh International Congress of Egyptologists*, toim. C. J. Eyre, 515–521. Leuven: Peeters.
- Hurowitz, Victor. 1986. "Another Fiscal Practice in the Ancient Near East. 2 Kings 12: 5–17 and a Letter to Esarhaddon (LAS 277)." *Journal of Near Eastern Studies* 45: 289–294.
- Lichtheim, Miriam. 1980. *Ancient Egyptian Literature, Vol. III. The Late Period*. Berkeley, CA: University of California, Berkeley.
- Lidzbarski, Mark. 1898. *Handbuch der nordsemitischen Epigraphik*. Weimar: Verlag von Emil Felber.
- Lindenberger, James M. 2002. *Ancient Aramaic and Hebrew Letters*. Writings from the Ancient World Vol. 14. Atlanta, GA: Society of Biblical Literature.
- Mendenhall, George E. 1971. "The Philistine Documents from the Hebron Area. A Supplementary Note." *Annual of the Department of Antiquities of Jordan* 16: 99–102.
- Metzger, Bruce Manning. 1972. "Literary Forgeries and Canonical Pseudepigrapha." *Journal of Biblical Literature* 91: 3–24.
- Metzger, Bruce Manning. 1997. *Reminiscences of an Octogenarian*. Peabody, MA: Hendrickson.

Na'aman, Nadav. 2011. "The 'Discovered Book' and the Legitimation of Josiah's Reform." *Journal of Biblical Literature* 130(1): 47–62.

Naveh, Joseph. 1982. "Some Recently Forged Inscriptions." *Bulletin of the American Schools of Oriental Research* 247: 53–58.

Oppenheim, A. Leo (päätoim.). 1964. *The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago, Vol. 1(1)*. A Part I. Chicago, IL: The Oriental Institute.

Pardee, Dennis. 2003. "Hebrew Letters." Teoksessa *The Context of Scripture III. Archival Documents from the Biblical World*, toim. William W. Hallo & K. Lawson Younger, Jr., 77–87. Leiden: Brill.

Rollig, Wolfgang. 1999. "The Phoenician Inscriptions." Teoksessa *Corpus of Hieroglyphic Luwian Inscriptions, Vol. II*. Karatepe-Aslantaş, toim. Halet Çambel, 50–81. Berlin: DeGruyter.

Rollston, Christopher. 2003. "Non-Provenanced Epigraphs I. Pillaged Antiquities, Northwest Semitic Forgeries, and Protocols for Laboratory Tests." *Maarav* 10: 135–193.

Rollston, Christopher. 2004. "Non-Provenanced Epigraphs II. The Status of Non-Provenanced Epigraphs within the Broader Corpus of Northwest Semitic." *Maarav* 11: 57–79.

Rollston, Christopher. 2005. "Navigating the Epigraphic Storm. A Paleographer Reflects on Inscriptions from the Market." *Near Eastern Archaeology* 68: 69–72.

Schleiermacher, Friedrich. 1807. Ueber den sogenannten ersten Brief des Paulos an den Timotheos. Ein kritisches Sendschreiben an J. C. Gass, Consistorialassessor und Feldprediger zu Stettin. Berlin: Realschulbuchhandlung.

Schlottmann, Konstantin. 1874. "Die sogenannte Inschrift von Parahyba." *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 28: 481–487.

Shanks, Herschel. 2003. "Is it or Isn't it? King Jehoash Inscription Captivates the Archaeological World." *Biblical Archaeology Review* 29(2): 22–23, 69–70.

Smend, Rudolf. 1906. *Die Weisheit des Jesus Sirach*. Berlin: Georg Reimer.

Sollberger, Edmond. 1967–1968. "The Cruciform Monument." *Jaarbericht van het Vooraziatisch-Egyptisch Genootschap Ex Oriente Lux* 20: 50–70.

05 COLLABORATION, INFORMATION AND NEED FOR NEW LEGISLATION: SOME EXAMPLES OF HOW SWEDEN HAS WORKED TO PREVENT INTERNATIONAL HERITAGE CRIME

Magnus Olofsson¹

The present chapter describes the state of the Swedish work on preventing international heritage crime by the spring of 2017 (what has happened after then falls outside the scope of this chapter).

Heritage crime is nothing new. Throughout history, cultural treasures have been stolen, sold and bought. There has also been plenty of heritage destruction – intentional or unintentional – not least in times of war and conflict. Today heritage is widely regarded as an important building block in creating cohesion within a nation, or an ethnic or religious group, while it is also common to establish certain national, ethnic or religious identities by destroying heritage.

Illicit trade in cultural objects is by definition a more modern phenomenon for the simple reason that few countries had any effective legislation regarding such matters before the 20th century. Systematically moving heritage items from colonies to central powers, which took place during the colonial period, may be deeply unethical in our eyes, but it was rarely illegal. More recently the illicit trade in cultural objects has become almost the centre of attention, not least because of the connection that has been seen between such trade and the financing of terrorist activities.² As a consequence, the UN

¹ Vasa Museum, Stockholm. Email: magnus.olofsson@smtm.se. The article was translated from a Swedish manuscript by Visa Immonen, and the language was revised by Suzie Thomas.

² The question of the extent to which illicit trade on cultural objects finances terrorism is the subject of discussions within the research community (see e.g. Daniels & Hanson 2015).

Security Council's resolutions 2199 (2015) and 2253 (2015) gave the Swedish government the impetus to issue sanctions against the trade on cultural objects from Syria and Iraq (Regeringskansliet 2015).

CO-OPERATION AS THE KEY STRATEGY

From an international perspective, Sweden and the rest of the Nordic countries constitute a small market for cultural objects stolen or unearthed illegally in war zones, and relatively few confiscations of such objects have made by the Nordic customs and police. In 2016, there was only one case in Sweden involving seized items from Syria/Iraq. However, there is a concern that the Nordic countries function as a transit area for objects which have their final destination in Russia, and a few confiscations of such objects have been made in Finland.

The work done to prevent illegal imports is primarily preventative, for example, it aims at raising the public awareness of the problem in order to minimize demand. In the Swedish preventive work, the focus has especially been on enhancing the cooperation between the different parties involved.

Swedish legislation is relatively efficient in dealing with the exportation of cultural objects, while the importation of stolen, or illegally excavated artefacts is not addressed. Exceptions are formed by the objects that are covered by the UN Security Council's resolutions and/or Swedish sanctions. Such objects

include, among others, objects originating in Syria and Iraq that were removed from these countries after the armed conflict began.

In order to lower the success of illicit trade, close cooperation between different sectors in society is required. The police and the customs must collaborate with heritage institutions, and different authorities have to work together with the private actors of the antiques market. Since illicit trade is international by nature, close cooperation between countries is also needed. The market for stolen cultural objects knows no national borders, and the trade takes place largely on the Internet. In effect, collaboration between the Swedish authorities, the Council of Europe, the European Commission, and Unesco is vital, as is the cooperation between the Nordic countries within the heritage sector, the customs and the police.

All of this may seem self-evident, but in reality, the co-operation is complicated and time-consuming. In Sweden only, there are 17 different authorities and organizations, which should work together. In order to achieve broad and effective collaboration between different authorities, the Swedish National Heritage Board (Riksantikvarieämbetet) together with the Swedish National Commission for Unesco, have taken the initiative to create a national coordination group. Its consists of the Swedish National Heritage Board, Swedish National Commission for Unesco, the police, the customs, the National Library of Sweden (Kungliga biblioteket), National Archives of Sweden (Riksarkivet), National Museums of World Culture (Statens museer för världskultur),

Swedish Security Service, Swedish National Council for Crime Prevention (Brottsförebyggande rådet) and the Government Offices (Regeringskansliet). In addition, on the operational level there functions a network that cooperates on issues related to heritage thefts. The focus is on the thefts of cultural objects in Sweden, but also issues related to international heritage crimes are included on the agenda.

One of the issues that has been discussed in Sweden is how the heritage sector could best assist the customs and police by giving expert assessments of seized objects, and advice on how such objects should be handled and stored before they are returned to their countries of origin. One has therefore started to develop a strategy for expert assessment and long-term storage of illegally imported cultural objects, mostly from Syria and Iraq. Moreover, a list of specialists on cultural objects from these countries has been compiled in order to give the customs and police better expert support in the future. The hope is that the network of specialists will be gradually expanded and also linked with similar networks in the other Nordic countries.

RECENT DEVELOPMENTS

During the autumn of 2016, the Swedish National Heritage Board held discussions with numerous actors of the antiques market. The purpose was to provide information on the UN resolutions and sanctions related to trade in cultural objects from Syria and Iraq, and to establish a cooperation between authorities and private actors to prevent illicit trade

in the best possible way. Naturally it is impossible to assess how effective this kind of dialogue between heritage authorities and the antiques market has been. Traditionally the relationship of the two parties has been characterized by suspicion from both sides, and thus it could be argued that having such discussions is progress in itself. Presently nobody in the antiques market can claim that they have not heard about the UN Security Council's resolutions, or the Swedish sanctions on illicit trade.

In May 2015, the Nordic Council of Ministers for Culture met in the Faroe Islands. The meeting resulted in a joint statement where it was proposed that a conference 'to explore the potential for a Nordic platform from which to launch further initiatives' was to be organized in autumn 2015 (Nordic Council of Ministers for Culture 2015). This conference was held in Oslo in December of the same year. The participants came from all the Nordic countries and represented both the heritage sector and universities as well as the customs and the police. The final document of the Oslo conference presents a list of 13 points. They cover the areas and activities in which it is believed that Nordic cooperation could have the greatest effect (Ministry of Culture 2016). The list is acknowledged and refreshed at regular meetings.

Illicit trade in cultural objects has a high priority at the European level. Among the well-discussed issues have been the legal status of the trade, especially the reassessment of the legislation on importation. The need to reform the legislation is very great. As long as it is not illegal to import objects stolen or illegally

excavated in conflict zones, there are no means to deal with the illicit trade in these objects.

THE WIDER PUBLIC

In addition to intensifying collaboration, there have been educational attempts to increase awareness and understanding of issues related to illicit trade in cultural objects. This has focused on training the personnel of the police and the armed forces within the institutions.

Since the demand for cultural objects appears to be the driving force of illicit trade, also the potential buyers should be informed and urged to be cautious. Several channels have been used to reach out to the wider public. A large number of debate articles on the illegal trade of cultural objects, and the destruction of heritage was published in Sweden in 2016. In most cases such articles were written by the authorities and organizations that are trying to prevent heritage crimes. In addition, there have been public exhibitions and lectures, and dedicated websites. During the Almedalen Week, or Politician's Week, which is the most important forum in Swedish politics, two seminars on the topic were organised in 2016.³ Moreover, there have been conferences which bring together professionals in the fields affected by illicit trade on cultural objects. Such conferences provide a platform for the participants to take part in research and create new interfaces between the authorities and organizations.

3 Both seminars were filmed and are available at <http://www.raa.se/2016/07/video-vara-seminarier-i-almadalen/>

- Swedish National Heritage Board in Stockholm.
- Leif Gren/Wikimedia Commons.

In the spring of 2017, a large web-based publicity campaign took place in Sweden. The aim of the campaign was to prevent illicit trade. The Swedish National Heritage Board, the Swedish National Commission for Unesco, and the police were also present at the large antiques fair in Älvsjö in February 2017. There the focus was on both the illicit trade in objects from conflict zones, and the illegal exportation of cultural objects from Sweden. To support such endeavours, the Swedish National Heritage Board produced a brochure and a concise information leaflet in Swedish and English. They both give information about the current rules for the exportation of cultural objects from Sweden.⁴

RESEARCH AND ORGANISATIONAL CHANGES

So far illicit trade in cultural objects, the destruction of heritage and other heritage crimes, form an area that has been relatively little studied in Sweden. Current international research is presented in the compilation of articles titled *Kulturarv i krig och konflikt* (Heritage in war and conflict) which was published in 2016 by the Swedish National Heritage Board and the Swedish Defence University (Haldén, Esparraga & Karlborg 2016). Presently the Swedish National Council for Crime Prevention leads a research project titled *Svensk marknad för kulturföremål från krigs- och konfliktområden* (Swedish market for cultural objects from war and conflict zones) (2017–2021).

⁴ Brochures (Riksantikvarieämbetet 2016a) and folded leaflets (Riksantikvarieämbetet 2016b) are available.

In order better to handle issues related to illegal trade in cultural objects, some authorities have altered their organisations. In some cases, they have also revised their recruitment policies in order to increase their organisational expertise. The National Operations Department (Nationella operativa avdelning) of the Swedish police has created a post for the investigation of, among other things, heritage crime. The coordinator has the task of strategically developing the fight against heritage crimes, both within the police and through collaboration with other actors (other authorities, the church, cultural institutions, the public, etc.). In 2016, the Swedish Security Service set up a new unit dedicated to the information networks intelligence on economics, which includes the financing of terrorism. Moreover, the Swedish National Heritage Board has hired staff with legal competence to work on issues related to heritage crimes.

CONCLUSION

In recent years Sweden has tried to establish reasonably effective means to prevent illicit trade in cultural objects imported from conflict zones with the focus on Syria and Iraq. The starting point has not been so much the care for heritage, but the attempt to dry out the source of income which the trade is assumed to provide for terrorist organizations. The mainstay has been the idea that enhancing the collaboration between different parties and institutions of Swedish society leads to a more efficient outcome, and in hindsight this has been a fruitful approach. Coordination between different

authorities has been achieved, and consequently the parties have gained insight into each other's work. This helps to avoid different actors doing the same work as each other. The collaboration between the heritage authorities and the customs/police has begun, but it needs further development. In addition, the cooperation between the heritage sector and the antiques market has resulted in the commercial sector being more aware of the official rules. The various efforts to increase public awareness have made illicit trade more visible in the public agenda, which, at its best, indicates that the issue has gained a position in the minds of the wider public. However, it should be borne in mind that publicity campaigns have a short lifespan and they must be renewed periodically in order to maintain their effectiveness. Furthermore, the collaboration between the Nordic countries has been successful and hopefully it can be expanded to include the Baltic countries as well.

Although efforts to prevent illicit trafficking of cultural objects from conflict zones has greatly improved, still much remains to be done. Above all, the legislation on the importation of cultural objects with must be reviewed and improved – a task which primarily lies at the EU level, but which Sweden and other Nordic countries should promote in order for new regulations and legislation to be established. Training initiatives aimed at the personnel of the customs, the police and the armed forces should be better organized and be given more attention. More work should be done to establish safe havens for seized objects, and some sort of a national point of contact should be created so that the customs and

the police know where to turn to when confiscations are made. Lastly, the continued cooperation between cultural agencies and universities could lay the basis for more active research in this field, and one should try to influence foundations and other prospective funding bodies to secure appropriate academic funding.

REFERENCES

- Daniels, Brian I. & Kathryn Hanson. 2015. "[Archaeological Site Looting in Syria and Iraq. A Review of the Evidence.](#)" In *Countering Illicit Traffic in Cultural Goods. The Global Challenge of Protecting the World's Heritage*, edited by France Desmarais, 83–94. Paris: ICOM. Accessed 18 February 2019.
- Haldén, Peter, Francis Esparraga & Lisa Karlborg. 2016. [Kulturarv i krig och konflikt. En forskningsöversikt.](#) Stockholm: Riksantikvarieämbetet. Accessed 18 February 2019.
- Ministry of Culture. 2016. [Sluttdokument fra nordisk konferanse om ulovlig handel med kulturgjenstander, Oslo 2.–3. desember 2015.](#) Accessed 18 February 2019.
- Nordic Council of Ministers for Culture. 2015. [Destruction of Cultural Heritage in Iraq and Syria. Nordic Initiative to Stop Illegal Trading in Cultural Objects.](#) Accessed 18 February 2019.
- Regeringskansliet. 2015. [Sanktioner.](#) Accessed 18 February 2019.

Riksantikvarieämbetet. 2016a. *Utförelse av kulturföremål*.
Stockholm: Riksantikvarieämbetet. Accessed 18 February 2019.

Riksantikvarieämbetet. 2016b. *Export of Cultural Goods*.
Stockholm: Riksantikvarieämbetet. Accessed 18 February 2019.

06 REGULATING THE IMPORT AND EXPORT OF CULTURAL OBJECTS IN NORWAY: BACKGROUND AND CHALLENGES

Josephine Munch Rasmussen¹

The Norwegian *Cultural Heritage Act* provides a strong legal framework for protection of cultural heritage, and Norway has also ratified most of the relevant international conventions in this regard. Despite this, Norway struggles to implement measures properly to prevent illicit trade in cultural objects, and the transfer of such artefacts across Norwegian borders. By themselves, customs and the police are not fully equipped to quench the trafficking of looted objects. On the other hand, the antiquities market leans heavily on the expertise of scholars, and based on examples from the Norwegian Schøyen case, I argue that academic institutions are a key to prevent continued lucrative trade in looted or forged cultural objects.

BACKGROUND

Export of archaeological objects from Norway was prohibited by law already in 1904. The introduction of legal measures to prevent illicit *import* of cultural objects, on the other hand, was only introduced in 2007. The background for the 1904 law was a growing fear at the turn of the 20th century over the uncontrolled extraction and sale of historical objects to foreigners and tourists, such as Viking age artefacts (Trøim 2005, 52). Consequently, one of the very first laws enacted by the Norwegian parliament, *Stortinget*, concerned the prohibition of export of archaeological objects. *Stortinget*

¹ Department of Religion, Philosophy and History, University of Agder. Email: josephine.m.rasmussen@uia.no

acknowledged the importance of cultural heritage in the form of archaeological remains as valuable assets to the formation of the nation. It followed that, in order to prevent objects from ending up in foreign museums and/or private collections, most often in Denmark or Britain, they had to be protected by law. Paradoxically, it would still take Norway over a hundred years to enact legal measures to prevent stolen cultural treasures from other countries from ending up in Norway.

In 2007, Norway ratified the 1970 UNESCO Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property. The ratification followed years of public dispute concerning one case in particular: the Schøyen Collection, a privately-owned manuscript collection of Norwegian businessman Martin Schøyen. The controversy concerned evidence suggesting that the collection held objects looted from collections and archaeological sites around the world (Anker 2002; Omland & Prescott 2002; Flyum, Hebditch & Qureshi 2004; Lundén 2004; Brodie 2005; Omland 2006; Rasmussen 2007, 2009; Prescott 2016). The Schøyen case is also useful to understand Norway's current struggles concerning the illicit antiquities trade.

THE SCHØYEN CASE²

Although Schøyen had been an active collector of ancient objects and manuscripts since the 1950s, the

² The following owns to more in-depth analysis of the Schøyen media case published in Prescott & Rasmussen 2020.

collection first came into the public eye decades later. In the autumn of 2000, the Norwegian National Library announced that it would host and provide an online database of one of the world's largest privately held collections of ancient manuscripts from all over the world. In a news article covering the library's opening event, Schøyen was interviewed under the headline "Holds manuscripts worth NOK 600 mill [*Har håndskrifter for 600 mill*]" (*Aftenposten*, October 15, 2000). At this point in time, the ownership history and legal status of the collection were not addressed in the media coverage of the collaboration.

In November 2001, more stories appeared in Norwegian media about the enigmatic collector dedicated to saving Buddhist heritage and, more specifically, 1400-year-old manuscripts in danger of being destroyed. Schøyen claimed that these manuscripts, nicknamed "the Buddhist Dead Sea Scrolls", had been found in a cave in Bamiyan, Afghanistan, and that he had instigated a hasty evacuation of them assisted by refugees fleeing the Taliban. The headline read: "Fooled the Taliban: The wealthy Martin Schøyen (61) fooled the Taliban. Smuggled valuable Buddhist manuscripts out of Afghanistan" (*Verdens Gang*, November 12, 2001). The timing of this story could hardly have been better: earlier that year, in March 2001, the Taliban's annihilation and dramatic iconoclastic act of blowing up the giant Buddhas of Bamiyan in Afghanistan had been met with worldwide outcry and condemnation. Against this backdrop, Schøyen was commended for having rescued invaluable cultural treasures for the benefit not only of scholars, but also for the world. Schøyen had a number of influential supporters

and advocates. Together with Bendik Rugaas, the Director of the National Library at the time, Schøyen launched the idea that the Norwegian state should buy his collection in its entirety in order to "put Norway on the map" culturally. They suggested that the collection should be housed in a designated spot in the National Library (*NRK*, March 18, 2002).

At this point in time, questions about the legal status of the objects in the collection had already been raised by journalists and archaeologists (e.g. Anker 2002; Omland and Prescott 2002; see also Prescott 2016). This was followed by inquiries from the governments of Afghanistan, Pakistan and Egypt, and in 2003, the Norwegian Ministry of Culture formally refused these requests for assistance for the restitution of objects in the Schøyen Collection. Norway did not have the legal instruments necessary to interfere with the collection, the Ministry concluded (*NRK*, November 18, 2003).

The case took a new turn in September 2004 when the Norwegian Broadcasting Corporation, NRK, aired the documentary "*Skriftsamleren*" [The Manuscript Collector] (Flyum, Hebditch & Qureshi 2004). Among other things, the documentary revealed that the Buddhist manuscripts that Schøyen had previously claimed to have rescued from Afghanistan had in fact been bought in 1995/96, long before the Taliban came to power. Furthermore, the documentary indicated that Schøyen's research team had been aware of the illicit status of the objects. Some of them were even proven to have been stolen from the National Museum in Kabul. The fragments had been smuggled from Afghanistan and Pakistan,

and Schøyen had traded directly with the looters after apparently cutting out the dealers in London to save money (Flyum, Hebditch & Qureshi 2004). The documentary was soon followed up by other media. In response to the newspaper *Aftenposten's* question of why Schøyen claimed to have rescued the objects from Taliban when this was evidently not the case, he answered:

I have never been to Afghanistan, or Pakistan for that matter. My rescue mission was that I made it known in London that I would pay a fixed price per square inch for Buddhist manuscripts. This is how the manuscripts were collected. (Aftenposten, September 10, 2004)

Counter to Schøyen's claim that his trading represented a rescue mission, Flyum, Hebditch & Qureshi (2004) found evidence that Schøyen's collecting activities and market involvement had led to a wave of looting in Pakistan (see also Omland 2006).

The same phenomenon, boosting the trade in specific categories of ancient manuscripts, is also a trademark of Schøyen's involvement in the Dead Sea Scrolls trade, where he takes credit for opening the market:

At the beginning of the quest [for Dead Sea Scrolls] it was believed that no fragments were in private hands, but the acquisitions of The Schøyen Collection *opened the market* and brought long forgotten treasures to light. Afterwards, more fragments could be bought

both by institutions and private collectors, fragments that hopefully will be published by scholars and that will increase our knowledge of these ancient texts. (Schøyen 2016, 30, my underlining)

In the wake of Schøyen's acquisitions, other buyers followed suit. Most prominent among them are the Green family collection of "Biblical" antiquities, a collection that is the foundation of the controversial Museum of the Bible in Washington (Moss & Baden 2017). Since 2002, the number of previously unknown Dead Sea Scrolls fragments available on the market have increased dramatically. Although there is a growing consensus that the post-2002 fragments are forgeries (Davis 2017; Justnes 2017; Justnes & Rasmussen 2017), they have recently been utilized in campaigns to support new excavations in the West Bank (e.g. Haaretz, January 22, 2019). Conducted on occupied territory, Israeli excavations funded by Christian groups in the USA, such as the Museum of the Bible, have been criticized for violating international law (e.g. Press 2018, 2019).³ The connection between the new fragments turning up on the market and the intensified search for new ones is bluntly stated in the Christian news medium *Aleteia*: "It was, in fact, the appearance of new fragments of scrolls and parchments showing up on the 'black market' that prompted a renewed search of the caves" (*Aleteia*, February 19, 2019).

³ The Geneva Convention as well as the 1954 Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict, prohibits the removal of archaeological objects out of occupied territory.

In the case of the Dead Sea Scrolls as well as the Buddhist manuscripts, there is little doubt that the acquisition of these ancient manuscripts has created incentives not only for forgeries, but also for looting and smuggling of antiquities in demand and the use of archaeology for religious and political purposes.

THE ROLE OF SCHOLARS AND ACADEMIC INSTITUTIONS

It appears that the exposure of the nature of the Schøyen Collection acquisitions in 2004 spurred the process of formalizing import restrictions in Norway (Rasmussen 2009). Still, as is laid out below, some of the academic and public institutions involved continued defending Schøyen as the rightful owner of the objects, and so did scholars of various fields. The role of the Schøyen scholars follows a well-known pattern of academic facilitation of trade in illicit antiquities (see for example Elia 1993; Gill & Chippindale 1993; Brodie 2011; 2017a; 2017b; Mackenzie 2011; Kersel 2012). The academic identification, translation and authentication of an ancient manuscript establishes its historical interest, rarity and scientific importance, and subsequently ensures its monetary value. The scholarly involvement gives the collection and the collector a certain academic legitimacy. The alliance also benefits scholars in the sense that they get access to interesting research material, and the opportunity to be the first to publish it. Such mutual benefit between collectors and scholars in the Schøyen case is reflected in an early quote from the collector where he explains that professor Jens Braarvig

(described as “one of the world’s most prominent scholars in his field of research”) was the reason why Schøyen had the manuscripts transferred to Norway (*Verdens Gang*, November 12, 2001). As a rule, and regardless of the motivation for the acquisitions, it seems unlikely that objects that require a certain proficiency regarding their interpretation (such as ancient manuscripts and archaeological material with writing) are traded without the assistance of specialists.

In a recently published book on plagiarism and research ethics, Mehreen Sheikh (2018) suggests that the scholars publishing Buddhist manuscripts in the Schøyen Collection ignored basic requirements pertaining to research ethics. More specifically, Sheikh argues that the Schøyen volumes edited by Braarvig suffer from extensive lack of proper referencing of other scholars’ finds to the extent that it qualifies as plagiarism (2018, 80). Sheikh suggests that unethical practices may be a result of a strong motivation to gain scholarly recognition and promotion through scientific publication (2018, 68). One might suggest that the negligence uncovered by Sheikh regarding individual scholarship in the Schøyen case is also evident at institutional levels.

As late as November 2006, the National Library, at this time still hosting the Schøyen Collection database, claimed that the legality of the collection was none of their concern (*NRK*, November 30, 2006). In January 2007, though, the Schøyen Collection and the National Library terminated their agreement (*NRK*, January 12, 2007). One month later, on February 16th, 2007, Norway ratified the 1970 Convention, taking effect as from that date.

Import and export of Cultural Heritage

Import

If one wishes to import an object of antiquity, a valid export certificate issued in the country of origin is required. The goal is to limit the illegal trade of cultural property. The illegal trade of antiquities has become a widespread global problem. The state of Norway is compelled by international agreements to ensure assistance in limiting such trade and illegal movement of artefacts.

UNESCO has compiled [a list](#) of laws governing what is legal and illegal to export from respective countries worldwide. If one has plans to

False Cuneiform Tablet from Mesopotamia. Photo: Museum of Cultural History, University of Oslo.

• PREVIOUS PAGE. **General guide for import and export of Cultural Heritage in Norway. Museum of Cultural History. Screenshot 07.1.2020. www.khm.uio.no**

Whether the ratification process pushed forward the decision of the library finally to detach itself from the collector remains a matter of speculation.

IMPLEMENTATION OF THE 1970 CONVENTION IN NORWAY

With the 2007 ratification of the 1970 Convention, Norway was committed to complying with the cultural legislation of other countries which have ratified the Convention. The requirements for import regulation were adapted in the Norwegian Cultural Heritage Act section 23.⁴ Accordingly, importing a cultural artefact into Norway requires a valid export certificate from the exporting country.

As part of the implementation of the 1970 Convention, some public institutions were assigned with a delegated mandate and responsibility to handle export permits for cultural objects. Hence, the connection between Schøyen and the National

⁴ Legal efforts to prevent illicit antiquities trade also include the 1995 Unidroit Convention on Stolen or Illegally Exported Cultural Objects, ratified in 2001. Norway has also signed up to Council Directive 93/7/EEC on the return of cultural objects, and is currently preparing to adapt the existing regulatory framework to Directive 2014/60/EU on the return of unlawfully removed cultural objects. <https://www.regjeringen.no/en/topics/culture-sports-and-non-profit-work/visuell-kunst/innsiktsartikler/kulturkrim/illicit-trade-in-cultural-artefacts/id2426594/>

Library was not completely severed in 2007. As issuer of export permits, the National Library has since handled applications for export of manuscripts from Schøyen and others. Unlike other countries implementing import and export restrictions in accordance with the Unesco 1970 framework, Norway does not have a centralized handling of export permits but has delegated the authorization to issue export permits to twelve “competent institutions”. By extension, these institutions are also consulted in cases of suspected illegal import. I have argued elsewhere that the delegated responsibility put on museums regarding objects of unclear provenance is problematic because it may represent a conflict of interest (Rasmussen 2014), but the practical challenges of handling objects of unclear legal status have also been addressed by museum employees. Based on his experience with issuing export permits at the Museum of Cultural History, Håkon Ingvaldsen (2011, 49–50) described the difficulties of applying general and sometimes vague legal requirements to the actual real-life cases.

Objects that are traded on the antiquities market tend to have an unclear or ambivalent legal status. This is a paradox inherent to this trade and can be illustrated as follows: an illegally obtained object becomes a legal commodity when passing through enough legal institutions (sold by a legal auction business, obtaining export permit on its way out of a transit country, and so on). The trade in cultural goods is therefore not easily divided into a legal and open market on the one hand and an illegal, underground market on the other. The nature of the trade is rather that objects of legal and illegal pedigree are

traded indiscriminately in both “legal”, open-market businesses as well as in more covert transactions. The police and customs have limited insights into how these markets work, how objects travel to and from Norway, and what defines legal or illegal objects and transactions. Therefore, they will easily be at a loss to exploit the tools that the UNESCO 1970 Convention offers to curb illegal trade. For instance, any dubious unprovenanced object will most likely be treated as legal until proven otherwise.

For all practical purposes, this means that any object claimed to come out of an attic after being long forgotten will be accepted as such if it successfully passes the Norwegian border. Pointing to customs is the easy answer, but for many reasons customs clearance does not by itself represent a viable solution. Before the ratification of the 1970 convention, Norwegian customs did not pay attention to the import of cultural objects (Rasmussen 2007). After the ratification, customs were assigned the general task of implementing import regulations and, together with the police, handling counter measures against illegal trade and trafficking in cultural objects. Training in this new responsibility was, however, limited.

In 2007, the University of Oslo commissioned a survey to investigate compliance with the regulation (Jacobsen, Steen & Ulsberg 2008; Jacobsen 2017). Nearly 80% of the respondents from the police and customs felt that they lacked basic knowledge of what cultural objects may look like, and police respondents felt apprehensive about investigating heritage crime in general (Jacobsen, Steen & Ulsberg 2008, 50–51).

The survey concluded, unsurprisingly, that the police and customs lacked basic competencies necessary to fulfil their responsibility following the import regulation (see also Rasmussen & Prescott 2011). In 2011, the first report to the UNESCO Secretariat on the application of the 1970 Convention was sent by the Norwegian Ministry of Culture. It confirms the impression that the authorities were struggling with the regulation and had a somewhat vague understanding of the nature of the trade:

Due to lack of updated register codes Norwegian police authorities have not yet established reliable statistics regarding the scale of illicit import or export of cultural property. As there are no available statistics, it is difficult to assess the volume of illicit export or import of cultural property. According to reports, however, very few items have been seized by the customs service. In 2009, there were five seizures by the customs authorities, which is an increase from 2008. (Norwegian Ministry of Culture 2011, 16)

Little seemed to have changed when Norway submitted its second periodical report in 2015. The same statement is given save for the numbers of seizures, which are simply left out (see Norwegian Ministry of Culture 2015, 16). The report also states that there was still no specialized unit established within the customs to prevent and combat trafficking and ensure international cooperation for the protection of cultural heritage. Giving a rather weak impression of Norway’s fulfilment of the convention requirement, the Norwegian government would still swiftly follow up on the UN Security Council

resolution 2199 of February 12, 2015. The resolution condemned unanimously the destruction of cultural heritage in Iraq and Syria and required member states to adopt legally-binding measures to combat the illicit trafficking of antiquities and cultural objects acquired from these countries. The 2017 quote below from Linda Hofstad Helleland, Minister of Culture at the time, shows dramatically different attitudes than those expressed by Norwegian government representatives during the initial part of the Schøyen controversy ten years earlier:

The market for art and cultural artefacts is a global one. Therefore, we must act responsibly also in relation to other countries and regions where protecting important cultural heritage can be difficult for reasons that include armed conflict, crises or natural disasters. Museums and archaeological excavation sites are being looted, particularly in the Middle East; the illegal export and sale of important cultural artefacts, both registered and unregistered, generate income for extremist groups. [...] In 2017, Norway has assumed the presidency of the Nordic Council of Ministers. The cooperation to combat illicit trade in cultural artefacts will be in focus during the Norwegian presidency. (Helleland 2017)

No doubt, the change in attitudes towards trade in antiquities of dubious provenance is also affected by events in recent years, such as the current crisis in the Middle East. The statement was given in the introduction to the report on a joint Nordic initiative to stop the illegal import and export of cultural objects. This is an initiative by the Nordic Council of

Ministers to follow up on the UN Security Council resolution 2199. Acknowledging that looting and trade in cultural objects represent a source of income for insurgency groups and ultimately contributes to financing acts of violence, the primary purpose of the resolution is to quench sources of income for groups such as Islamic State of Iraq and Levant (Isil, also known as “Daesh” or Isis), Al-Nursra and others.

In the early 2000s, a growing number of traditional market nations ratified the 1970 convention. Patty Gerstenblith (2017) has suggested that this is largely a response to the looting of archaeological sites and museums that occurred in the wake of the 2003 Iraq war. In the case of Norway, the ratification of the 1970 Convention appears to have been a result of raised public awareness of looting and theft connected to the international antiquities trade in Norway during this decade, including but not limited to objects presumed to have been removed from Iraq and Afghanistan (Rasmussen 2009; Prescott 2016).

CONCLUSION

The nature of the antiquities trade and trafficking described above makes the policing of the market and of the smuggling of looted material extremely difficult. It is complicated to prove beyond doubt that an object is indeed illegal or of a significance that makes it worthwhile for the police to even investigate. For scholars, it is crucial to reflect upon our role as potential facilitators in this market, and on the possible problems that arise from lending our professional legitimacy to market actors.

Manuscripts or objects of dubious provenance lacking documented history of ownership mainly fall into one of two categories, both of which are problematic: If it is a fake, it will corrupt our research, and if it is authentic, it was probably looted and illegally taken from the country of origin.

The ratification of the 1970 Convention is a strong signal to any stakeholder involved in the antiquities trade, antiquities collecting and antiquities researchers of various disciplines. Presumably, few of these would comfortably identify as criminals, and hopefully this could lead to the development of new acquisition and research practices.

Ultimately, it is arguable whether the 1970 Convention has been effectively implemented in Norway. Beyond public administration, police and customs, scholars and academic institutions share the responsibility for the enforcement of the import/export regulation to prevent trade in looted and stolen cultural objects and manuscripts.

REFERENCES

Aftenposten. 2000. "Har håndskrifter for 600 mill." October 15.

Aftenposten. 2004. "Kun opptatt av å bevare verdensarven." September 10. Accessed 8 July 2019.

Aleteia. 2019. "Archaeologists racing 'antiquities robbers' to find Dead Sea Scrolls." *Aleteia.org*, February 19, 2019. Accessed 8 July 2019.

Anker, Leif. 2002. "Norge smutthull for Afghansk kulturskatt?" *Museumsnytt* 51(1): 28–31.

Brodie, Neil. 2005. "The circumstances and consequences of the British Library's 1994 acquisition of some Kharosti manuscript fragments." *Culture Without Context* 17: 5–11.

Brodie, Neil. 2011. "Congenial Bedfellows? The Academy and the Antiquities Trade." *Journal of Contemporary Criminal Justice* 27: 408–37.

Brodie, Neil. 2017a. "Unprovenanced Objects in the Twenty-First Century: Policies and Problems." Keynote presentation presented at Working with Cultural objects and Manuscripts. University of Helsinki, 6 June 2017.

Brodie, Neil. 2017b. "The role of conservators in facilitating the theft and trafficking of Cultural objects: the case of a seized Libyan statue." *Libyan Studies* 48: 117–23.

Davis, Kipp. 2017. "Caves of Dispute: Patterns of Correspondence and Suspicion in the Post 2002 'Dead Sea Scrolls' Fragments." *Dead Sea Discoveries* 24: 229–70.

Elia, Ricardo J. 1993. "A Seductive and Troubling Work: *The Cycladic Spirit: Masterpieces from the Nicholas P. Goulandris Collection*, by Colin Renfrew." *Archaeology* 46: 64–69.

Flyum, Ola, David Hebditch and Sohail Qureshi. 2004. "Skriftsamleren." Oslo: NRK. Accessed 8 July 2019.

Gerstenblith, Patty. 2017. "Implementation of the 1970 UNESCO Convention by the United States and other Market Nations." In *The Routledge Companion to Cultural Property*, edited by Jane Anderson, and Haidy Geismar, 70–88. Abingdon: Routledge.

Gill, David W.J. and Christopher Chippindale. 1993. "Material and Intellectual Consequences of Esteem for Cycladic Figures." *American Journal of Archaeology* 97: 601–59.

Haaretz. 2019. "Experts Racing Against Antiquities Robbers in Hunt for Dead Sea Scrolls." January 22. Accessed 8 July 2019.

Helleland, Linda H. 2017. "Preface." In *Illicit trade in cultural artefacts Stronger together: How can the Nordics join forces to stop the illegal import and export of cultural objects?* Nordic Council of Ministers. TemaNord 2017: 9–10. Accessed 8 July 2019.

Norwegian Ministry of Culture. 2011. *Implementation of the 1970 Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property. First periodical report 2011*. Accessed 8 July 2019.

Norwegian Ministry of Culture. 2011. *Implementation of the 1970 Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property. Second periodical report 2015*. Accessed 8 July 2019.

Ingvaldsen, Håkon. 2011. "Archaeological Artefacts and Illegal Trade: A Norwegian Museum Perspective." In *Stop heritage Crime: Good practices and recommendations*, edited by Liv Ramskjær, Anne Nyhamar, Aleksandra Chabiera, and Michał Aniszewski, 47–52. Warszawa: National Heritage Board of Poland.

Jacobsen, Hilde M., Tanja Steen, and Marie Ulsberg. 2008. *Å jobbe med kulturminner: En kartlegging av kompetansebehov blant ansatte innen kulturminnesektoren, toll - og politimyndigheter*. Oslo: Albatross. Accessed 8 July 2019.

Jacobsen, Hilde M. 2017. "Working with cultural property – The need for skillsbuilding among staff in the cultural sector, customs and police." In *Illicit trade in cultural artefacts. Stronger together: How can the Nordics join forces to stop the illegal import and export of cultural objects?* edited by Hilde Madsø Jacobsen, 46–48. Copenhagen: Nordic Council of Ministers. TemaNord 2017. Accessed 8 July 2019.

Justnes, Årstein. 2017. "Forfalskninger av dødehavsruller: Om mer enn 70 nye fragmenter – og historien om ett av dem (DSS F.154; 5 Mos 27,4–6)." *Teologisk tidsskrift* 1(6): 70–83.

Justnes, Årstein and Josephine Munch Rasmussen. 2017. "Soli Deo Gloria? The Scholars, the Market, and the Dubious Post-2002 Dead Sea Scrolls-like Fragments." *Bible and Interpretation*, November 2017. Accessed 8 July 2019.

Kersel, Morag M. 2012. "The value of a looted object: Stakeholder Perceptions in the Antiquities Trade." In *The Oxford Handbook of Public Archaeology*, edited by Robin Skeates, Carol McDavid and John Carman, 253–72. Oxford: Oxford University Press.

Lundén, Staffan. 2005. "TV Review: NRK (Norway) Skriftsamleren [The Manuscript Collector]." *Culture without Context* 16: 3–11

Mackenzie, Simon 2011. "Illicit Deals in Cultural Objects as Crimes of the Powerful." *Crime, Law and Social Change* 56: 133–53.

Moss, Candida R., and Joel S. Baden. 2017. *Bible Nation: The United States of Hobby Lobby*. Princeton: Princeton University Press.

- NRK. 2002. "Rugaas ønsker Schøyensamling." March 18. Accessed 8 July 2019.
- NRK. 2003. "Kan ikke gi dem tilbake." November 18. Accessed 8 July 2019.
- NRK. 2006. "Kritikk mot Nasjonalbiblioteket." November 30. Accessed 8 July 2019.
- NRK. 2007. "Bryt med Nasjonalbiblioteket." January 12. Accessed 8 July 2019.
- NRK Program Oslo. 2004. Sak 180/04. Letter to PFU. November 3: 10–11.
- Omland, Atle. 2006. "Claiming Gandhara: Legitimizing ownership of Buddhist Manuscripts in the Schøyen Collection, Norway." In *Art and Archaeology of Afghanistan: its Fall and Survival: a multi-disciplinary approach*, edited by Juliette van Krieken-Pieters, 227–64. Boston: Brill.
- Omland, Atle, and Christopher Prescott. 2002. "Afghansk kulturarv – fortsatt i norsk eie?" *Aftenposten*, January 17.
- Prescott, Christopher. 2016. "Is there an alternative to the nation state?" *Archaeological Dialogues* 23(1): 18–27.
- Prescott, Christopher, and Josephine M. Rasmussen. 2020. "Exploring the 'cozy cabal of academics, dealers and collectors' through the Schøyen Collection." *Heritage* 2(3): 68–97.
- Press, Michael. 2018. "An Illegal Archeological Dig in the West Bank Raises Questions About the Museum of the Bible." *Hyperallergic*, June 22. Accessed 8 July 2019.
- Press, Michael. 2019. "In Jerusalem, a Museum's Ethics Go Astray." *Hyperallergic*, January 14. Accessed 8 July 2019.
- Rasmussen, Josephine M. 2007. "Bereiste gjenstander. Håndtering av utenlandske kulturgjenstander i Norge: En undersøkelse i lys av Schøyensaken." MA thesis. University of Oslo.
- Rasmussen, Josephine M. 2009. "Plyndring og ulovlig handel: nytt lovverk og internasjonale forpliktelser." *Primitive tider* 11: 115–23.
- Rasmussen, Josephine M. 2014. "Securing Cultural Heritage Objects and Fencing Stolen Goods? A Case Study on Museums and Metal Detecting in Norway." *Norwegian Archaeological Review* 47(1): 83–107.
- Rasmussen, Josephine M. and Christopher Prescott. 2011. "Implementation, complications and lack of education: Some reflections on the advantages of knowledge exchange." In *Stop Heritage Crime: Good Practices and Recommendations*, edited by Liv Ramskjær, Anne Nyhamar, Aleksandria Chabeira, and Michał Aniszewski, 117–20. Warszawa: National Heritage Board of Poland.
- Schøyen, Martin. 2016. "Acquisition and Ownership History: A Personal Reflection." In *Gleanings from the Caves: Dead Sea Scrolls and Artefacts from the Schøyen Collection*, edited by Torleif Elgvin, Michael Langlois and Kipp Davis, 27–31. London: Bloomsbury.
- Sheik, Mehreen. 2018. *The tacit dimension of research*. Oslo: Gina Forlag.

Trøim, Isa. 2005. "Kulturminneloven – et hundreårsminne: faktorer som påvirket og styrte Lovutviklingsarbeidet." *Årbok for Foreningen til norske fortidsminnesmærkers bevaring*: 47–56.

Verdens Gang. 2001. "[Lurte Taliban.](#)" November 12. Accessed 8 July 2019.

07 THE REALITY OF EXPORTING CULTURAL OBJECTS – VIEWPOINT OF THE FINNISH LICENCING AUTHORITY

Raila Kataja¹

This chapter focuses on the day-to-day work of the licencing authorities in Finland and the challenges of this work. These observations are based on the writer's 20-year experience in the field.

LEGISLATION CONCERNING EXPORT OF CULTURAL OBJECTS FROM FINLAND

One of the main principles of the European Union (EU) is the free movement of goods. However, this principle is restricted by legislation reconciling this fundamental principle with the protection of national treasures. This is stated in article 36 of the Treaty on the Functioning of the EU:

The provisions - - shall not preclude prohibitions or restrictions on imports, exports or goods in transit justified on - - the protection of national treasures possessing artistic, historic or archaeological value. (EU 2008)

National regulations concerning national treasures are therefore in force in all Member States. Regulations regarding the export of cultural goods are part of the protection of our cultural property.

The export of cultural goods outside EU is governed by the EU Council Regulation (EC) No 116/2009 as

¹ Keeper, Finnish Heritage Agency / National Museum of Finland. Email: raila.kataja@kansallismuseo.fi

well as the Commission Implementing Regulation (EU) No 1081/2012 on the export of cultural goods. These regulations aim to ensure that exports of cultural goods are subject to uniform controls at the Community's external borders.

The aim of protecting Finnish national treasures is to keep our most valuable cultural property in Finland as part of our national history and cultural identity. The regulations regarding this matter are stated in the Act on Restrictions to the Export of Cultural Goods 933/2016 (Finlex 2016). This Act is applied to the export from Finland of all cultural objects belonging to the categories listed in the Act, regardless of their financial value. Instead of a national licence an EU export licence must be applied for if the financial value of a cultural object intended for export outside the EU exceeds the financial thresholds listed in the Appendix to the Council Decree.

The main difference between the above-mentioned Finnish national legislation and the EU regulations is to do with the financial value of a cultural object. In Finland, the national legislation sets guidelines for the evaluation of the cultural importance of an object and recognizes no monetary values. One of the reasons for this is that in Finland the monetary value of cultural objects is rarely as high as in many other EU countries. Therefore, the aim has been to put the cultural importance of a cultural object always first when an export licence is being considered. The deliberations for a national export licence take into account the following issues, as stated in the Act (933/2016):

- is the object rare or is there a danger that it will become rare;
- is the object particularly representative from the standpoint of national cultural heritage;
- is the object essentially connected to a valuable cultural environment;
- is the object connected to prominent persons or events from the standpoint of national (cultural, artistic, political, etc.) history.

An export licence may be granted if there are no special scientific or artistic reasons or aspects of cultural history for keeping the object in Finland.

It is also noteworthy that proprietary rights have a high legal protection in the Finnish legislation. Therefore, an export licence has to be issued if the object belongs to the household effects of a person emigrating abroad; if a person living abroad has received the object as an inheritance or under a deed of partition, or the object is taken from the country for a limited time and returned to Finland.

LICENCE AUTHORITIES AND THEIR TASKS

According to the Finnish national legislation, there are two licensing authorities. The Finnish Heritage Agency is the general licence authority and the National Gallery is the licence authority for works of art. At the moment, neither of these authorities have personnel working solely with these issues, and tasks related to the export of cultural goods are only one aspect of regular museum work. The licence

authorities together with the Finnish Customs act also as supervisory authorities on export issues.

The tasks and obligations of the licence authorities are based on the national legislation, the EU regulations and the international conventions ratified by Finland. The main conventions are:

- **the 1970 Unesco Convention** on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property (ratified by Finland in 1999);
- **the 1995 Unidroit Convention** on Stolen or Illegally Exported Cultural Objects (ratified by Finland in 1999), and
- **the 1954 Hague convention** on the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict (ratified by Finland in 1994).

Issuing export licences requires careful consideration, which is based on the evaluation of the objects in question and/or their provenance. In cases where the expertise for examining the case falls outside the expert fields of the Finnish Heritage Agency, the licensing authorities may, if need be, request an expert opinion from another museum or archive. This applies to motor vehicles, for example.

The competent authorities may issue temporary export prohibitions if an object is offered publicly for sale and if it is likely that an export licence would not be granted. This gives the authorities a chance to react even within a short time limit (if for example

an auction is about to take place). This also means checking objects subject to public sale, although due to scarce resources, this is mainly limited to the largest auction houses. Once a temporary export prohibition has been issued, it shall be observed until the licence application concerning export has been resolved. The owner or the person acting on his/her behalf is obliged to give notice of the temporary export prohibition when the object is being sold.

Cooperation between national authorities is vital. The Finnish Heritage Agency works in close cooperation with the Ministry of Education and Culture, for example by contributing to the legislative work. Cooperation with the Finnish Customs includes for example examining transports halted by the Customs that contain cultural objects. Competent authorities also engage jointly in two expert groups of the EU (*Expert group on customs issues related to cultural goods* and *Expert group on the return of cultural goods*) and in general cooperation on EU level.

One of the ongoing tasks of the licensing authorities is to inform and advise the public on a day-to-day basis. Informing the public about the basic meaning of the export legislation is vital for people to see the restrictions as protection of invaluable cultural heritage. Unfortunately, despite this information sharing, the legislation concerning the export of cultural objects is generally still not very well known. For many people it comes as a surprise that something they own may require a licence if taken out of the country.

CHALLENGES

The number of export licence applications per year is comparatively low in Finland. The Finnish Heritage Agency and the National Gallery both handle between 10 and 20 applications per year. At the same time, it has come to our knowledge that cultural objects are sold and taken out of the country without required licences. Therefore, it is obvious that illicit export of cultural objects takes place in Finland. Whether this is based on unawareness of the legislation or disregarding it is not always easy to say.

The competent authorities cooperate with the arts and antiques field for example when legislation is being revised. In spite of this, the export legislation is unfortunately often seen as a mere hindrance of free trade. The fundamental aim of protecting cultural heritage is not always acknowledged and in some cases, this results in the disregarding of the export legislation. Most of the main auction houses in Finland mention export licences on their websites. However, it is usually left to the buyers' discretion to decide whether they take legislation into account and contact the licensing authorities to find out whether an export licence should be applied for or not.

Geographically Finland has one of the longest outer borders in the EU; the border between Finland and Russia being over 1,300 km long. Since it is the outer border of the EU, the monitoring of the export of cultural objects from Finland needs to be based on both national and EU regulations. This becomes more and more challenging, since the volume of

transit appears to be increasing rapidly. Cultural objects are transported from Central Europe to Russia via Finland in growing numbers. Due to the outer border of the EU, the Finnish Customs is often the first border control to check if the transportation has the relevant export licences.

If the Finnish Customs detect an attempt to export cultural objects from or via Finland without required export licences or if it is uncertain whether a licence is required, they consult the Finnish Heritage Agency. In a typical case, a transport of cultural objects via Finland is halted at the border due to lacking documentation, and this is when the Finnish Heritage Agency as the general licensing authority starts examining the case. Truckloads of miscellaneous cultural objects, originating possibly from several countries without any documents form a major challenge to authorities. Among these cases, there are certain examples that stand out and recur. The most typical cases can be categorized as follows.

Bought from Finland but where does it originate?

When an object with Finnish origin is in question, the national legislation is quite clear and it can easily be determined whether an object requires a national licence or not. However, objects are also brought to Finland for sale only. This is when things get complicated.

If it is clear that the object in question has only been sold in Finland, we need to consider if the real country of origin should have a say – does the object

require an export licence from that country? But which country is it? Is it even possible to find it out? The exporter does not necessarily supply us with this information.

Bought elsewhere in Europe – transit via Finland

Often it is clear that the object is in transit only. In these cases, authorities need to consider whether a national export licence or an EU licence (if the financial thresholds of the EU regulation are met) is required from the country of origin. If there is a reason to suspect that the cultural object in question has been exported illegally, it is imperative to contact the competent authorities of the member state from which the cultural object in question comes. This obligation is based on the EU regulation on the export of cultural objects (116/2009). This is the only way of ensuring that the true country of origin gets a say. This way we also ensure that the country of origin has a possibility to apply for the return of an unlawfully removed cultural object (based on Directive 2014/60/EU of the European Parliament and of the Council on the return of cultural objects unlawfully removed from the territory of a Member State).

But what if we do not get any reply from the competent authorities of a particular country? In the worst case scenario a truckload of antiques is being halted at the border while we wait for a reply – and possibly in vain. This is known to have happened, unfortunately.

Even if we were familiar with a particular country's national legislation, it is not for us to make the interpretation on their behalf and decide whether a licence is required or not. Again, the importance of cooperation between authorities cannot be stressed enough.

Brought from outside of Europe – Red Lists?

Transports may even contain illegally exported, endangered objects from the most vulnerable areas of the world. These objects may be looted, sold and illegally exported. The recognition and identification of these objects is challenging, and requires wide cooperation among authorities and experts. Icom's Red Lists (<https://icom.museum/en/resources/red-lists/>) classify the endangered categories of archaeological objects or works of art in order to prevent them from being sold or illegally exported. Red Lists also give guidelines and help in contacting the authorities of the suspected country of origin.

Even if there is a reason to suspect that the object may originate for example from Iraq or Syria, it may well be that there is no way of confirming this. Finland has had cases in which confirmation has not been made, not even with the help of the authorities of the suspected source country and the Icom experts.

There is also the question of 'orphan objects' – objects that nobody claims after they have been examined. It may well be that a courier transporting the possibly looted artefacts never shows up again

to collect the items halted by the Customs officials for closer inspection. Then what? The authorities are left with the objects with possibly dubious origin but with no way of knowing for sure.

Online sales

Another challenge is the growing online sale of possibly looted cultural objects, for example metal detector finds. This is an international challenge, the mere scale of which makes the phenomenon very difficult to tackle. At the moment, we have no resources allocated to monitoring the online sale of cultural objects. Occasionally authorities get tip-offs but those are just the tip of the iceberg.

The question of import

At the moment, there is no specific legislation restricting the import of cultural objects from third countries to the EU. However, the EU currently plans such restrictions. The aim of these restrictions is to protect the most vulnerable cultural heritage especially from areas of conflict. We recognize the need to restrict and monitor the import of cultural goods, but the concept is not without its difficulties. We feel that in order to be efficient, these restrictions require a substantial increase of monitoring resources.

CONCLUSIONS

Illicit export of cultural objects is a worldwide phenomenon and therefore tackling it requires constant cooperation between authorities both

on national and on international levels. Only by working together can we at least try to fight this loss of collective cultural heritage.

Monitoring the export of cultural objects is most important on the outer borders of the EU. This means that also the challenges and responsibilities cumulate there. It is clear that the illicit export of cultural objects can only be tackled by efficient licencing and supervision. This requires sufficient resources.

In Finland, cooperation between the Customs and the licencing authorities works well. However, there are no police resources allocated to crimes concerning cultural objects. There has been some discussion in public that the police should have a special unit concentrated on art forgeries. However, the problem is much larger than mere art forgeries – even if these cases seem to get the most publicity in Finland. For example, creating a register of stolen cultural objects has been one of the concrete suggestions to the police, but so far, no plans for creating such register exist.

In Finland, the licensing authorities, the Customs and the police should be able to invest more time and effort in cultural object issues. If each of these authorities had even one appointed official working with these issues full time, the situation would be quite different. This would enable an effective network on both a national and an international level, would give more opportunity for monitoring (online) sales, checking transit in detail, and preparing for the

forthcoming import legislation. This would have great impact – with small investment.

RESOURCES

EU (The European Parliament and the Council of the EU). 2008. “[Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the EU](#).” *Official Journal of the EU* C 115, 9 May 2008: 47–200. Accessed 10 July 2019.

EU (The European Parliament and the Council of the EU). 2009. “[Regulations: Council Regulation \(EC\) No 116/2009 of 18 December 2008 on the Export of Cultural Goods \(Codified Version\)](#).” *Official Journal of the EU*, L 39, 10 February 2009: 1–7. Accessed 10 July 2019.

EU (The European Parliament and the Council of the EU). 2012. “[Regulations: Commission Implementing Regulation \(EU\) No 1081/2012 of 9 November 2012 for the Purposes of Council Regulation \(EC\) No 116/2009 on the Export of Cultural Goods \(Codification\)](#).” *Official Journal of the EU*, L 324, 22 November 2012: 1–24. Accessed 10 July 2019.

EU (The European Parliament and the Council of the EU). 2014. “[Directives: Directive 2014/60/EU of the European parliament and of the Council of 15 May 2014 on the return of cultural objects unlawfully removed from the territory of a Member State and amending Regulation \(EU\) No 1024/2012 \(Recast\)](#).” *Official Journal of the EU*, L 159, 28 May 2014: 1–10. Accessed 10 July 2019.

Finlex. 2016. “[Laki kulttuurisineiden maastaviennin rajoittamisesta](#).” *Finlex* 933/2016.

08 ICOM'S FIGHT AGAINST ILLICIT TRAFFICKING

Eero Ehanti¹

Back in 2006, when working in Damascus, Syria, I ventured to Palmyra to see the famous Graeco-Roman ruins of this ancient centre of trade. While watching my daughter play hide-and-seek among the ruins I tried to digest the long history of the place, where several cultures have thrived, way before the Romans arrived and long since they left. I learned during my visit that not that long ago the ruins of Palmyra were actually still occupied by local families. There must have been lots of structures from various times and cultures on and within the present ruins, I thought. In the 1930s the people of the village of Tadmor (as Palmyra was called then) were moved elsewhere so that the archaeological site could be excavated. The more recent layers were pretty much cleared away so that the desired parts of the ruins could be turned into the site as it is today.

So it goes, the pure beauty of Roman Palmyrene ruins was exposed but the palimpsest of times past was lost. Within this process, and no doubt before and after that, a lot of archaeological artefacts and statuary fragments ended up in museums in faraway cities and in the homes of collectors.

The mood of the day favoured such treatments of archaeological sites. Places like Palmyra have always witnessed the human urge of collecting curiosities, objects of historical importance and items of aesthetic beauty. Such an urge is something very human and perfectly understandable. I guess it is the very reason behind the institutions we call museums

today. Collecting and presenting chosen bits of history in museums is important, as is preserving and turning places of significance into cultural heritage sites, where historical continuums can truly be understood. Museums like the British Museum in London, the Louvre in Paris or the Hermitage in St. Petersburg would not exist in the form we know them today without an institutionalized transport of cultural heritage items from distant areas. Of course, these institutions are today considered wonderful encyclopaedic museums, where one can learn about a multitude of cultures in one go, for which I cherish them very much. At the same time, I realize that such collections cannot really be formed anymore, because times change and nowadays the aim is more to preserve and present artefacts in the places where they originate.

I cannot exactly say how a site like Palmyra would turn out if it would have been unearthed now for the first time, but most likely more importance would be placed to all historical layers rather than aiming for a certain period considered to be the most presentable. Excavations would be carried out according to modern scientific standards so that no information is lost and artefacts would stay in the country. Local communities would learn about and enjoy their history, as would the wider audience worldwide, because stories of the place and the results of research would of course be shared widely. Our common cultural heritage utilized in such a way that it preserves and remains accessible.

That is roughly how I, as a museum professional, would like to see it happening. So do most people, I

1 Conservation Department, National Museum of Finland / Icom Finland. Email: cero.chanti@kansallismuseo.fi

believe, who understand the universal importance of such sites and acknowledge international legislation.

Hence, I cannot stop wondering the extent of the looting of archaeological sites and the ingenious ways items are smuggled internationally and sold to collectors, even to respectable museums. Thefts from archaeological sites and museums are not that rare either, and pure vandalism or destruction of cultural heritage during conflicts or on the basis of some ideology are relevant threats as well. The latter two were sadly experienced in Palmyra during the time when it was in the hands of Islamic State of Iraq and Levant (Isil, also known as “Daesh” or Isis) (Daniels & Hanson 2015, 83–85).

All these are cultural heritage crimes. All result in the destruction of archaeological sites and the loss of information. This kind of activity is not a thing of the past, which becomes evident for instance when reading the list of looting activities in post-2011 Egypt (Hanna 2015, 50–53). Nor is it restricted to some faraway sites in conflict-ridden countries. Just recently in Finland, the surroundings of medieval Raasepori Castle was pitted by hundreds of looter’s holes, which destroyed a huge amount of information.

ICOM’S FIGHT AGAINST ILLICIT TRAFFICKING

These things happen, and there are effective networks for smuggling illegally acquired artefacts globally. This is something to fight against. International

legislation such as the Unesco 1970 Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transport of Ownership of Cultural Property and Unidroit 1995 Convention on Stolen or Illegally Exported Cultural Objects have an important role in enabling better international cooperation, and national legislations acknowledge the issue as well. Cooperation between authorities and specialists is vital. One actor in the field is the International Council of Museums (ICOM), which is a worldwide organization working for the preservation of cultural heritage and for advancing museum matters in society. The fight against illicit trafficking of cultural goods is one of Icom’s priorities.

Icom publishes and distributes so-called Red Lists covering various areas of the world from where illegal artefacts can originate. There is one for Syria (Icom 2013), in several languages, and the newest one is for Yemen (Icom 2018), one of the most tragic conflict areas of the present-day. These Red Lists do not list particular objects, but provide descriptions of the kinds of objects that are possibly of interest to smugglers. They help customs officers, police, auction houses, museums and just anybody to identify objects that should cause alarm if they appear on the market, and give guidance about how to proceed if that happens. The Red Lists should be distributed as widely as possible, which is made easier now thanks to the Red List database available through Icom’s website.² Now they are truly available to just everybody, who might face illegally acquired artefacts during their travels, for instance.

² Icom’s Red List Database: <https://icom.museum/en/activities/heritage-protection/red-lists/>

• Prints of Red Lists.
• Eero Ehami

RED LIST
OF HAITIAN
CULTURAL OBJECTS
AT RISK

Red List
Liste Rouge
ICOM

RED LIST
OF MEXICAN
CULTURAL OBJECTS
AT RISK
ICOM

Another database that Icom maintains is the International Observatory on Illicit Traffic in Cultural Goods website, which gives information about each country's legislation and institutions in the field and gathers good information about it.³ The website is easily searchable and can be navigated by pointing the country of interest in a map as well. The website for the United Kingdom, for instance, is a good place to get acquainted with lots of interesting resources available.

Icom also promotes good documentation of collections, which is vital in identifying objects, in case of thefts for instance. For that, there is the Object ID-standard, conceived by the Getty institution and available through Icom's website.

THE ICOM CODE OF ETHICS

Much of what has been said above is touched upon in the Icom code of ethics for museums and museum professionals. This code, which was first adopted in 1986 and last revised in 2004 and which is respected by every member, is one of the cornerstones of our organization. It has a twofold importance, I think, external and internal. It verifies in society that museums are respectable institutions and people working in them act professionally following common guidelines. External trust, in other words. Internally, it strengthens coherence within the profession, as museum professionals can trust that

their colleagues work along similar standards and base their decisions on common principles.

In its eight rules, the Icom code of ethics defines the responsibilities and tasks of the museum institution as well as the rights and duties of a museum worker as a citizen. So it is a tool and resource for museum people, where they can find aid in everyday ethical challenges. Clear answers are seldom found in this code, but it gives a common framework on which decisions can be based. Museum visitors can also find this code of ethics of interest, as it tells what can be expected from museums and the people working there. It is also a work in progress and something highly adaptable, as very few museums are exactly alike and possible ethical issues remain numerous. The code indeed is currently in the process of an update, at least for the parts of acquisitions, deaccessioning and sponsorship in museums. We, at Icom Finland, do our best to localize the code in the Finnish museum scene, but I very much encourage each museum to go through it among their staff to adapt it to their needs.

So, what is in the Icom code of ethics? According to the first rule, museums should have a solid institutional standing, sufficient physical and financial resources and enough personnel with proper training to "... preserve, interpret and promote the natural and cultural inheritance of humanity" (Icom 2017, 1). The second rule states the requirement of written collections policy, according to which objects whose source is illegal or its ownership unclear are not to be acquired, and collections are preserved and conserved (Icom 2017, esp. 9–11). The third rule highlights the importance of collections as "primary evidence for

³ Icom's International Observatory on Illicit Traffic in Cultural Goods: <https://icom.museum/en/activities/heritage-protection/international-observatory-on-illicit-traffic-in-cultural-goods/>

- The ICOM Code of Ethics.
- Eero Ehanti

ICOM Code of
ETHICS
for Museums

establishing and furthering knowledge,” all of which are in jeopardy if artefacts come from an illegal source (Icom 2017, 17). The title of the fourth one reads as follows: “Museums provide opportunities for the appreciation, understanding and management of the natural and cultural heritage” (Icom 2017, 23). This is mostly about display and exhibitions, and other means of making cultural heritage accessible to the people. The display of unprovenanced material is, of course, discouraged here. The fifth rule reminds us about the fact that museums possess expertise that can be of use to other public services. The fight against illicit trade certainly is an area where this applies, for instance in cases of identifying illegally or illicitly acquired objects. Societal aspects are addressed in the sixth rule of the Icom code of ethics: “Museums work in close collaboration with the communities from which their collections originate as well as those they serve” (Icom 2017, 31). In its sub points, this rule also guides museums to initiate dialogues for the return of cultural property to a country or a people of origin. The seventh one simply says that “Museums operate in a legal manner” (Icom 2017, 35), which should go without saying, but perhaps it is always good to remind people to follow closely the legal framework, both on a national and international level. The last rule binds it all together: “Museums operate in a professional manner” (Icom 2017, 39). It guides us to familiarize ourselves with relevant legislation, professional responsibility and conduct, the illicit antiquities market, confidentiality issues and the security of collections. The code warns that a conflict of interest may arise, should you decide to accept a gift of some kind or acquire a collection of your own.

SOME CRITICISM FROM FINNISH MUSEUM PROFESSIONALS

When discussing illicit trade, there indeed is a lot in the code, but as stated, it is subject to updates and localizations. In its present form it has caused some criticism among Finnish museum professionals. This became evident in a series of Finnish blog posts, which was triggered by a seminar that was held in the spring of 2015 in Jyväskylä (Mylläri et al. 2015). In this blog post series, which was later published in English form (Icom Finland 2017), different museum professionals reflected upon the meaning and topicality of each rule in the Code of Ethics for Museums. Anyway, the code is of great importance, as we museum professionals are actually quite privileged with our unique access to cultural heritage. We get to decide which parts of this cultural heritage are worth preserving and how it should be presented. It is we who can restrict others’ access to fragile and rare artefacts and cultural heritage sites, often in the name of preservation for future generations. Many of us even carry out research on those treasures or at least have a say on what gets scholarly attention. All this gives us great power in society, namely the power of storytelling. Our choices make a difference on what gets attention. However, with a wealth of possible stories to be told, which are the ones we choose to highlight?

It is not that we make these decisions alone. The code rightly highlights the importance of communities and cooperation. But the kind of decision-making, which looting, theft, smuggling and other types of cultural heritage crimes force us to accept, we

definitely do not want! This is why one of Icom's priorities is the fight against the illicit trade of cultural objects. As the chairman of Icom Finland, I see it as our duty to encourage discussion in the field and to update our resources. When preparing for this article, I noticed that the "International Observatory on Illicit Traffic in Cultural Goods" website, in which I see great potential as a worldwide platform for information, for instance requires some updating from our part. Moreover, the Icom Red Lists should be promoted better in Finland as well. So far, the issues surrounding the publication of Red Lists have not been seen as a relevant priority in the Finnish museum scene. However, this might be bound to change, as Thomas et al. (2018) suggest in their article.

REFERENCES

Daniels, Brian I., and Katryn Hanson. 2015. "Archaeological Site Looting in Syria and Iraq: A Review of the Evidence." In *Countering Illicit Traffic in Cultural Goods. The Global Challenge of Protecting the World's Heritage*, edited by France Desmarais, 83-94. Paris: ICOM.

Hanna, Monica. 2015. "Documenting Looting Activities in Post-2011 Egypt." In *Countering Illicit Traffic in Cultural Goods. The Global Challenge of Protecting the World's Heritage*, edited by France Desmarais, 47-64. Paris: ICOM.

ICOM. 2013. *Emergency Red List of Syrian Cultural Objects at Risk*. Paris: ICOM. Accessed 16 July 2019.

ICOM. 2017. *ICOM Code of Ethics for Museums*. Paris: ICOM. Accessed 16 July 2019.

ICOM. 2018. *Emergency Red List of Cultural Objects at Risk – Yemen*. Paris: ICOM. Accessed 16 July 2019.

ICOM Finland. 2017. *Discussion about Museum ethics in Finland*. Helsinki: ICOM Finland. Accessed 16 July 2019.

Mylläri, Johanna, Maiju Nurminen, Leena Paaskoski, Anni Pykäläinen, Jesse Saarinen, and Minna Sarantola-Weiss, eds. 2015. *Museoetikka 2.0: Puheenpuoroja ja Keskustelunavauksia*. Suomen museoliiton julkaisuja 70. Helsinki: Finnish Museums Association. Accessed 16 July 2019.

Thomas, Suzie, Rick Bonnie, Helen Dixon, and Visa Immonen. 2018. "Researching Cultural Objects and Manuscripts in a Small Country: The Finnish Experience of Raising Awareness of Art Crime." *Arts - Special Issue: Advances in Art Crime Research* 7 (2).

09 HOMECOMING – EXPERIENCES OF SÁMI OBJECT REPATRIATIONS AT THE SÁMI MUSEUM SIIDA

Anni Guttorm¹

For hundreds of years, museums all over the world have collected indigenous cultural heritage. Indigenous cultural heritage has been taken to a totally different cultural context and interpreted from the outsider's perspective. In many cases, the heritage of indigenous peoples has changed its meaning, traditions have been forgotten and artefacts have turned into objects that only symbolize an exotic and different culture. The appearance of an indigenous movement that reclaims the indigenous cultural heritage back to its roots has led to repatriation processes worldwide. Discussion on who owns the past continues and has become more distinct. Indigenous communities are empowered and aim to revitalize lost cultural traditions. This is why we have, in recent years, seen many examples of the repatriation of indigenous material and immaterial cultural heritage – that is, homecomings.

State officials, explorers and travellers have travelled in the north, in the Land of the Sámi, since the seventeenth century. The north has been an interesting research topic in many fields of science. The Sámi people, who live in northernmost Scandinavia and the Pechenga area, have been an object of interest for many, and Sámi cultural heritage has been spread by the travellers visiting Lapland to museums in Finland and Europe (Lehtola 2004). Currently, Sámi communities are, in co-operation with Sámi museums in Norway, Sweden and Finland, promoting the return of Sámi artefacts to the Sámi Homeland.

¹ Curator Anni Guttorm, Sámi Museum Siida, Inari. Email: anni.guttorm@samimuseum.fi

In this chapter, I look at the repatriation processes that have taken place in the Sámi Museum Siida. I start by introducing the position and the work of the Sámi Museum, and then continue by describing the repatriation cases that we have had in the Sámi Museum. Finally, I reflect on the meaning and the impact of repatriation for the Sámi community and, consequently, to the work of the Sámi Museum Siida.

THE SÁMI MUSEUM SIIDA AS A KEEPER OF SÁMI CULTURAL HERITAGE IN FINLAND

As a national museum of the Finnish Sámi, the Sámi Museum Siida bears a nationwide responsibility for collecting, preserving and presenting the Sámi cultural heritage in Finland. The Sámi Museum is part of the national TAKO² network, which coordinates in cooperation acquisitions to collections. In 1999, the Sámi Museum became one of the 16 Finnish special museums which each have their own special tasks and fields of collecting. The decision assigned the special task of taking care of Sámi cultural heritage in Finland to the Sámi Museum. The Museum is the only museum in Finland that actively collects Sámi cultural heritage.

² Tako is a nationwide network established to document museum collections and to assist museums to avoid overlaps in their collection strategies and to identify the best museums to house certain categories of collection. More information here (in Finnish): <http://tako.nba.fi/index>

The Sámi Museum was founded in Inari in 1959 as the first Sámi museum in the world. It was founded by the Sámi themselves, that is, by the first Sámi association in Finland, *Samii Litto*. The *Samii Litto* association played an important role in the social unification of the Sámi during and after the Second World War. The association was founded in 1945 in Northern Ostrobothnia where most of the Sámi were evacuated during the Second World War (Lehtola 2012, 422). The purpose of the founding of the Sámi Museum was to preserve the Sámi cultural heritage that still existed after the war had destroyed vast areas in Lapland and in the Sámi region. In its first years, the Sámi Museum focused on collecting artefacts, documenting Sámi cultural heritage and planning and constructing the open-air museum (Jomppanen 2003, 213). The open-air museum was opened for the summer season in 1963 and has, after that, been open for the public every summer.

To secure the work of the Sámi Museum, a foundation was established in 1986. The main purpose of the Sámi Museum Foundation as it is stated in Sámi Museum's website (2018) is "to promote and enhance the national culture of the Sámi by running and supervising the Sámi Museum and its activities, by working together with other actors in the museum sector in the Sámi Area, in Finland and internationally, and by promoting scientific research in the sphere of Sámi culture and by making its results known more widely."³

In 1998, the Siida Building was inaugurated. The activities of the house are run by two operators: the

Sámi Museum and the Nature Centre of Northern Lapland. Today, Siida is one of the most popular visitor attractions in Lapland with over 120,000 visitors per year. The Sámi Museum Siida plays a big role as a museum in the whole Sámi area of Finland, as it also carries out regional activities. One of the Sámi Museum's main goals is to work interactively with the Sámi community.

At the moment there are about 8,000 artefacts and over 15,000 photographs in the Sámi Museum's collections. A majority of them date back to the second half of the 1900s. In practice, the acquisitions to the collections began in the early 1960s, when the open-air museum was opened for the public. *Samii Litto* organized, together with the University of Turku, museum summer camps for university students. The students collected and documented artefacts, photographed the Sámi way of living and landscape, and interviewed people. Acquisitions to the collections intensified when the Siida Building and proper collection facilities were completed in 1998. Since then, the collection has gradually grown and, today, one of the main tasks of the museum's collection operations is also to preserve modern Sámi culture (Guttorm 2016).

It is estimated that there are about 10,000 Sámi artefacts in Finnish museums, and now over half of them are in the Sámi Museum. In addition, there is a great number of Sámi artefacts in the collections of European museums. In 2006–2007, the Sámi Museum Siida, the Ájtte Museum in Sweden and the Varanger Sámi Museum in Norway conducted a project called 'Recalling Ancestral Voices –

³ <https://siida.fi/en/the-sami-museum/>

Repatriation of Sámi Cultural Heritage'. The project aimed to find out which museums in the Nordic countries have Sámi artefacts in their collections; the project is the foundation of the Sámi Museum's repatriation work (Harlin 2008).

REPATRIATION CASES OF SÁMI ARTEFACT COLLECTIONS IN FINLAND

In recent years, the Sámi Museum Siida has received several repatriations of Sámi artefacts from museums in Finland. Being part of the national TAKO network has played an important role in repatriation. The TAKO network's division of collecting has encouraged museums to relocate collections that do not belong to their responsibility of collecting to the museums that are responsible for collecting artefacts in the field of expertise in question. Division has made collecting more rational and has prevented museums from collecting within the same spheres (Ahola 2017).

The first repatriation to the Sámi Museum Siida came from the Museum Centre Vapriikki in Tampere in 2015. The Sámi collection of Vapriikki consisted of 45 Sámi artefacts from the 1800s. They were collected in 1905 from villages in the Inari area by the artist Gabriel Engberg, who travelled in the area looking for inspiration for his art. Engberg sold the collection to the Häme Museum in 1906 and, from there, the collection ended up in Vapriikki. The negotiations between Vapriikki and the Sámi Museum started in January 2015, and the collection was transferred to Inari as early as May. In Siida,

the collections received a warm welcome in an event organized to present the collection to the Sámi community and other guests interested in it.

The collection mostly consisted of objects related to clothing, and some tools. For many Sámi, the most outstanding artefact of the collection was the horn hat, a headdress that was worn by Sámi women until the late 1800s. For some reason, Sámi women stopped using it, and the know-how and the tradition concerning the horn hat disappeared. Researchers have given two reasons for this. The Laestadian religious movement and the priests thought that the hat was not appropriate for women who were devout believers, and, thus, the headdress was gradually abandoned. The other theory suggests that the hat simply was not very practical – it was too heavy to wear daily (Guttorm 2007, 206). Nowadays, the horn hat is a very powerful object for many Sámi and a symbol of Sámi resilience and empowerment. The horn hats of the collections of museums have inspired many Sámi to revitalize the lost tradition of making and wearing the hat. In 2016, Sámi Visual Artist Outi Pieski and Doctoral Student of the University of Oulu Eeva-Kristiina Harlin started the project *Máttaráhku ladjogahpir* ('Our Foremother's Horn Hat') to repatriate the lost know-how of making the horn hat and to return the headdress to use (Harlin 2018, 78).

The second repatriation case took place in 2016. The Hämeenlinna City Museum wanted to repatriate their Sámi collection of 25 Sámi artefacts to the Sámi Museum. In the summer of 2016, the collection was transported to Inari, and the repatriation was

- A view to the culture section of the main exhibition in Sámi Museum Siida.
- Photo: Sámi Museum Siida.

announced later in the autumn. The announcement occasion was similar to the one that took place for the Vapriikki repatriation. The collection was introduced to the audience in the auditorium of Siida, and people were given a chance to have a closer look at the artefacts.

The Sámi artefacts of the Hämeenlinna City Museum were collected in the areas of Inari, Utsjoki and northern Sodankylä at the beginning of the 1900s. The collectors were travellers and officials working in Lapland. The collection consisted mostly of clothes and textiles as well as bone and antler artefacts, of which the oldest ones are from the early 1800s. Interestingly, these artefacts retain good contextual information. Most of them even list the name of the previous owner or of the maker, which makes it easier to study them.

In the spring of 2018, the Forest Museum Lusto repatriated their Sámi collection to the Sámi Museum. The artefacts in question became part of the Lusto Collections when an artefact collection was donated to the museum by the Finnish Forest Research Institute in 1993. The Research Institute began accumulating its collection in the 1920s, and the Sámi artefacts were also acquired in this period. The artefacts are practical objects that are connected with transportation and the migratory lifestyle of the Sámi. They include three sleds and a portable chest, an object the Sámi Museum has not had in its collections earlier.

THE REPATRIATION OF THE NATIONAL MUSEUM'S SÁMI COLLECTION

In the spring of 2017, the National Museum of Finland and the Sámi Museum Siida concluded a letter of intent according to which the National Museum will donate a collection of Sámi artefacts to Siida in the near future. The National Museum's Sámi collection consists of approximately 2,600 artefacts, and it includes the oldest Sámi objects found in Finland. In the collection there are clothes and parts of clothes, household objects and equipment meant for transportation and making textiles. Almost half of the artefacts have been collected from the regions of Inari and Pechenga. A third of the objects are from the Skolt Sámi community, and this makes the collection especially valuable and rare in Finland, but also from an international point of view. The Skolt Sámi are a minority group among the Sámi and nowadays they live in Finland, Norway and Russia. Much of the Skolt Sámi material cultural heritage was lost when the Skolt Sámi had to leave their homes in Pechenga due to the Second World War and move to the areas they now inhabit.

The Sámi collection of the National Museum has been accumulating since the 1830s. In the 1800s, accumulation was occasional, and most of the artefacts were acquired during collection trips in 1902–1939. The most important collectors were T. I. Itkonen, Theodor Schvindt, Ilmari Manninen and Samuli Paulaharju. Artefacts were actively collected again from the 1970s to the 1990s; by this time, the guidelines of collection had already changed. The

aim was no longer to collect old objects that were invaluable for Sámi culture, but to concentrate on new handicrafts which had been crafted according to old traditions. The National Museum was responsible for the keeping and documentation of the Sámi artefacts until 1998 when Siida was opened (Puurunen 2005).

The Sámi collection of the National Museum will be transferred to Siida in connection with the expansion of the Siida Building, which will be completed in 2021. In addition to modern collection facilities, the expansion will bring the Sámi Museum communal multipurpose facilities. This will enable the Museum to present and examine collections interactively with the community. Through the study of artefacts, it will be possible to revive old Sámi crafting traditions and techniques, the Sámi knowledge of materials and words dealing with the crafting and use of objects.

THE SIGNIFICANCE OF ARTEFACTS RETURNING HOME

Repatriations are of great importance to the Sámi community, since the Sámi as an indigenous people have a right to manage their own cultural heritage. Sámi collections repatriated to the Sámi Museum are now more easily accessible to the Sámi and can benefit them. In addition, the Sámi community has, today, better opportunities to participate in the practical collection work concerning these repatriated collections, and to plan and develop this work in co-operation with the Sámi Museum. In the Sámi regions, the Sámi collections are of special

value, because many of the repatriated artefacts can still be traced to their original owners; thus, many Sámi can come into contact with the artefacts of their ancestors. Perhaps because of this, the greatest value of the repatriations is the symbolic one – the artefacts of ancestors return home after a trip of hundreds of years to the south. As museums repatriate their Sámi collections to the Sámi community, they show appreciation for Sámi culture and for the right of the Sámi to manage their own cultural heritage.

Besides the artefacts themselves, the traditional knowledge and information connected with the artefacts are of significant value in repatriation processes. Sámi culture has been studied and interpreted for centuries through the artefacts collected from the Sámi region. Therefore, it is vital for the Sámi to be able to use and interpret that information from the Sámi perspective (Lehtola 2004, 2015). In this way, the traditional knowledge concerning the Sámi material heritage is managed by the Sámi themselves.

In addition to the symbolic value, the repatriations are of a great practical significance for the Sámi community. It is easier for artisans, students, teachers and researchers to visit the collections which are situated near the community. In the collection work of the Sámi Museum Siida, one of the key values is that the collections are as available to the community as possible (Guttorm 2016, 16–17).

From the Sámi Museum's point of view, these repatriations strengthen the position of the Sámi Museum as a national special museum and as a

national museum of the Finnish Sámi. The Sámi Museum's role as the keeper of the Sámi community's memories is also realized through the repatriations. The artefact collection of the Sámi Museum mostly dates back to the 1900s, and the repatriated objects from the 1700s and the 1800s complement the collections of the Sámi Museum. The return of the artefacts enables the Sámi Museum to display and examine the objects in the Sámi community; this means that knowledge, know-how and traditions that have already been lost can be commemorated and brought back into use.

INTERACTIVE COLLECTIONS – THE IMPACT OF REPATRIATIONS IN THE SÁMI MUSEUM SIIDA

The repatriations have had many positive effects on practical collection work in the Sámi Museum Siida. The media attention that repatriations have attained has been enormous, and it has increased the interest of the public in collection work. It has made collection work more open and accessible for the Sámi community and other audiences. Positive media attention has also increased the number of donations from private donors and from other museums. Repatriations encourage other museums to repatriate too.

The most positive effect has been that interaction with the community has become more active and vigorous. Community members visit the Sámi Museum's collections more often and study the repatriated artefacts. Due to repatriations,

the openness and availability of the collections has become more important, and one way to respond to this is to make artefacts accessible on the internet. Since over 50 percent of the Sámi population in Finland lives, at present, outside the Sámi Homeland, it is crucial to offer the public an opportunity to examine the collections from a distance. The Sámi Museum presents its collections in the national online search service, Finna (<http://finna.fi>). The repatriated collections from Tampere and Hämeenlinna can be browsed in Finna, and the Sámi collection of the National Museum of Finland has already been available in the Finna service for several years.

Repatriations have also acted as a starting point for new kinds of experiments and research in the Sámi Museum Siida. From 2015 to 2017, the repatriated artefacts have been part of the 3D-modeling of the Sámi Museum's collections. The aim of 3D-modeling has been to improve community access to the museum collections, and, at the same time, to reduce the handling of delicate artefacts. In some cases, a 3D-model can be shown instead of the actual artefact, which prevents the artefact from being handled unnecessarily. The 3D-models can be viewed on the internet, and some of them can be browsed in the facilities of Sámi Museum. When making the collections available on the internet, it is, however, important to decide carefully and in co-operation with the community which artefacts can be published in a public service and which ones are just to keep for the community (Magnani, Guttorm and Magnani 2018).

The Sámi Museum has also conducted a few research projects on the artefacts that have been or will soon be repatriated. In 2014, the Sámi Museum Siida and the Sámi Education Institute in Inari launched a cooperation project aiming to build a traditional Skolt Sámi boat with root seams. The root-sewn boat tradition was already lost in the Skolt Sámi community, and the objective of the project was to restore the lost boat-building technique through communal ways. The last Skolt Sámi root-sewn boat has been included in the collections of the National Museum of Finland, and it was documented carefully in the collection centre of the National Museum. After the boat building began in Sevettijärvi, the members of the community were able to participate in the project. Finally, in the autumn of 2015, the root-sewn boat was finished and donated to the Skolt Sámi community (Alava and Rantamäki 2016).

The Museum Centre Vapriikki's repatriation inspired the Sámi Museum's intern Laura Aikio to study a pair of shoe laces that were transferred to the Museum in connection with the repatriation. Aikio studied the pattern, the weaving technique and the colors of the shoe laces, and the result was a most interesting coincidence. The shoe laces that returned home as part of Vapriikki's donation were woven by Aikio's foremother, and the shoe lace pattern was one used by her family. In the best-case scenario, the Sámi can find handcrafts made or used by their ancestors among the repatriated artefacts and become empowered and inspired by the artefacts. Then, a museum object is no longer just an object: it gets a meaning, a story, roots.

REFERENCES

- Ahola, Teemu. 2017. "TAKO Network. Supports Shared Museums' Acquiring, Documenting and Collecting." Paper Presented in NEMO's 25th Annual Conference, Ghent, November 10. Accessed 13 April 2018.
- Alava, Mika & Marjo-Riitta Rantamäki. 2016. *Root-sewn Boat*. Inari: Sámi Museum Siida. Accessed April 13 2018.
- Guttorm, Anni, ed. 2016. *Saamelaimuseon Siidan kokoelmapoliittinen ohjelma*. Inari: Saamelaimuseo Siida.
- Guttorm, Gunvor. 2007. "Ebmoss nissonolmmoš dárbbáša hámmálaš gahpira – ládjogahpiriid hámit ja hearvvat 1800-logu álggus." *Sámi dieđálaš áigečála* 1–2: 205–229. Accessed April 23 2018.
- Harlin, Eeva-Kristiina. 2018. "Recording Sámi Heritage in European Museum. Creating a Database for the People." In *Provenienzforschung zu ethnografischen Sammlungen der Kolonialzeit. Positionen in der aktuellen Debatte*, edited by Larissa Förster, Iris Edenheiser, Sarah Fründt, Heike Hartman, 69–84. Berlin: Arbeitsgruppe Museum der Deutschen Gesellschaft für Sozial- und Kulturanthropologie.
- Harlin, Eeva-Kristiina. 2008. *Recalling Ancestral Voices. Repatriation of Sámi Cultural Heritage*. Interreg IIIA -projektin loppuraportti. Accessed 13 April 2018.
- Jomppanen, Tarmo. 2003. "The Sámi Museum – Past and Present." In *Siiddastallan. From Lapp Communities to Modern Sámi Life*, edited by Jukka Pennanen & Klemetti Näkkäläjärvi, 213. Inari: Inari Sámi Museum.

Lehtola, Veli-Pekka. 2015. "Sámi Histories, Colonialism and Finland." *Arctic Anthropology* 52(2): 22–36.

Lehtola, Veli-Pekka. 2012. *Saamelaiset suomalaiset. Kobtaamisia 1896–1953*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Lehtola, Veli-Pekka. 2004. "Oikeus omaan historiaan.' Saamelainen kulttuuriperintö ja historiatietous." In *Sámiid rievttit gillii ja historjái – Saamelaisten oikeudet kieleen ja historiaan*, edited by Tuomas Magga & Veli-Pekka Lehtola, 52–64. Oulu: Giellagas Institute.

Magnani, Matthew, Anni Guttorm & Natalia Magnani. 2018. "Three-dimensional, Community-based Heritage Management of Indigenous Collections. Archaeological Ethnography, Revitalization and Repatriation at the Sámi Museum Siida." *Journal of Cultural Heritage* 31: 162–169.

Puurunen, Niina. 2005. "Kansallismuseon saamelaiset esinekerätyköt." *Suomen Museo* 111: 13–35.

10 SYRIAN ANTIQUITIES AND THE MEDIA

Nidaa Dandachi¹

When the war broke out in Syria, it caused serious damage to Syrian cultural heritage. Some sites were destroyed, others were looted, and a mafia-like organization emerged to smuggle archaeological objects outside of Syria. The media did not notice at first the scale and consequences of this cultural disaster. This has been an incentive for me to study the way in which the Arab media dealt with and discussed this problem.

To follow up the Arab media and to ascertain how it dealt with the destruction of Syrian archaeological sites and the smuggling of antiquities outside the borders of Syria – which is world-class cultural heritage, given its historic footprint and diversity of civilizations it represents – was not a difficult task. However, it became complicated by the intervention of political positions, guided by journalists and their different political standpoints. This sometimes had a negative impact on the credibility of the information in the material, whether televised or written. Simply put, the Arab media have taken positions that can be said to be biased to one side or the other about what is going on in Syria. Of course, the issue of the destruction of ancient monuments, including the looting of archaeological material, was covered in the press. However, political stances and the bias of the media in different countries have overshadowed the way in which news is conveyed and presented to the readership.

1 Independent scholar, Curator of Homs museum (1989–2009). Email: n.dandashi1056@gmail.com

The geography also had a clear presence, in that the geographical dimensions of some countries in the Arab world, which extends over the whole area of the southern tip of the Mediterranean Sea and beyond, influenced the work of journalists. For example, the news of conflict and war led to a reluctance by media outlets to send correspondents to the area, because it could not provide and guarantee adequate protection for them. In those cases, the follow-up by some of the media was limited to transferring secondary information from various news agencies without scrutiny. Other media outlets refrained from publishing any news except those which informed about the battles and their impact on politics.

Certainly, my aim was not to look for the credibility of the published news, but to gather information that reveals the extent of the damage to Syrian cultural heritage. I wanted to know how the media dealt with such an important subject and to investigate some of the secrets of the smuggling profession and the routes taken to reach its final destination – to compare different views – to know their causes, because many do not know how predetermined positions can inform the public opinion, or influence their direction.

THE FIRST REPORTS ABOUT THE DESTRUCTION OF HERITAGE IN SYRIA

Young Syrian activists against the Assad regime, forced by circumstances to stop their university studies and to work as reporters for Arab television

stations, were the first to draw attention to the destruction of Syrian archaeological sites. They also made note of the fact that soldiers were excavating at these sites and then smuggling the looted antiquities outside the Syrian border through illicit traders who are practiced in this kind of work. However, the appeals by these young activists that were broadcast on television received little attention from the Arab media. Thus, it took more than a year for newspapers to take the news of the sabotage of Syrian cultural heritage seriously. The first survey in this regard was published by the Syrian researcher Basileus Zeno in the Lebanese magazine *Bedayat*, in which he reviewed the extent of destruction of the Syrian archaeological sites and highlighted the smuggling of antiquities outside of Syria's border (Zeno 2012–13). Zeno had friends and acquaintances inside Syria residing in areas where famous archaeological sites were spread (e.g. Palmyra, Apamea, Sarjela, Albara, Bosra), who worked as correspondents and provided him with detailed information about those involved in the destruction of archaeological sites. However, *Bedayat* as a specialist magazine had only a limited number of readers and published only one issue every three months. The impact was thus limited and did not lead to a formal movement that could reduce the magnitude of this disaster.

The Arab media started to deal seriously with the issue of the loss of Syrian cultural heritage in 2013. By then, the destruction of archaeological sites in Syria was no longer just a small news item that was immediately forgotten. Activists residing inside Syria, together with those who fled into the countryside around Aleppo or to neighbouring

countries in order to survive, succeeded in stirring up enthusiasm among archaeologists worldwide to raise their voices and to alert international news agencies about the damage done to the Syrian monuments. They did this by repeating their demand for the need to protect archaeological sites that were being destroyed and stolen. They began to appear in newspaper articles, explaining the disastrous situation for heritage sites, while TV channels showed programmes that portrayed reality as it was.

However, the credibility of the media was linked to political positions. Those newspapers that have had good relations with the Syrian government (e.g. Al Jazeera 2012; Lamb 2015; An-Nahar 2013; Diop & Zerzar 2013), accused those opposing the Assad regime of destroying monuments, while newspapers opposing the government and their presence (e.g. Zeno 2012-13; Sky News Arabia 2014; Ibrahim 2014; Al Hayat 2016; Orient Net 2017) revealed the extent of the recklessness by the government and its army. They published photos documenting the harm caused by air raids to castles and other archaeological structures. The chaos was great and it hit everything.

INTERNATIONAL REACTIONS TO THE DESTRUCTION OF SYRIAN HERITAGE

The international organization Unesco only issued a statement of condemnation in 2012 (Unescopress 2012), and did not exert any pressure within the United Nations. This shattered the hopes of Syrian activists. The Arab media became alert to this and began blaming Unesco. They accused it of failing

Aerial view of
Aleppo, Syria.
Aladdin Hammami/
Unsplash.com

to protect Syria's World Heritage Sites, and asked questions about the organization's relationship with the Assad regime and how it continued supporting the biggest offender in the destruction of Syrian heritage (e.g. Zamanalwsl 2012; Darwish 2014). The damages caused by military fighter jets cannot be compared to what a gun can do. The media eventually succeeded in drawing attention to the magnitude of the losses, and the increase in the activity of many international organizations defending world culture to push some countries to pass resolutions that would criminalize the trafficking of Syrian antiquities around the world.

In 2013, the Arab media worked hard to translate and publish the results of the studies carried out by archaeologists around the world who had previously worked in Syria. These mentioned the importance and distinction of the Syrian archaeological heritage. In addition, they followed the great efforts made by some international institutions to investigate the impact of major antiquities merchants in Europe and the United States, demanding the police to monitor their activities (Abdo 2016). This revealed the suspicious positions of some museums in the United States, which refused to provide provenance information about the objects they had received, even though they bear the imprint and features of Syrian heritage. This news, with the name of the museum, has been published more than once in a number of Arab newspapers (see, e.g., Albawaba 2014; Orient Net 2017).

The year 2014 witnessed a great enthusiasm in the Arab media with the rise of the "Syrian Opposition"

movement, alongside with that of the terrorist organization Islamic State of Iraq and Levant (Isil, also known as "Daesh" or Isis). This enthusiasm caused a lot of confusion among the international press. Since Isil was carrying out widespread acts of vandalism and looting of archaeological sites, international journalists tended to accuse any opponents of the Assad regime for the destruction of heritage sites and monuments. The Arab media did not make such a mistake in general, although it also frequently reported the news of international agencies without any correction. Overall Arab correspondents took their role in investigating what was happening on the ground seriously, and a good number of articles were the result of their efforts. However, in my study of Arab newspapers, I found that these correspondents did not name the perpetrators if they belonged to the group that received and protected them. Neutrality seemed to be no longer a feature of the press. The problem was big and the truth almost absent.

THE FINANCIAL AND CULTURAL VALUE OF SYRIAN ANTIQUITIES

Many Arab newspapers evaluated the artefacts that were smuggled to neighbouring countries at very high prices. Correspondents were unable to meet the real traders, but instead met up with the so-called middlemen; most of them are poor people who work for a low commission (see e.g. Nizar 2014). Looking at the dialogues that have been published, the informed reader can see that the middlemen have a relatively low level of knowledge, but nonetheless give

a very high value to the Syrian smuggled antiquities, with prices starting from \$100,000 up to \$2 billion (Al-Iqtisadi 2013; Al Jazeera Encyclopedia 2015). This seems unrealistic, especially in view of the large number of pieces that filled the world markets, but the newspapers deliberately cited these high prices, to whet the appetite of traders with the suggestion of huge amounts of money to be made, to take risks, and to violate all laws in order to get quick profits. This is what happened in Lebanon, Turkey, and Jordan. Whether intentionally or not, the media played a negative role, encouraging many Syrian civilians to trade illicitly. Follow-ups by reporters with merchants showed that many who had previously left the profession of antiquities trade returned with great vigour.

Civil societies in the Arab world respect their cultural heritage and believe in the need to protect. A few people have been involved in antiquities smuggling. The newspapers have also committed themselves to respect cultural heritage, but the discussion of antiquities smuggling and valuation of high-priced items has had the opposite effect under conditions of lack of employment and lack of accountability.

REFERENCES

Abdo, Ruštam. 2016. "الأثار السورية وشبكات التهريب : رستم عيدو". ["Syrian Antiquities and Smuggling Networks"], *Welat Magazine*, 21 October 2016. Accessed on 20.3.2019.

Albawaba. 2014. "الأثار السورية المنهوبة.. هدايا للجامعات الأمريكية". ["Syrian looted antiquities - gifts to American universities"], *Albawaba*, 1 February 2014. Accessed on 17.4.2019.

Al Hayat. 2016. "السلطات السورية تتسلم 7 أطنان من المواد لحماية الأثار". ["Syrian authorities receive 7 tons of materials to protect the monuments"], *Al Hayat*, 11 March 2016. Accessed on 20.3.2019.

Al-Iqtisadi. 2013. "تقرير: 2 مليار دولار قيمة الأثار المهربة...". ["Report: Antiquities worth 2 billion dollars have been smuggled out of Syria"], *Al-iqtisadi.com*, 10 March 2013. Accessed on 20.3.2019.

Lamb, Franklin. 2015. "Should Syria's Smuggled Antiquities Be Repatriated Before the Conflict Ends?", *Foreign Policy Journal*, 3 March 2015. Accessed on 20.3.2019.

Al Jazeera. 2012. "فيسك: كنوز سوريا الأثرية تُنهب". ["Fisk: Syria's Archaeological treasures are being looted"], *Al Jazeera*, 5 August 2012. Accessed on 20.3.2019.

Al Jazeera Encyclopedia. 2015. "الأثار السورية في ظل الحرب.. تدمير". ["Ancient monuments of Syria under the shadow of war - destruction and smuggling"], *Al Jazeera Encyclopedia*, 12 October 2015. Accessed on 20.3.2019.

An-Nahar. 2013. "ضبط فسيفساءات وقطع ذهبية مهربة من سوريا". ["Mosaics and gold objects smuggled from Syria"], *An-Nahar*, 15 May 2013. Accessed on 20.3.2019.

Darwish, Ibrahim. 2014. "من يحمي الأثار السورية ويحفظ التراث". ["Who protects Syrian ancient monuments and preserves the historical heritage?"] *Al-Quds Al-Arabi*, 14 June 2014. Accessed on 20.3.2019.

Diop, Basil, and Anas Zerzar. 2013. "سرقة الآثار السورية حقيقة؟" ["The theft of antiquities in Syria - reality or exaggeration?"]. *Al-Akhbar*, 23 February 2013. Accessed on 20.3.2019.

Ibrahim, Khaldoun. 2014. "أثمانٌ بخسةٌ لكنوز الفسيفساء السورية جرّافات" ["Fire sale of Syrian mosaic treasures: bulldozers of the thieves are destroying wall and floor paintings"], *Ain Al Madina*, 28 October 2014. Accessed on 20.3.2019.

Nizar, Mohammed. 2014. "الفقر والفوضى ينعشان تجارة الآثار بمناطق" ["Poverty and chaos bolster antiquities trade in Syria"], *Al Jazeera*, 19 December 2014. Accessed on 4.6.2019.

Orient Net. 2017. "خط تهريب الآثار السورية.. داعش يبيع والأمريكيون يشترون والقصف مستمر!" ["The route of smuggling Syrian antiquities - ISIS sells, Americans buy, and the bombing continues"], *Orient Net*, 7 August 2017. Accessed on 20.3.2019.

Sky News Arabia. 2014. "الآثار المهربة وسيلة لتمويل الإرهاب عبر" ["Smuggled antiquities are a means of financing terrorism through West"], *Sky News Arabia*, 3 November 2014. Accessed on 20.3.2019.

UNESCO PRESS. 2012. "Director-General of UNESCO appeals for protection of Syria's cultural heritage." *UNESCO PRESS*, 30 March 2012. Accessed on 20.3.2019.

Zamanalwsl. 2012. "المعالم الأثرية في سوريا تدمر.. نداء إلى" ["The historical site of Palmyra in Syria - an appeal to UNESCO"], *Zamanalwsl*, 23 March 2012. Accessed on 17.4.2019.

Zeno, Basileus. 2012–13. "الآثار السورية تحت أحذية العسكر" [Syrian ancient monuments under military rule], *Bidayat Magazine* 3–4. Accessed on 20.3.2019.

Museoliiton julkaisu 77

×